

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2020 / 10 FİYATI: 9 TL

“Memleket
Dayanışma ve
Birliğe
Muhtaçtır”

K. Atatürk

(Atatürk'ün 10 Ekim
1925 günü Akhisar
Türkocağı'nda yaptığı
konuşmasından.)

29 Ekim

Cumhuriyet Bayramı

Kutlu Olsun

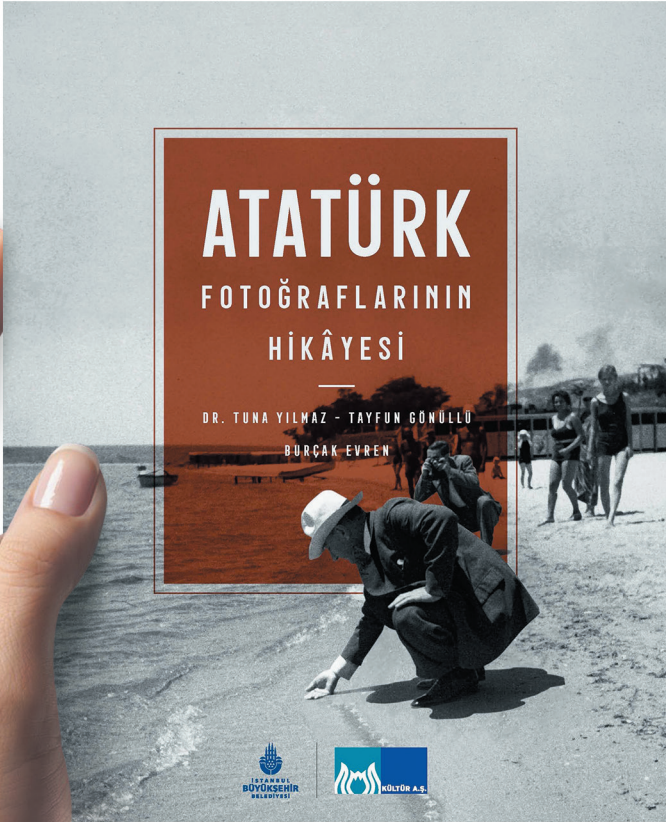
Yaşar Öztürk'ün
yazısı 19. sayfada

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Toplantısı

Başkent Üniversitesi'nde Gerçekleştirildi

- Yahya Aksoy: Cengiz Özakıncı: Tekin Özertem: Necef Uğurlu:
Anılarda Millî Mücadeleyi **Geçmiş** **Çocukların**
Atatürk s: 27 Karalayıcı Yalanlar **Zaman** **Karşısında**
Kaya Boztepe: ve İngiliz Silah **Olur ki...** s: 60 **Yenilmek** s: 68
Gazi Kovan Taciri **Sir Basil**
Hikayesi s: 33 **Zaharoff** s: 10 **Ömer Dedeoğlu:**
Büyük İkilem s: 106

Atatürk Fotoğraflarının Hikâyesi, bugüne kadar yapılan Atatürk fotoğrafları çalışmalarından farklı olarak; 100 fotoğrafın hikâyesini kronolojik olarak ele alıyor, nasıl ve kim tarafından, hangi şartlarda çekildiğini gerçek, yalın ve çarpıcı bir dille sunuyor. Atatürk'ün fotoğraflarını çeken 18 fotoğrafçısının pek bilinmeyen öyküleri belki de ilk kez bu eserde hayat buluyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

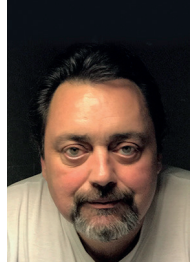
Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.,
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 25 / 09 / 2020

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Meslek Onuru*Dr. Ufuk Akyol***4****Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Toplantısı Gerçekleştirildi****10 Milli Mücadele'yi Karalayıcı Yalanlar ve İngiliz Silah Taciri Sir Basil Zaharoff**
*Cengiz Özakıncı***19 Atatürk ve Cumhuriyet**
*Yaşar Öztürk***27 Anılarda Atatürk**
*Yahya Aksoy***33 Gazi Kovan Hikayesi**
*Kaya Boztepe***40 Atatürk ve Keriman Halis Ece**
*A. Erdem Akyüz***45 Cemal Paşa Ulusal İradeye Aykırı Davranışlardan Kaçınılacağına Söz Veriyor!**
*Cengiz Önal***50 Hakimiyeti Milliye Yazıları****51 Kurtuluş Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin Ateşkes Önerileri**
*Dr. Cihangir Dumanlı***57 İstiklal Mahkemesi'nin Astığı İlk Casus**
*Zeki Sarıhan***60 Geçmiş Zaman Olur ki...**
*Dr. Tekin Özertem***66 Bir Galibiyet Beşbin Liraya Patladı**
*Mete Akyol***68 Çocukların Karşısında Yenilmek**
*Necef Uğurlu***İÇİNDEKİLER****75 Salgınla Dünyanın Politik Ekonomisi**
*Öğüt Yazman***81 Kanıksamak**
*Nuray Bartoschek***83 Enrico Mattei ve Eni**
*Necdet Pamir***92 Şamanizm ve Adetlerimiz**
*Gürbüz Evren***98 Preveze Deniz Savaşı**
*Erhan Kanyılmaz***103 Efsane Maratoncu İsmail Akçay**
*Metin Gören***106 Büyük İkilem**
*Ömer Dedeoğlu***112 Siyasi İktidar**
*Barbaros Eneç***116 Gücün Psikolojisi**
*Sabriye Aşır***121 Tolstoy ve Dostoyevsky'i Okumak...**
*Demir Aytaç***127 Ahmet Mithat Efendi**
*Konur Ertop***133 İnsan Değişebilir!**
*Berk Yüksel***137 Azra Erhat****138 İsviçre'nin Kalbindeki Flüeli-Ranft**
*İzlen Şen Toker***143 Yusuf Ziya Ortaç**
*Sabri Kemal***146 Neler Olmuyor ki Dünyada**
*Sezin San Sungunay***9 Beni Hatırlayınız****18 İlk Dersimiz Türkçe****74 Gözün Sözü****91 Bilginizi Denetleyin****151 Çözümler****152 Yarının Büyükleri****154 Bulmaca****156 Satranç****158 Bize Gönderilen Kitaplardan****160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Meslek Onuru

Uzun yıllardır beraber çalıştığı için, doktorların camiasını anladığını ve artık o camiaya dahil olduğunu düşünen bir hastane patronu, üst düzey hekim-yönetici kadrosuyla yaptığı toplantıda bir serzenişte bulunma hakkını kendinde gördü:

“Arkadaşlar!” dedi, “Aramızdan bazılarınızın sabah hastaneye geldiğinde, çantasını güvenlikçi arkadaşlara taşıttığını üzümlere gözlemledim. Böylesi kibirli hareketleri sizlere yakıştıramam, lütfen tekrar etmesin.”

Kelimelerini özenle seçtiğini ve söyleminde haklı olduğunu hissedererek çoğunluğun onayını alacağından da emin bir şekilde yerine oturduğunda ise, ortamda bulunan doktorların yaşça biraz daha büyüğü, diğer meslekdaşları adına konuşabileceğini belli eden bir tavır ile ayağa kalktı:

“Beyefendi!” dedi. “Dışarıdan

bakıldığında çok haklı görüldüğünü biliyorum ancak; bu meslek mensupları için kibir, eşine, çocuğuna, anasına veya babasına yardım ettikleri insanların kendilerine borçlu hissedererek kalmalarına izin vermektedir.

O insanlar ki bazen maddiyatla ödeyebildiklerini düşündükleri bu borçlarını bazen de bir duanın maneviyatıyla, bazen gösterdikleri saygıyla, bazen de çantalarını taşıyarak ödemek isterler. Buna izin vermek, mesleğimizde kibirin değil, tam aksine tevazunun göstergesidir.”

O yüzden olur olmadık zamanlarda, olur olmadık kişilerin, olur olmadık sıfatlar yakıştırarak hakarete varan söylemlerini reddetmek ve hem meslek onurumuzu hem de meslekdaşlarımızın saygınlığını korumak, her bir meslekdaşımızın mesleksel bir görevidir. •

ufukakyolbd@gmail.com

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Toplantısı Gerçekleştirildi

Dünyanın en köklü cerrahi derneklerinden
Amerikan Cerrahlar Koleji'nin 2020 yılı
Türkiye Bölüm Toplantısı, 3-4 Eylül 2020
tarihlerinde, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve
Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı
Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın
ev sahipliğinde Ankara'da gerçekleştirildi.

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Pandemi tedbirleri kapsamında düzenlenen kongreye dünyaca ünlü bilim insanları video konferans yoluyla katıldı. Türkiye’den katılan bilim insanları ise Kızılcahamam Patalya Termal Otel’de buluştu.»

Toplantının açılış konuşmasını Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Başkanı Prof. Dr. Hakan Özkardes yaptı.

“Yanıklar dahil acil cerrahi müdahaleler” konusunda son cerrahi gelişmelerin paylaşıldığı kongrenin açılış konuşmasını Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Başkanı Prof. Dr. Hakan Özkardes yaptı. Daha sonra kolejin şeref üyesi ve kongrenin ev sahibi Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal meslektaşlarına hitap etti. 82 binin üzerinde üyesi olan Amerikan Cerrahlar Koleji'nin yeni bir toplantısında meslektaşlarıyla buluşmaktan mutluluk duyduğunu belirten Prof. Dr. Haberal, şöyle dedi:

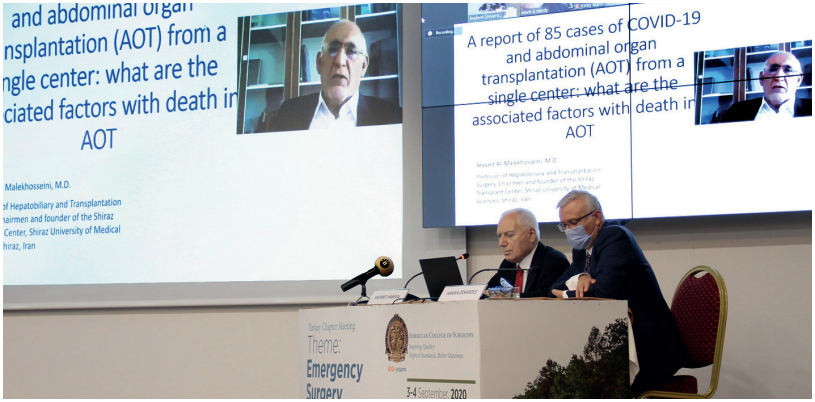
“Amerikan Cerrahlar Koleji'nin asıl amacı yüksek kaliteli cerrahi eğitim vermektir. Amerikan Cerrahlar Koleji'nin dünya genelinde önemli bölgesel çalışmalar yapan 115 yerel bölümü bulunuyor.

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü 2004'te kuruldu. Dr. Cemalettin Topuzlu bölümü kurdu. Şu anda Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü'nde 117 üyesi bulunmaktadır. Bunlardan yüzde 50'den fazlası Başkent Üniversitesi'ndendir. Eğer bir kişi Amerikan Cerrahlar Koleji'ne üye olmak ve koleje katkıda bulunmak istiyorsa, öncelikle yerel bölüm üyeliğiyle başlamalı. Başvuru yerel bölümle başlamalı ve sonrasında Amerikan Cerrahlar Koleji tarafından onaylanmalı. Neyse ki bugün Korona virüse rağmen bu toplantıyı gerçekleştirebildik. Umarım gelecekte Kovid problemini ve pandemiyi aşabiliriz. Geçmişte yüz yüze olduğumuz birçok bilimsel toplantı gerçekleştirdik. Umarım gelecekte de böyle olacaktır.”

Prof. Dr. Mehmet Haberal:

“Şu anda Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü'nde 117 üyesi bulunmaktadır. **Bunlardan yüzde 50'den fazlası Başkent Üniversitesi'ndendir.**”

Açılış konuşmalarının ardından kongrenin bilimsel sunumlarına geçilirken, Amerikan Cerrahlar Koleji İcra Direktörü Prof. Dr. David Hoyt ve ACS eski Başkanı Prof. Dr. Carlos Pellegrini, kongrenin düzenlendiği salona video konferans yoluyla bağlanarak açılış konuşmalarını yaptılar. Kongrenin ilk günündeki üç

Kongrenin bilimsel sunumlarına geçilirken, toplantıya yurtdışından katılan bilim insanları kongrenin düzenlendiği salona video konferans yoluyla bağlanarak sunumlarını yaptılar.

oturumunda, Amerika Birleşik Devletleri'nden Prof. Dr. Patricia Numann, Prof. Dr. Andrew Warshaw, Prof. Dr. Kirby Bland, Prof. Dr. Mark Hardy; İngiltere'den Prof. Dr. Nadey Hakim, İtalya'dan Prof. Dr. Antonio Di Cataldo, Yunanistan'dan Prof. Dr. Dimitrios Linos, İran'dan Prof. Dr. Ali Malek Hosseini, ülkemizden Prof. Dr. İskender Sayek ve Prof. Dr. Sadık Yıldırım cerrahi alanındaki yeni bilgiler ve tedavi teknikleri konusundaki bilimsel sunumlarını yaptılar.

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin 2020 yılı Türkiye Bölüm Toplantısı'nın ikinci günü ise Amerika Birleşik Devletleri'nden Prof. Dr. Ronald Tompkins ve Kuveyt'ten Prof. Mustafa Al-Mousawi'nin sunumlarıyla başladı. Prof. Dr. Ronald Tompkins'in, yanık tedavisinin tarihsel geçmişi hakkında da bilgi

Prof. Dr. Mehmet Haberal, kurduğu Türkiye Yanık ve Yangın Afetleri Derneği ile Ortadoğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği hakkında bilgi verdi.

verdiği bilimsel sunumunun ardından meslektaşları ve yakın dostu Prof. Dr. Tompkins'e teşekkür eden Prof. Dr. Mehmet Haberal, kurduğu Türkiye Yanık ve Yangın Afetleri Derneği ile Ortadoğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği hakkında bilgi verdi. Prof. Dr. Haberal, Başkent Üniversitesi'nin ve bağlı sağlık kurumlarının tüm doktorlara eğitim konusunda her türlü

Prof. Dr. Mehmet Haberal, farklı ülkelerden bağlanarak katkıda bulunan tüm yabancı bilim insanları ile ülkemizden katılan tüm meslektaşlarına teşekkür etti.

desteği sağlamaya hazır olduğunu da ifade ederken, *“Her doktor yanık bakımı ve tedavisini bilmelidir. Yanık, bütün toplumlar ve doktorlar için önemlidir. Yakın zamanda, Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi’nde çocuk ve erişkin yoğun bakımları,*

Prof. Dr. Haberal:
***“Başkent Üniversitesi
Ankara Hastanesi’nde
Çocuk ve erişkin
yoğun bakımları,
ameliyathanesiyle
birlikte 13 yataklı
ayrı bir yanık merkezi
açtık.”***

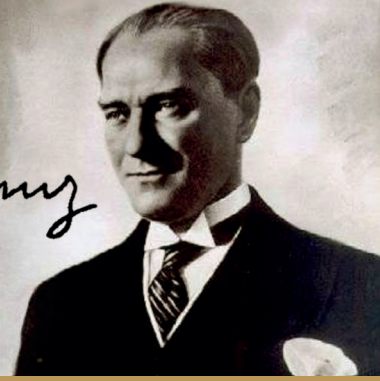
ameliyathanesiyle birlikte 13 yataklı ayrı bir yanık merkezi açtık. Massachusetts Hastanesi ve Başkent Üniversitesi Hastanesi arasında, hastalarımıza en iyi tedavi yöntemlerini sağlayabilmek için bir sözleşme imzalamıştık. Kapılarımız doktorlarımıza yardım etmek için her zaman açık. Bunu bilmenizi isterim.” dedi.

Prof. Dr. Haberal ayrıca, cerrahi müdahaleler alanında girişimsel radyolojinin önemine de vurgu yaptı.

Kongrenin ikinci gününün bilimsel oturumlarında, Amerika Birleşik Devletleri’nden Prof. Dr. Barclay Steward ve Prof. Dr. Palmer Bessey, Hollanda’dan Prof. Dr. David Mackie, Suudi Arabistan’dan Prof. Dr. Jamal Jomal, İngiltere’den Prof. Dr. David Galloway ile Başkent Üniversitesi Hastanesi doktorları bilimsel sunumlarını yaptılar. Prof. Dr. Mehmet Haberal da meslektaşlarının sunumlarına katkı verdi, sorularını yanıtladı.

Bilimsel oturumların tamamlanmasının ardından kapanış seremonisinde Prof. Dr. Mehmet Haberal, son derece yararlı olan kongreye saat farklılıklarına karşın farklı ülkelerden bağlanarak katkıda bulunan tüm yabancı bilim insanları ile ülkemizden katılan tüm meslektaşlarına teşekkür etti. •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyeti kurduk, o on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır. (1933)
- Cumhuriyet ahlâki fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir. (1925)
- Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâyıık oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naçiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefilisi olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir. (1926)
- Gelecek nesillerin Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçinmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tesbitte hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. (1927)
- Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife unvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasını mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşatmak mümkün değildir. (1927)

K Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Milli Mücadele'yi Karalayıcı Yalanlar ve İngiliz Silah Taciri Sir Basil Zaharoff

Yeryüzünde sömürgeciliğe karşı bağımsızlık savaşlarının başarıya ulaşmış ilk örneği olan "İstiklal (Bağımsızlık, Kurtuluş) Savaşı"-mız; diğer bağımlı sömürge ülkeleri bağımsızlığa özendirilmesi ve başarıya götüreceği yol ve yöntemleri ortaya koyması nedeniyle, sömürgeci devletlerin psikolojik savaş ve propaganda odaklarınca yönlendirilen yüksek okulların tarih bölümlerinde "doktora tezi" yafatası altında uydurulup inandırıcılığı "bilimsel gerçek" damgasıyla artırılan gözden düşürücü karalamalara konu olmaktadır. »

Sir Basil Znaniecki
1918'de İngiliz
soylularının
tarikatine giriş
tören giysileriyle

Kurtuluş Savaşımızın bağımlı ülkelerde örnek alınmasını önlemek üzere uydurulan yalanların ilki, bu savaşın İngiltere, Fransa ve İtalya'ya karşı değil, yalnızca ve yalnızca Yunanistan'a karşı verilmiş olduğu yalanıdır. Sömürgeci ülke tarihçilerinin "doktora", "yüksek lisans" vs. yayınlarında, bizim "İstiklal (Bağımsızlık, Kurtuluş) Savaşı"mıza "Yunan-Türk Savaşı" adı verilmekte, konu bu ad altında işlenmekte ve İngiltere'nin dünyaca saygın ansiklopedilerinden Britannica'da bile "Greco-Turkish War 1919-1922" (1919-1922 Yunan-Türk Savaşı) başlığı altında yer almaktadır.

Saptırıcıların Kurtuluş Savaşımızı küçültme, değersizleştirme, önemsizleştirme, karalama ve örnek olmaktan çıkartma çalışmalarında ortaya attıkları bir diğer yalan: İngiltere'nin bu savaşta "tarafsız" kaldığı; İngiltere hükümetinin Ankara hükümetine Yunan ordusuna karşı savaşta kullanmak üzere İngiliz silahları sattığı; Türk ordusunun Yunan ordusunu İngiltere'nin Ankara'ya sattığı İngiliz silahları sayesinde yenildiği; Türklerin Yunan işgalinden kurtuluşlarını İngiltere'nin kendilerine satmış olduğu İngiliz silahlarına borçlu olduğu

yalanıdır.

Batılı emperyalist ülkelerin akademisyenlerine uydurulan "doktora tezi" yaftasıyla yayılan bu psikolojik savaş yalanları, ülkemizde kimi yüksek okulların tarih bölümlerinde öğrencilere "bilimsel gerçek" olarak belletildiği gibi, kimi akademisyenlerce televizyon ekranları üzerinden bütün Türkiye'ye de şırınga edilmektedir. "Kemalist" olarak tanınan bir tarih öğretmeni, yaklaşık altı ay önce bir televizyon yayınında şöyle diyordu:

- **"İngilizler dönemin en büyük silah satıcısı Basil Zaharoff'u gönderdiler Mustafa Kemal'e silah satmak için. Merak edenler, çok eski bir kitaptır bu, "Basil Zaharoff", İletişim Yayınları'ndan Türkçesi çıktı bunun; ince de bir kitaptır; bakın, ne yapıyor İngilizler; bir taraftan Yunanları Anadolu'ya sürüyor,**

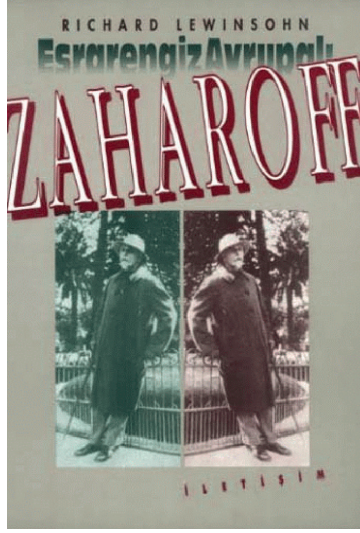
İngiltere Başbakanı David Lloyd George

onları kırdırıyor; bir taraftan İstanbul hükümeti üzerinde yoğun baskı kuruyor,.. ama öbür taraftan da realist bir değerlendirme yapıyor; şunu görüyor, bunu bu adamlar (Ankara Hükümeti) sonuçlandırıyor, sonuçta bu adamlar burada bir devlet kuracak, o halde biz bundan sonra ilişkilerimizi (Ankara ile) sürdürmeye bakalım." ¹

Çok okunan bir köşe yazarı da yedi yıl önce yayımlanan bir yazısında: "Basil Zaharoff, Milli Mücadelede hem bize, hem de Yunanistan'a silah satmıştı." diyordu. ²

Oysa, kanıt olarak gösterilen Richard Lewinsohn'un Türkçesi İletişim Yayınları'nca basılan "Esra-rengiz Avrupalı: Zaharoff" kitabında, "İngilizler Mustafa Kemal'e silah satmak için dönemin en büyük silah satıcısı Zaharoff'u gönderdiler" savına dayanak oluşturacak tek söz dahi yoktu. Tersine bu kitap İngiltere Başbakanı Lloyd George ile İngiliz Vickers silahlarının fabrikatörü Sir Basil Zaharoff'un elele verip birlikte kör bir inatla sonuna dek Türk düşmanlığı yürüttüklerini anlatıyordu. ³

İngiltere'nin Kurtuluş Savaşı-

Richard Lewinsohn, "Esra-rengiz Avrupalı Zaharoff".

mızda Ankara Hükümeti'ne Zaharoff aracılığıyla silah satma girişiminde bulunduğu söylentisi, Alptekin Müderrisoğlu'nun 1. basımı 1974'te yayımlanan "Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları" kitabında yer alan şu satırlardan kaynaklanmış görünüyor:

- "Türkiye'nin İngiliz fabrikalarından silah satın almasını sağlamak

için, başından beri savunduğu ve Türkiye'ye zorla kabul ettirmeye çalıştığı Sevr Antlaşmasını, İngiltere Başbakanı Lloyd George 10 Ağustos 1921 günü şöyle tanımlamıştı: "Sevr Antlaşması yitirilmiş olduğundan, silah ticareti serbesttir. Özel şirketler savaş halinde bulunan ülkelerle silah ticareti yapabilirler." ⁴ İngiltere'nin bu açık teklifine ve Anadolu'ya barış görüşmeleri adı altında silah satmak için heyetler göndermelerine ⁵ rağmen Türkiye başka ülkelerden satın alarak ihtiyaçlarını gidermeyi uygun bulmuştur. (...) Basil Zaharoff'un bütün didinmelerine rağmen Türkiye'ye silah satamadığına değinmemiz yerinde olacaktır. ⁶ Mustafa Kemal Paşa, Sir Basil Zaharoff'un gerçek kişiliğini anlamış; birçok

Yunanlara özel şirketlerce savaş malzemesi sağlanmasına yönelik ambargoyu kaldırmak için gerekli adımları atın ve önde gelen silah şirketlerinin bundan haberdar edilmesini sağlayın.

(David Lloyd George, 10.08.1921)

devletin madalya ve unvanlarla taltif ettiği bu kişi ile alışverişte bulunmayı teklif edenlerin bütünlükteki reddetmiştir." 7/8

Turgut Özakman da ilk basımı

Eylül 1997'de yayımlanan "Vahidettin,.. " kitabında Müderrisoğlu'ndan aktarma yaparak:

- "İzmir'e Yunanların çıkarılması için çalışmış ve Anadolu'da kalmaları için her türlü yardımı yapmış olan Yunan asıllı silah taciri Basil Zaharoff bile, bu sıralarda Türklerle el altından silah satmak için girişimde bulunmuştur. (Donald McCormick'ten aktaran, A. Müderrisoğlu, a.g.e., s.511 ile 514 ve 515 dipnotlar) M. Kemal, teklifi reddetmiştir." demektedir.9

Alptekin Müderrisoğlu,
"Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları"

Evet, Müderrisoğlu, 10 Ağustos 1921 günlü İngiliz gizli belgesinde İngiltere Başbakanı Lloyd George'un "Silah ticareti serbesttir. Özel şirketler savaş halinde bulunan ülkelerle (hem Türkiye'yle hem Yunanistan'la-c.ö.) silah ticareti yapabilirler" dediğini yazmıştır; **ancak bu yanlışır.** Lloyd

George, bu belgede tam tersine, özel şirketlerin **Türkler'e değil Yunanlar'a silah satmasına** buyurmakta olup, belge şöyledir:

> No. 256 - Bakan Yardımcısı Tarafından İngiltere Kabinetine Not.- **Yunanlara Savaş Malzemesi Sağlanması.** - Gizli-C. P. 3210 - Başbakan'dan (Lloyd George'dan) gelen ekli telgraf, Lord Privy Seal'in talimatıyla Kabinet'e gönderildi. Gereken idari adımlar atılmakta. (Sgd). T. Jones. Bakan Vekili, Kabinet. 2. Whitehall Bahçeleri, S. W. 11 Ağustos 1921.

> Telgraf. Decypher Lord Hardinge (Paris) 10 Ağustos 1921. No. 589- Başbakan (Lloyd George'dan)

No. 256

Note by the Acting Secretary to the British Cabinet.
SUPPLY OF WAR MATERIAL TO THE GREEKS

Secret.

C. P. 3210.

The appended telegram from the Prime Minister is circulated to the Cabinet on the instructions of the Lord Privy Seal. The necessary administrative steps are being taken.

(Sgd.). T. JONES.
Acting Secretary, Cabinet.

2, Whitehall Gardens, S. W.,
11th August, 1921.

TELEGRAM

Decypher Lord Hardinge (Paris) 10th August, 1921.

D. 9.30 p.m. 10th August, 1921.
R. 9.25 a.m. 11th August, 1921.

No. 589.

Following from Prime Minister for Mr. A. Chamberlain.

Begins.

Following resolution was taken by Supreme Council this morning in regard to supply of war material to Greeks: it was agreed to continue an attitude of strict neutrality in war between the Turks and Greeks, that is to say, the Governments agree not to intervene in the struggle with assistance of any kind, whether in form of troops, arms or credit, it being understood that above suggestion in no way infringes rights of private firms to freedom of trade.

Ends.

Please take all administrative steps required to remove existing embargo on supply of war material to Greeks by private firms and arrange that leading armament firms may be informed of this.

Ends.

F.O. 371/6526.

İngiltere'nin Ankara Hükümeti ve Yunanistan arasında tarafsızlığını ilan ettiği dönemde Başbakan Lloyd George'un Yunanistan'a silah satılması buyruğunu verdiği 10 Ağustos 1921 günlü İngiliz gizli belgesi.

Bay A. Chamberlane'e - Bu sabah Yüksek Konsey, **Yunanlara savaş malzemeleri sağlamakla ilgili kararını** verdi: Türkler ve Yunanlılar arasındaki savaşta katı tarafsızlık tutumunun sürdürülmesi; yani **hükümetler**, savaşa asker, silah veya kredi şeklinde herhangi bir yardımla müdahale etmemeyi kabul etti. Bu önerinin **özel şirketlerin ticaret özgürlüğü haklarını hiçbir şekilde ihlal etmediği** anlaşılmaktadır.- **Yunanlılara özel şirketlerce savaş malzemesi sağlanmasına**

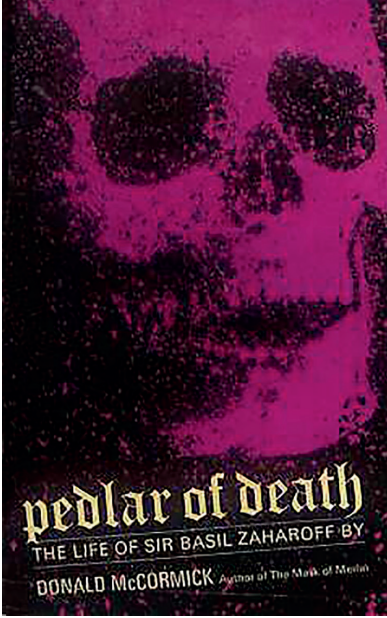
yönelik ambargoyu kaldırmak için gerekli tüm idari adımları atın ve önde gelen silah şirketlerinin bundan haberdar edilmesini sağlayın. F.O. 371/6526" ¹⁰

Bu gizli belge, İngiltere'nin 13 Mayıs 1921'de Ankara Hükümeti ile Yunanistan arasında ilan ettiği "tarafsızlık"ın tümüyle göstermelik ve Türkler'i aldatmaya yönelik ikiyüzlü bir politika olduğunu; Başbakan Lloyd George'un, -aralarında Basil Zaharoff'un silah fabrikasının da bulunduğu- İngiliz özel şirketlerine Yunanistan'a silah satmaları için gizli buyruklar verdiğini göstermektedir.

Müderrişoğlu, yukarıda aktardığımız üzere, McCormick'in 1965'te yayımlanan "**Ölüm Taciri / Sir Basil Zaharoff'un Yaşamı**" kitabını kaynak göstererek, İngiltere Başbakanı Lloyd George'un

adamı Sir Basil **Zaharoff'un M. Kemal'e silah satmak için didindiğini, fakat M.Kemal'in Zaharoff'tan silah almayı reddettiğini** yazmıştır. Gelgelelim McCormick, Müderrişoğlu'nun kaynak gösterdiği satırlarda, tam tersine şöyle demektedir:

- "**Zaharoff'un Yunanistan'ı desteklemekte gerçek içten Yunan yurtseverlik güdülerıyla davranmadığını savlayanlar onun Türkiye'ye de silah sattığını ileri sürdüler. Ancak bunu tümüyle yalanlayan Yugos-**

Donald McCormick, "Pedlar of Death / Life of Sir Basil Zaharoff", MacDonald, Londra, 1965.

*lavya doğumlu Türk yurttaşı Satvet Lütfi Tozan, bana: '1921-1922'de Mustafa Kemal Atatürk'le silah satın alma konusunda konuşum, ve daha sonra Zaharoff ile görüşmeler başlattım. Ancak o (Zaharoff) anlaşma yapmayı düşünmeyi reddetti. Bu yüzden onun (Zaharoff'un) yerine Fransadan satın almak zorunda kaldık,' dedi.'*¹¹

Görüleceği üzere Müderrisoğlu, McCormick'in anılan kitabından yaptığı alıntılarını da çarpıtmış ve anlamı tümüyle tersine çevirerek aktarmıştır. Böylece, Kurtuluş Savaşımızda Ankara Hükümeti'ne destek olmak için çırpınan, Yunan'a

karşı Türkleri silahlandırmak üzere silah fabrikatörü Sir Basil Zaharoff'u Mustafa Kemal'e gönderen, özetle "**Kurtuluş Savaşımızı mad-di-manevi, silah ve cephane vere-rek destekleyen bir İngiltere**"(!) imgesi oluşturulmuştur.

Kurtuluş Savaşımızda İngiltere tarafından desteklendiğimize; işgalden kurtulmayı İngilizlerden aldığımız silahlara borçlu olduğumuza yönelik propaganda yayınları, böyle yanlış ya da eksik çevrilmiş belgelere ve anlamı tahrif edilmiş alıntılara dayanarak sürdürülmektedir. Aktarılan alıntılar özgün metinlerle karşılaştırmak, çoğu kez bu gibi yalanları çürütmeye yetmektedir.

23 Ağustos-13 Eylül 1921 tarihleri arasında 22 gün süren Sakarya Meydan Muharebesi'nden iki buçuk ay önce, 13 Mayıs 1921'de İngiltere, Fransa ve İtalya, Ankara Hükümeti ile Yunanistan arasında tarafsız kalacaklarını, iki yanı da asker, silah ve paraca desteklemeyeceklerini duyurmuşlardı. O tarihte gizli olan fakat üzerinden 30 yıl geçtikten sonra yayımlanan İngiliz belgeleri, ilan edilen bu tarafsızlığın yalan olduğunu, Lloyd George Hükümetinin Yunanistan'ı son ana dek inatla desteklediğini ortaya koymuştur. Böyle iken yıllar sonra tutup: İngiltere Ankara hükümetini Yunan işgaline karşı destekledi, dahası silah fabrikatörü Sir Basil Zaharoff'u silah satmak üzere M. Kemal'e gönderdi vb. uydurmalar, Kurtuluş Savaşımızın Anti-Emperyalist niteliğini yok göstermek ve böylelikle ezilen bağımlı uluslarca örnek

alınmasını önlemek; yol gösterici, örnek / rol model olmaktan çıkartmak amacıyla yönelik psikolojik savaş propaganda yayınlarıdır.

Kurtuluş Savaşımıza, şehitlerimizimize, gazilerimize karacalmaya yönelik böyleleri emperyalist yalanları belgelerle çürütmeyi sürdüreceğiz. •
cengizozakincibd@gmail.com

1-Halk Tv, Şimdiki Zaman, 03.05.2020, 11:32. <https://youtu.be/K9AyfqrNes?t=1909>

2- Hıncal Uluç, Sabah Gazetesi, 07.09.2013, "Savaşların Öncüsü Muğlalı Basil", <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/uluc/2013/09/07/savaslarin-oncusu-muglali-basil>

3- Richard Lewinsohn, Esrarengiz Avrupalı: Zaharoff", İletişim y., 1. basım, 1991, çev: Cem Muhtaroğlu, ss.89-108.

4- Müderrisoğlu'nun gösterdiği kaynak: Documents on British Foreign Policy, 1919-1939, First Series, c.XV, s.656.

5- Müderrisoğlu'nun gösterdiği kaynak: Ahmet Emin Yalman, "Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerimiz", 1970, c.2, s.237-238. (Malta tutukluları arasında bulunan A.E.Yalman, 1 Kasım 1921'de İneboluda salverilmiş; aynı gün İstanbul'a gitmiş; Aralık 1921'de Vakit gazetesi yazarı olarak Ankara'ya geçmiştir.)

6- Müderrisoğlu'nun gösterdiği kaynak: Donald McCormick, "Peddler of Death / The Life and Times of Sir Basil Zaharoff"-çeyitli bölümler.

7- Müderrisoğlu'nun gösterdiği kaynak: "Satvet Lütfi Tozan'ın tarih araştırmacı Dnal McCormick'e yaptığı açıklama. "Peddler of Death", s.178."

8- Alptekin Müderrisoğlu, "Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları", Bilgi y., Ocak 2018, s.435., 436.

9- Turgut Özakman, "Vahidettin, M.Kemal ve Milli Mücadele", Bilgi y., 3. basım, Nisan 2000, s.450, dn.70.

10- Bkz. Bilal N. Şimşir, İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938) Cilt-3. Ocak-Eylül 1921, TTK Basmevi 1979, s. 599. "Note by the Acting Secretary to the British Cabinet. Supply of War Material To The Greeks. Secret. C.P3210. The appended telegram from the Prime Minister is circulated to the Cabinet on the instructions of the Lord Privy Seal. The necessary administrative steps being taken. (Sgd). T. Jones. Acting Secretary, Cabinet. 2. Whitehall Gardens, S. W. 11th August, 1921. Following from Prime Minister for Mr. A. Chamberline. Begins. Following resolution was taken by Supreme Council this morning in regard to supply of war material to Greeks; it was agreed to continue an attitude of strict neutrality in war between the Turks and Greeks, that is to say, the Governments agree not to intervene in the struggle with assistance of any kind, whether in form of troops, arms or credit, it being understood that above suggestion in no way infringes rights of private firms to freedom of trade. Ends. Please take all administrative steps required to remove existing embargo on supply of war material to greeks by private firms and arrange that leading armament firms may be informed of this."

11- Donald Mc Cormick, "Pedlar of Death / Life of Sir Basil Zaharoff", MacDonald y., Londra, 1. basım, 1965, s.178 - "It has been suggested by those who claim that Zaharoff was not moved by genuinely patriotic motives in supporting Greece that on this occasion he supplied arms to turkey as well. But this completely denied by Mr. Satvet Lütfi Tozan, a Turkish citizen born in Yugoslavia, who told me: "In 1921-1922 I talked to Mustapha Kemal Atatürk about buying arms and then opened negotiations with Basil Zaharoff. However he refused to consider making a deal, so we had to purchase from France instead." By this time France had realised that a deal with Turkey was of supreme long-term importance, not only to maintain her good relations with Islam, but because Atatürk had already shown signs of Europeanising his country."

Uluslararası Silah Tüccarı: Zaharoff

"Silah tüccarı" deyince akla hemen bir ad gelir: Zaharoff... 1839 yılında, Türkiye'de Muğla'da doğan Zaharoff, yoksul bir Rum çocuğu olarak büyüdü, yaşamı yoksulluk içinde geçti. 1936 yılında öldüğünde, İngiliz basını arından yas tutmaktaydı, Fransız Başbakanı Clemenceau (1841 - 1929) ve İngiliz Başbakanı Lloyd George (1863 -1945) ile kişisel dostluklar kuran Türkiye'li Rum Basil Zaharoff, Birinci Dünya Savaşının ardından en çok söz edilen adamlardan biri oldu. Hemen hemen bütün savaşlarda, silahlar, Zaharoff'un şirketinden geçerek çarpışan askerlerin ellerine ulaştı ve "Zaharoff" adı silah tüccarları için bir simge oldu. 1919 yılında, İzmir'e Yunan askerlerinin çıkma emrini verenlerden biri, İngiliz Başbakanı Lloyd George'dan başkası değildi. Lloyd George'un en yakın dostu da Muğlalı bir Rum, Basil Zaharoff.. İngiltere'de savaş sanayicilerine danışmanlık yapan Muğlalı Rum Zaharoff, bu hizmetlerinden ötürü, İngiliz Kralı tarafından "Sir" ünvanı ile ödüllendirildi. Ayrıca, Fransızların "Legion d'Honneur" nişanı ile de onurlandırıldı. Zaharoff, yalnızca bir silah tüccarı değildi. Kapitalist emperyalizmin en çok yaygınlık gösterdiği Birinci Dünya Savaşı yıllarında emperyalist saldırganlığın beyinlerinden biri oldu; İngiliz ve Fransız devlet adamları ile yakın dostluklar kurdu, sermaye çevrelerine danışmanlık yaptı; onlara yol gösterdi. Bunları yaparken de kendi özel istihbarat ağını kurdu. Birinci Dünya Savaşının bitmesinden sonra yeni bir yatırım alanı seçti ve İspanya'ya yatırım yapmaya başladı, "Vickers" firması ile antlaşmalar yaptı. 1888 sonlarında İngiliz emperyalizminin silah gereksinmesini üstlenen Vickers ile Zaharoff işbirliği, Zaharoff'un 1936 yılında Monte Carlo'daki görkemli villasında ölümüne kadar devam etti.

[Uğur Mumcu, "Silah Kaçakçılığının Dünü-Bugünü", Cumhuriyet, 21.02.1982, s. 8.]

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Obje (Fr.)**
a-Başkalaşma
b-Çıkış işlemi
c-Nesne
d-Dönemeç
- 2 Prestij (Fr.)**
a-Duyurum
b-Biçim değişimi
c-Düğümçük
d-Saygınlık
- 3 Streç (İng.)**
a-Esnek
b-Atış alanı
c-Boğumlama
d-Bitki varlığı
- 4 Banal (Fr.)**
a-Buharlı hamam
b-Sıradan
c-Dev şehir
d-Birlikte yaşama
- 5 Monoton (Fr.)**
a-Tekdüze
b-Belirsizlik hâli
c-Kestirim
d-İkinci kıldırma
- 6 Elit (Fr.)**
a-Kamu denetçisi
b-Niteleyici
c-Nüfus
d-Seçkin
- 7 İmitasyon (Fr.)**
a-Kurgulayıcı
b-Kredi açıcı
c-Taklit
d-Sabit fikir
- 8 Global (Fr.)**
a-Öndelik
b-Küresel
c-Oyuncu seçimi
d-Para işleri
- 9 Printer (İng.)**
a-Renk uzmanı
b-Sağlık koruma
c-Yazıcı
d-Parçalı sistem
- 10 Distribütör (Fr.)**
a-Dağıtıcı
b-Saydam
c-Tarafsız
d-Şerit perde
- 11 Kriter (Fr.)**
a-Tanıtmalık
b-Ölçüt
c-Toplu savunma
d-Vuruk bilimi
- 12 Mantalite (Fr.)**
a-Üst denetçi
b-Telif hakkı
c-Uzun koşucu
d-Zihniyet
- 13 Kompleks (Fr.)**
a-Zarar kesme
b-Yıpranma payı
c-Karmaşık
d-Aracılık
- 14 Transfer (Fr.)**
a-Nakil
b-Güçlendirme
c-Güdümlleme
d-Saldırgan
- 15 Raket (Fr.)**
a-İncelemek
b-Vuraç
c-Seslendirici
d-Düzensiz

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

Atatürk ve Cumhuriyet

95 yıl önce Cumhuriyet'in üç yaşına basmasına günler kala Mustafa Kemal, bağrından doğduğu halkın arasına karışmak için geziye çıktı. Ülkeyi kurtaran, Cumhuriyet'i ilan eden Mustafa Kemal, her fırsatta, hatta ölümü göze alarak yurdun dört bir yanına gidiyordu. Mustafa Kemal 16 Mayıs 1919 günü İstanbul'dan ayrıldığında şehir işgal altındaydı. Yıllar geçmesine rağmen kurtuluşunu sağladığı İstanbul'a (8 yıl boyunca) adım atmıyordu.

Egemenlik ateşini saraylardan alıp halka sunan Mustafa Kemal'in Bursa'ya gideceğini öğrenen İstanbullular, Şark Musiki heyetiyle onu görmeye gitti. Duyulandı, Mustafa Kemal: *"İstanbul'a gelmek, orada saygın İstanbul halkıyla beraber güzel zaman geçirmek, benim için de tatlı bir emeldir. Pek güzel tahmin buyurursunuz ki, bu hususta bazı engeller vardır. Bazı meselelerin yakında büyük milletimiz yararına tamamen çözümlenmesi sonrası ifade buyurduğunuz büyük bayramı İstanbul'da, İstanbul'un saygın halkıyla bir arada yapacağız. Bu benim için de bir özlem, doyulmaz bir ihtiyaçtır."*

Onuruna verilen şölene katılan, Mustafa Kemal, sofranın düzeni ve hizmetinin öneminden bahsederek başarılı sofranın düzenini gerçekleştiren herkese teşekkür etti. Kahveler içildikten sonra Mustafa Kemal, önemli bir uyarıda bulundu: *"...içten sofranızı terk ederken, herkese yararlı olur ümidiyle bir konuya daha işaret etmek istiyorum. (...) biz Türkler misafirlerimizi ağırlamak için verdiğimiz ziyafetlerde çok sayıda yemek yapıyoruz. Bu, ekonomiye aykırı olduğu gibi, önemini bilirsiniz ki, sağlığa da zararlıdır. Milletimizin konukseverlikteki bu yüksek duyarlılığını akla uygun bir sınıra çevirmeyi hepimiz görev saymalıyız."*

Balıkesir'e geçen Mustafa Kemal halka seslendi:

"Türk milletini, cahil ve cehaletini gizlemek için ortalığın karanlığını sağlamaktan başka çaresi olmayanlara benzeterek anlamaya çalışanların da hatası daha az değildir. Türk milleti her gün yeniden yeniye ve çok dikkatle incelenmeye değer olan bir cevherdir. (...) bütün dünya bilmelidir ki, Türk milleti artık geçmişin bin türlü kötülükleri eseri olarak beyninde yer tutan pası tamamen silmiştir: (...) millet tuttuğu yolda hızla, şiddetle yürüyecek ve kesinlikle layık olduğu mutluluk ve esenliğe kavuşacaktır."

10 Ekim 1925 günü Akhisar Türkocağı'nda Cumhuriyet'in uygarlık yolunda ilerlemek için bir devrim olduğunu anlattı:

"Devrimin temellerini her gün derinleştirmek, pekiştirmek gerekir. Birbirimizi aldatmayalım. Uygur dünya çok ileridedir. Buna yetişmek, o uygarlık dairesine dahil olmak zorundayız. (...) Batı'nın her türlü uygar eserlerini de alacağız. Uygur olmayan insanlar, uygar olanların ayakları altında kalmaya maruzdurlar(...) Gösterilen yol benim gösterdiğim yol değildir. Gidilmesi zorunlu olan yoldur."

Cumhuriyet'in siyasal, toplumsal açıdan da çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini istiyordu Mustafa Kemal: *"Bir millet, bir toplum, bir kişinin çabası ve çalışmasıyla bir adım bile atamaz. Başkanlığını taşımakla övündüğüm Cumhuriyet Halk Partisi, diğer memleketlerde olduğu gibi alelade sokak politikası yapan*

bir parti değildir. (...) Halk Partisi, Müdafai Hukuk Cemiyeti gibi, o zamanki gibi, bütün milleti aydınlatmak ve bütün millete yol göstermek göreviyle yükümlüdür. Partimize adi politikacılık yönelttenler nankör insanlardır. Memleket dayanışma ve birliğe muhtaçtır. Alelade politikacılıkla milleti parçalamak cinayettir.

“Memleket dayanışma ve birliğe muhtaçtır. Alelade politikacılıkla milleti parçalamak cinayettir.

(...) Halk Partisi'nin kadrosu bütün millet bireyleridir. Bu hakikati düşünemeyenler, henüz beyinlerini düşündürmeye alıştıramayan bedbahtlardır.”

Manisa'ya geçen Mustafa Kemal halka Cumhuriyet'in erdemlerini dile getirdi:

“Görülüyor ki, bizim kalbimiz,

“Yeteneği, cevheri olan bir millet öyle darbelerden uyanıklık kazanır. Geçmişe oranla geleceğini daha çok parlak yapabilir. Felaketler insanları, akılları başında olan milletleri daima kararlı, iyi atılımlara sevk eder..”

bizim fikrimiz tamamıyla sizin duygularınıza, düşüncelerinize ve emellerinize uymaktadır(...) Manisa'yı yangınlar içinde, harap ve toprak olmuş bir halde görmüştüm(...) ben sizi karanlıktan, ateşten, esaretten henüz kurtulduğunuz bir zamanda da görmüştüm. (...) Fakat ben eminim ki, bu kadar şiddetli darbeler insanların inançlarını pekiştirir. Yeteneği, cevheri olan bir millet öyle darbelerden uyanıklık kazanır. Geçmişe oranla geleceğini daha çok parlak yapabilir. Felaketler insanları, akılları başında olan milletleri daima kararlı, iyi atılımlara sevk eder ve işte siz de o atılımları yapmaktasınız.”

İzmir'de 11 Ekim 1925 günü Cumhuriyet'e uzanan günleri anımsadı, Mustafa Kemal:

“Bana İzmir'in geri alındığı gün bu sokaklarda geçirdiğim dakikaları hatırlattınız (...) kurtulmuş olmak-

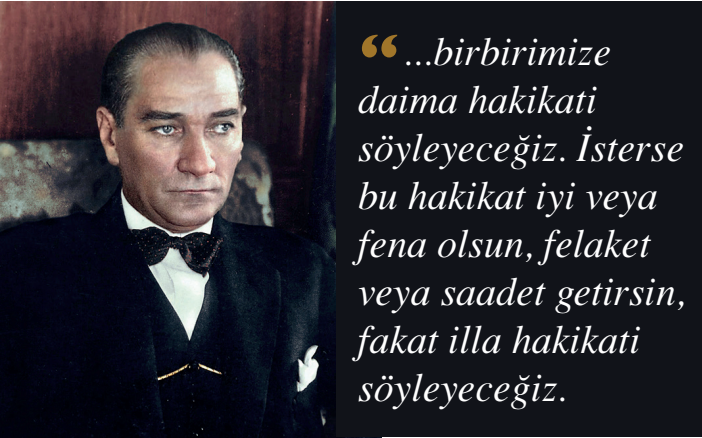
tan kaynaklanan sevinciniz içinde yine büyük bir kederiniz vardı. (...) Benim İzmir'i ilk gördüğüm gün, okulu terk ederek sürgün yerime gittiğim gün, bu güzel rıhtımda ancak birkaç saat geçirmeye izin alabilmişim. (...) Fakat ne yapayım ki, o tarihte idrak ettiğim bu hakikati size söylemeye imkân yoktu. Çünkü sürgün yerime gidiyordum. O gün hakikati gösterememek yüzünden bütün memleketin İzmir'le beraber

rine basamayacağı çok kutsal bir topraktır.”

Ertesi gün Karşıyaka'ya geçti Mustafa Kemal:

“Bir rastlantı beni Karşıyaka'ya daha fazla bağlamıştır. Karşıyakalılar! Anam sizin sinenizde, sizin topraklarınızda yatıyor(...) anamın kabrine, anamın Karşıyaka'daki topraklarına dedim ki, ‘Seni ben öldürmedim. Hatta Allah da öldürmedi. Seni öldüren, geçmişteki istibdat (baskıcı yönetim), sultanlar, halifelerdir.’ O zaman söz verdim ki, ifade ettim ki, anamı öldüren sultanlardan, halifelerden, istibdattan bu millet intikam alacaktır. (...) Hep insanız, eksik mahlûkuz.

Noksanımızın en

“...birbirimize daima hakikati söyleyeceğiz. İsterse bu hakikat iyi veya fena olsun, felaket veya saadet getirsin, fakat illa hakikati söyleyeceğiz.

ne kadar büyük, ne kadar acı ve ne kadar berbat felakete uğradığını elbette bilirsiniz. (...) birbirimize daima hakikati söyleyeceğiz. İsterse bu hakikat iyi veya fena olsun, felaket veya saadet getirsin, fakat illa hakikati söyleyeceğiz. Arkadaşlar! Hakikat kolaylıkla anlaşılır bir şeydir. Fakat hakikati bulandıranlar vardır. Hakikat diye bahsedener vardır. Çok nazarı dikkatinizi çekerim, bu gibi aldaticılara inamayınız(...) bütün dünya işitsin ki, artık İzmir hiçbir kirli ayağın üze-

önemli tarafı dilimizdir. Kafamız, ruhi duyarlılığımız dilimizden çok yüksektir. Onun için birbirimize karşı bakıyor, bakışıyor ve anlıyoruz ki, duygularımızı dilimizle ifade edemiyoruz. İşte bunun sözlüklerdeki anlamı: İçtenliktir. İçtenliğin dili yoktur. Görüyorum, içten bir kitle karşıysındayım. Ben de bu kitleye karşı çok içtenim.”

Mustafa Kemal, İzmir'e geldiğini duyan ve kendisi kentlerine davet eden aralarında Keçeci, Berber, Bakırcı, Bahçıvan, Kun-

duracı, Debbagħhaneci, Helvacı, Fırıncı, Demirci, Terzi gibi esnaf ve sanatkarların olduğu Denizlilere teşekkür telgrafı gönderdi. Halktan biriydi Mustafa Kemal. Halkın kendi kendini yönetmesini istediği için gençliğinden beri ülküsü olan Cumhuriyet’i kurmuştu. Her fırsatta Cumhuriyeti anlatıyor, toplumun Cumhuriyet’i ve demokrasiyi özümsemesini istiyordu.

Akşam İzmir’de onuruna verilen yemeğe katıldı, Mustafa Kemal:

“Görüyorum ki, muhataplarım üst seviyedeki mülki memurlardır. Aynı zamanda millî ve iktisadî çeşitli şirketlerin ve girişimlerin yöneticileri ve üyeleridir. Milletimizin ilerlemeye, yeniliğe, gelişmeye ne kadar arzulu olduğunu her gün görmekteyiz. Ben memleketin birçok yerlerinde aynı gözlemlerde buldum. Aynı duyarlılığı, aynı yüksek uyanıklığı ve dikkati gördüm. Sizi bundan haberdar ediyorum.

(...) geçmişin en büyük felaketlerini hazırlayan, geçmişte, ama çok derin geçmişlerde bile Türk milletini benliğinden çıkararak bir örgüt vardı ki, ona devlet ve hükümet örgütü derlerdi. Millet, hükümet örgütünün görünüşte esiri idi. Bu onun görünürdeki manzarası idi. Halbuki Türk, esaret kabul etmeyen bir millettir; Türk milleti esir olmamıştır. Yalnız hükümet başka bir konumda kalmış, millet de hükümete yabancı ve ondan aynı bir konumda kalmıştır. İşte onun için çok felaketler

“*Cumhuriyet ahlâki fazilete dayalı bir yönetimdir. Cumhuriyet fazilettir. Sultanlık korku ve tehdide dayalı bir yönetimdir. Cumhuriyet yönetimi faziletli ve namuskâr insanlar yetiştirir.*

oldu. (...) Bugünkü hükümetimiz, devlet örgütümüz doğrudan doğruya milletin kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet örgütü ve hükümettir ki, onun ismi Cumhuriyet'tir. Artık hükümet ile millet arasında geçmişteki ayrılık kalmamıştır. Hükümet millettir ve millet hükümettir. (...) Hepimizin efendisi olan milletin ilerlemesini, yükselmesini ve ona hizmet eden devlet memurları için başarı diliyorum.”

Kız Öğretmen Okulu’nda zeybek dansının ardından Mustafa Kemal öğrencilere

“Cumhuriyet nedir ve sultanlıktan farkı nedir?” sorusunu sordu ve yanıtladı: “Cumhuriyet ahlâki fazilete dayalı bir yönetimdir. Cumhuriyet fazilettir. Sultanlık korku ve tehdide dayalı bir yönetimdir. Cumhuriyet yönetimi faziletli ve namuskâr insanlar yetiştirir. Sultanlık korkuya, tehdide dayalı olduğu için korkak, alçak, sefil, rezil insanlar yetiştirir.

Aradaki fark bunlardan ibarettir. (...) Milli Mücadele'yi yapan, doğrudan doğruya milletin kendisidir, milletin evlatlarıdır. (...) Biliyorsunuz ki, yüzyıllarca oluşan mücadeleler ve bunların sonuçları olarak da yüksek tarihi zaferler vardır. Fakat o zaferlerin etkenleri kendi ülküleri olarak değil şunun bunun hırsı peşinde kul köle olarak bulunmuşlardır. Halbuki Milli Mücadele'de şahsi hırs değil, milli ülkü, milli onur gerçek etken olmuştur.”

“Türk kadını nasıl olmalıdır?” sorusunu sorup düşüncelerini aktardı Mustafa Kemal:

“Türk kadını dünyanın en aydın, en erdemli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır, sıklette değil, ahlâkta, erdemde ağır, onurlu, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının görevi, Türk'ü zihniyetiyle, pazı-sıyla, azmiyle koruma ve savunmaya kadir kuşaklar yetiştirmektir. Milletin kaynağı, toplumsal hayatın esas olan kadın, ancak erdemli olursa görevini yerine getirebilir. Her halde kadın çok yüksek olmalıdır. Burada Teyfik Fikret merhumun herkesçe bilinen bir sözünü hatırlatırım:

“Elbet sefil olursa kadın/ alçalır beşer.” (...)

Mustafa Kemal, Erkek Öğretmen Okulu'na da uğradı:

“...Geçmişte bu milleti insanlıktan geri bırakan, bütün dünyanın adeta insanlık haricinde görmesine sebebiyet veren birtakım kurum-

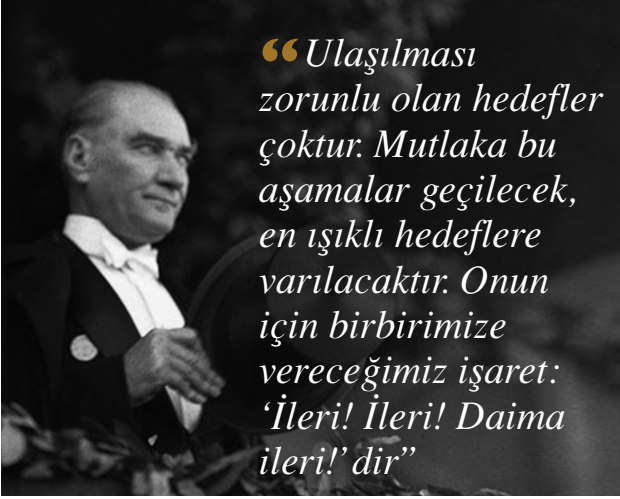
“ (Türk kadını) ahlâkta, erdemde ağır, onurlu, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının görevi, Türk'ü zihniyetiyle, pazısıyla, azmiyle koruma ve savunmaya kadir kuşaklar yetiştirmektir..

lar ve engeller vardı. Fakat millet onların hepsini bertaraf etti ve ne kadar çürük ve manasız olduğunu da kanıtlayarak gücünü gösterdi(...) Öğretmenliğin önemine ilişkin fazla söz söylemeye hiç gerek görmem. (...) Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmeden, yoksun bir millet henüz millet adını almak kabiliyetini kazanmamıştır. (...) Onlardır ki, bir toplumu hakiki millet haline koyarlar. Bizim milletin elbette dünyanın takdirlerine layık kazanmış bir toplumdur. Fakat onu lâyıf olduğu şeref mertebesine ulaştıracak sizlersiniz. Millet, memleket, Cumhuriyet sizden yüksek hizmet beklemektedir. Siz faaliyete geçtikten sonradır ki, milletin azami kabiliyeti fiiliyata dönüşmüş olacaktır.”

İzmir'den Uşak'a geçen Mustafa Kemal şehit yavrusu Azmi Orhon'un konuşmasından çok etkilendi.

“Bunun derecesini gözlerimden

akan yaşlardan anlayabilirsiniz” dedi. Sözü duyuların düşüncelerin dile getirilmesine bağladı: “Bir millet uygar duyularını gerçekten ifade edebilecek bir derecede edebiyatını, musikisini iyileştirmezse, o milletin uygarlık alanına dahil olduğu kabul edilemez.”

“Ulaşılması zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret: ‘İleri! İleri! Daima ileri!’ dir”

18 Ekim 1925’te Konya’da Öğretmenler Birliği toplantısında, Mustafa Kemal: “Memleket ve millet hizmetlerinde öncü olmak isteyenlerin ilham kaynağı, milletin hakiki hissiyat ve emelleridir. (...) Yürümekte olduğumuz yenilik, gelişme ve uygarlık yolunda sizlerden oluşan bir ışık ordusuna dayandıkça mutlaka başarılı olacağımıza inancım kesindir. (...) Ulaşılması zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en ışıklı hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret:

‘İleri! İleri! Daima ileri!’ dir”

Günü kurtarmanın değil geleceği kurmanın peşindeydi, Mustafa Kemal:

“Bizim programımız yoktur diyenlere söylemeliyim ki, bizim programımızı bütün ayrıntılarıyla laflardan meydana gelen yazılarda

arayanlar, bu arayışlarından memnun ve tatmin olmayabilirler. (...) Bizim programımızın olup olmadığına tereddütlü bulunanlara onun uygulama sonuçları olan eylemlere ve eserlere dikkatle bakmalarını öneririm. Her

gececek gün milletin ortak çalışmasının yeni ve hayırlı sonuçlarıyla, eserleriyle taçlanacaktır. Sonuçlar, programımızın doğruluğunun onaylanmasına yol açacaktır. Kudretsiz beyinler, zayıf gözler bu hakikati kolaylıkla göremezler. O gibiler büyük Türk milletinin yüksek seviyesine göre geri adamlardır. Fakat zaman bütün hakikatleri en geri olanlara dahi anlatacaktır.(...)”

Afyonkarahisar’a geçen Mustafa Kemal zamanında Dumlupınar Zaferi’ni hazırladıkları odaya girdi. “Kurtuluş ışığı buradan

doğdu” tümcesiyle sona eren levhayı okudu. Üzerine haritalar yayarak saatlerce meşgul olduğu masa da oradaydı. Masayı tanıdı. “Evet, o masa” dedi ki ardından, Cumhuriyet ateşiyle ışık saçan bir genci dinledi:

“Halkın duygusunu dillendiren genç arkadaşımızın sözlerinden çok uygulandım. Özellikle kendilerine bir noktadan dolayı teşekkür edeceğim. O da, bana görevimin henüz bitmemiş olduğunu ihtar etmeleridir. (...) Arkadaşlar, bu görev bitmeyecektir. Ben toprak olduktan sonra dahi devam edecektir. Ben ise, sevine sevine bütün varlığımı bu kutsal göreve adayacağım onun yüksek sorumluluğunu üzerime almakla mutlu olacağım. Görevimi başarıyla sürdüreceğim. Çünkü büyük milletimizin kalp ve vicdanında, bana karşı sarsılmaz bir güven ve inanç taşımakta olduğunu görüyorum. Bu, benim için büyük kuvvettir, büyük yetkidir.

Bu binanın çatısı altında ne mutlu, ne tatlı hatıralarımı canlandırıyorum. Bir gece ben şu odada,

Fevzi Paşa bu odada, İsmet Paşa da bu odada yatıyorduk. Genelkurmayımız şu odada çalışıyordu. Düşman ordusunu tamamen sarmak ve yok etmek kararı şu odadan çıktı. Afyonkarahisar, son büyük zaferin kilidi oldu, esası oldu. Afyonkarahisar, milli tarihimizde, mücadele tarihi-mizde unutulmaz parlak bir sayfaya sahiptir.”

95 yıl önce Ekim ayının 29. gecesi Cumhuriyet ilanının üçüncü yılı başlıyordu. Gücünü Cumhuriyet’ten yani kendi kendini yöneten halktan alan Mustafa Kemal ise 3 yıl sonra yapacağı yazı, ilerleyen yıllarda yaşama geçireceği diğer devrimlerin ipuçlarını veriyordu.

Mete Akyol’un dediği gibi “Cumhuriyeti Atatürk kurdu, onu can dostum Mehmet Haberal gibi Cumhuriyet’in anlamını, değerini bilen, alacaklısı değil borçlusu gençler yaşatacak. Çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkaracak!” •

yasarozturkdbd@gmail.com

“Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâyük oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz. Benim naziz vücudum birgün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetinin kefli olan prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir.” (1926)

M. Kemal Atatürk

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Anılarda Atatürk

*Anılar tarihe
not düşer*

Anılar, bilgi ve belgelerle tarihe not düşerler ve gelecek kuşaklara ışık tutar ve ilham kaynağı olurlar...

9. Ordu müfettişi Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları 19 Mayıs 1919'da, sokaklarda İngiliz askerlerinin dolaştığı Samsun'a çıktı. Gerekli tertip ve çalışmalardan sonra, 25 Mayıs 1919 günü karargâhını Havza'ya taşıdı. Bu çetin yolculuk, tarihe ışık tutan anılarda yer almıştır.

Heyette yer alan doktor albay İbrahim Tali (Öngören) bir anısında şöyle demekte: "Samsun'dan Havza'ya gidiyorduk. Altımızda birinci dünya harbinden kalma Benz

marka bir otomobil vardı. Şoförü de azınlıktan bir görevliydi. Yola çıktık. Biraz sonra motor bozuldu ve araba durdu. Otuz altı yaşında zaferler kazanan Mustafa Kemal Paşa'nın ne demek olduğunu o zamanki arkadaşları bilirler. Kızdı ve asabileşti. Şoförü azarladı ve kendisi makineyi harekete geçirmeye çalıştı... Bizlere dönerek dedi ki: '...On yıl sonra sizinle, kendi yaptığımız yollarda Türk şoförleri bizi istediğimiz yere götürecekler!'"

"...On yıl sonra sizinle, kendi yaptığımız yollarda Türk şoförleri bizi istediğimiz yere götürecekler!"

Bir süre sonra otomobilin motor arızası giderildi ve yola devam edildi. 38 yaşında olan Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları 25 Mayıs 1919'da Havza'ya geldiler. 13 Haziran'a kadar yetkililerle ve halkla görüşen Mustafa Kemal Paşa, geleceğe yönelik bir genelge yayımlayarak, önemli çalışmalar yaptı ve 28 Mayıs 1919'da Havza'da ilk "Müdafaa-i Hukuk" cemiyetini kurdu. 30 Mayıs 1919 Cuma günü öğle namazını takiben Havza'da,

İzmir'in işgalini protesto amacıyla halkın düzenlediği mitingi, gaz yağı olmadığı için, asma gaz lambasını haşhaş yağının ısıttığı, tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini atan Amasya Genelgesi'ni hazırladığı Mesudiye Otelindeki çalışma odasının penceresinden heyecanla izledi.

Milli Mücadelede Mustafa Kemal Paşa'nın yakınında yer alan asker ve sivil yurtsever kahramanların anıları tarihimize ışık tutmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa'nın kendi emrinden ayrılarak Suriye Cephesi'ne 1916'da giden Albay İsmet'e verdiği sicil şöyledir: "...Bilgisi ve askeri konulara hakimiyeti güçlü, doğru ve tereddütsüz karar sahibi, cesur ve insiyatif sahibidir..."

Kurtuluş Savaşımızda Mustafa Kemal Paşa ile birlikte büyük başarılarla komuta etmiş ve zaferler

kazanmış olan, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Atatürk'ün ölümü üzerine yayımladığı mesajda şöyle demiştir:

"...En büyük zaferleri kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü yalnız Türk Milletinin haklarını, insaniyete ezeli hizmetlerini ve tarihe hak ettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsıl-

maz itikadı vardır.

'Ne mutlu Türküm diyene!' dediği zaman kendi engin ruhunun hiç sönmeyen aşkını en manalı surette hülasa etmiş idi... Devletimizin banisi ve milletimizin fedakâr, sadık hadimi, insanlık idealinin âşık ve mümtaz siması, eşsiz kahraman Atatürk, vatan sana minnettardır..."

İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün kızı ve İsmet İnönü Vakfı Başkanı Özden Toker'in bir anısı...

Pembe Köşk'te yemek odasında kurulu vaziyette bir sofraya bulunduğunu söyleyen Toker, bu odada Mustafa Kemal Atatürk'ün gelip arkadaşlarıyla akademik yemekler yediği bilgisini paylaştı.

Kendisinin de Atatürk'ün manevi kızı Ülkü Adatepe sayesinde o masada birkaç kez bulunma şansını yakaladığını anlatan Özden Toker anlatıyor:

"Atatürk kendisi gelirken Ülkü'yü de buraya getirirdi, biz onunla yukarı çıkar bebek oynardık. Sonra yemek saati gelince bizi çağı-

çağırırlardı. Onlarla beraber yemek yerdik. O dönem Türkiye'de yapılacak çok iş vardı ve onlar bu masada konuşulurdu, karar verilir. Atatürk herkesin fikrini sorardı ona göre karar verilir. Ben de bunlara

"Napolyon'un Anayasasını gördünüz mü?" deyince kızdı Atatürk! Elini vurdu masaya: "Bırak o adamı!" dedi, "O adam milletinin büyük inkılâbına ihanet etmiştir?" dedi.

şahit oldum. Sonra balo kısmı var. Balo kısmında da yine Atatürk'ün arzusuyla 1927 yılında 22 Şubat'ta orada balo veriliyor. Balo derken toplantı salonu olarak düşünün. Oraya her zaman bayramlarda Atatürk gelir, Türkiye'nin her yerinden gelen çocuklar, büyükler orada Atatürk'ü görme fırsatı bulurlardı."

Türkiye Cumhuriyetinin 3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın bir anısında "...Atatürk, 'Her şey millet içindir' derdi. Hiç kimseyi taklit etmedi. Ankara'da Meclis açıldıktan sonra Teşkilat-ı Esasiye'yi hazırlamış; tanıdığı milletvekillerinin düşüncelerini öğrenmek istiyor. Âdetiydi, itimat ettiği kimseleri çağırır, konuşurdu. Konuyu bana da açtı. 'Napolyon'un

Anayasasını gördünüz mü?’ deyince kızdı Atatürk! Elini vurdu masaya: ‘Bırak o adamı!’ dedi, ‘O adam milletinin büyük inkılâbına ihanet etmiştir?’ dedi.

Üç ay oldu buraya Amerikan Reisicumhurunun müşavirlerinden birisi geldi, beni de ziyaret etti. Bana sordu: ‘Atatürk bütün dünyada büyük adam olarak kimi taklit etmiştir?’ dedi. Ona cevap olmak üzere bunu anlattım kendisine: Her şey kendisindir; sadece kendisinin eseridir! Atatürk hiç kimseyi taklit etmemiştir.”

Yıl 1934, o dönemde Milli Eğitim Bakanlığı Ulus’tadır. Bakan ise Niğdeli Abidin Özmen’dir.

Bakan, makamında çalışmaktadır. Kapı çalınır. Bakanın gür sesi duyulur: “Giriniz!”

Atatürk’ün yaverlerinden biri, yanında iki çocukla makama girerler. Konuklara yer gösterir ve zarfı açar. Atatürk’ten gelen bir mektuptur bu:

“Bay Abidin Özmen, Milli Eğitim Bakanı...” Abidin Özmen zarfı özenle açar ve mektubu dikkatle okur:

“Yaver Bey’le, size iki fakir ve kimsesiz çocuk gönderiyorum. Bu

çocukları, uygun göreceğiniz bir liseye (parasız yatılı olarak) kaydını yaptırın...”

Bu, Atatürk’ün bir emridir. Kesinlikle yerine getirilecektir. Bakan Özmen, Orta Öğretim Genel Müdürünü çağırır ve şu direktifi verir:

“Yaver Bey’in yanındaki bu iki çocuğun evrakını alınız ve bu çocukların Haydarpaşa Lisesi’ne

Atatürk: “Yok! Özür dileme. Çok memnun oldum. Keşke her devlet adamı bu medeni cesarete sahip olabilse ve doğruyu gösterebilse.”

paralı yatılı olarak kaydını yaptırıp her ikisi için de üçer yıllık paralı yatılı makbuzlarının veli ve ödeyen hanesine Atatürk’ün ismini yazdırarak bana getiriniz.” der.

Bakanın emri yerine getirilmiştir. Abidin Özmen de kısa bir mektup yazarak Yaver Bey’le Atatürk’e yollar. Mektubun içeriği şöyledir:

“Muhterem Atatürk, Yaver

Bey'le göndermiş olduğunuz iki çocuk hakkında emirlerinizi aldım. Ancak, arkasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve Cumhurbaşkanı Atatürk gibi biri bulunduğu için; bu çocuğu fakir ve kimsesiz olarak kabul etmeme, hem yasalarımız, hem de mantığımız izin vermedi. Bu nedenle her iki çocuğın da emirleriniz gereği Haydarpaşa Lisesi'ne paralı yatılı olarak kayıtlarını yaptırdım. Çocukların üçer yıllık okul taksitlerine ait makbuzları ekte takdim ediyorum..."

Atatürk bu mektup üzerine, devrin Başbakanı İsmet İnönü'ye telefon ederek: "Bak senin Milli Eğitim Bakanın bana ne yaptı." diyerek olayı anlatmış. İnönü, Bakan adına özür dilemiş. Atatürk; "Yok! demiş özür dileme. Çok memnun oldum. Keşke her devlet adamı bu medeni cesarete sahip olabilse ve doğruyu gösterebilse."

Tarihi değeri olan ve hiçbir yerde yayımlanmayan bu anının unutulup gitmesine gönüllü razı olmayan bakanın yeğeni yüksek mimar H. Rahmi Özmen, 15.08.1985 günü bu mektubu gazeteci yazar Vahap Okay'a iletir. O da 15.09.1985'te gazetesinde yayımlar. İşte devlet böyle kurulur, devlet böyle adamlarla yönetilir...

Falih Rıfkı Atay "Çankaya" adlı eserinde şöyle ifade etmekte:

"Mustafa Kemal sadece Rumeli türkülerini mat sesiyle söylemekle kalmaz, klasik alaturka makamlarını da çok iyi bilirdi. Rumeli tür-

külerini söylerken derin ve onulmaz bir sıla özlemi içinde, kaybettiğimiz Rumeli ve Makedonya topraklarının kır kokularını alır, su ve çingirak seslerini duyar gibi olur; bakışları uzaklaşa uzaklaşa sislenir, anılarına karışır giderdi..."

Atatürk, Türk halk oyunlarından Harmandalını, Zeybek oyununu, Erzurum Barını çok iyi bilir ve kendine özgü gurur ve heyecan verici bir eda ve tavırla, oyunları mükemmel bir şekilde oynardı. Park Otel'i'nde bir eğlencede harman dalı oynayanlara kıyasla, oyuna kalkar ve "öyle değil böyle oynanır" dercesine Harmandalı Zeybeğini oynamıştır.

Belki bir an yolunuzu çevirip görebileceğiniz bir Atatürk Anıtı'nın öyküsü:

Türkiye'deki Atatürk anıtlarının en farklısı Bergama-Kozak Yaylası-Bağyüzü köyündeki anıttır. Bu anıtta Atatürk, golf pantolonlu spor takım giysisi, başındaki kasketiyle bir kayanın üzerine oturmuş, elini üst üste dizilmiş beş kitaba dayanmış olarak dinlenirken görülüyor.

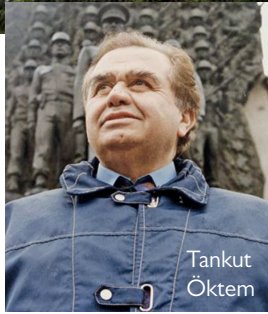
Kitapların adları: Milli Mücadele, Cumhuriyet, Devrimler, Bilim ve Sanat, ve Nutuk olan bu kitapların adları uzaktan okunabilecek büyüklükte harflerle kitap sırtlarında yer alıyor.

Yaşamını Almanya'da sürdüren 30 yıllık eğitimci, doğa sever Süha Şen Kozak Yaylası'nda fıstık çamları arasında yürüyüş yaparken bir heykel kaidesi görünümündeki iri

Bergama-Kozak
Yaylası-Bağyüzü Köyü,
Atatürk Anıtı

bir kayayı görmüş ve köye giderek muhtara bu kayanın bulunduğu araziyi almak istediğini bildirmiş. Arazi sahibi Bağyüzü köyünden Yücel Koray, Süha Bey'e bu araziyi ne amaçla istediğini sormuş, Süha Şen "Bu kayanın üzerine bir Atatürk Anıtı yaptırmak istiyorum" yanıtını alınca arazi sahibi "Bu amaçla almak istediğin araziyi parayla satmam! Çamlığımdan sınırını sen çiz, istediğin kadar araziyi bu amaç için benim armağanım olarak kabul et!" demiş.

Tankut
Öktem

Daha sonra Süha Bey Türkiye'de 18 ilde Atatürk ve Cumhuriyet konulu heykelleri ile 90 şehitlikte bu çeşit heykelleri bulunan Prof. Dr. Tankut Öktem Bey'i bulmuş. "Bu güzel girişime benim de katkım olsun" diyen ve anıtı hiçbir ücret almadan yapan Prof. Dr. Tankut Öktem Bey bu eseri tamamladıktan çok kısa bir zaman sonra trafik kazasında yaşamını yitirmiş. Allah rahmet eylesin.

İnsanlar eserlerinde yaşarlar... •
yahaaksoybd@gmail.com

"Bence diktatör, diğerlerini iradesine boyun eğdirendir. Ben, kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim."

M. Kemal Atatürk

Gladys Baker'e Verilen Demeç. (21.06.1935)

Gazi Kovan Hikayesi

Özellikle Atatürk seminerlerimde anlatırken göz yaşlarıma hakim olamadığım çok güzel bir hikaye paylaşıyorum sizlerle bu ay: Gazi Kovan!

Söylerken sanki “gaziyi kovan, kovalayan, savuşturan” gibi bir anlam çıkabileceği için ilk defa duyan herkesin şaşırıp ilgisini çeken bir hikaye. O tarihlerde yaşananlara bir bakalım önce.

Birinci Dünya Savaşı'nda 325

bin şehit, 400 bin yaralı ve 250 bin askeri esir düşmüş bir Osmanlı ordusu. Sarıkamış'ta, Kafkasya'da, Galiçya'da, Çanakkale'de, Nil kıyılarında, Arabistan çöllerinde şehit olmuş yüzbinler. Onlardan önce Balkan Savaşları'nda yok olmuş

bir kuşak; ve her köşesi işgal altında olan bir avuç toprak.

Senelerce savaştan başını kaldıramamış bir millet. Asker kaçak sayısı mevcut askerden çok. Kılık kıyafet çarık bile yok. Azımsanmayacak sayıda asker çıplak ayaklı, üst baş hırpani. Çoğunun ellerinde uzun değnekler, değneklerin ucuna bağlanmış bıçak veya sadece balta, taş, sopa taşıyan vatansesverler. Çoğu ya çocuk yaşta ya da yaşlı. Sıcak yemek yok. Günde bir kavrulmuş buğday bulan şükrediyor. Matara yok, su yok. II.

İnönü Zaferi'nden sonra bulanık su içmek zorunda kalan asker ve subaylar sıtmaya yakalanıyor. İlaç yok.

Lütfen abarttığımı sanmayın. Meraklılar için kaynak; *TBMM Gizli Celse Zabıtları, Cilt II, 59'uncu Birleşim, 2 Ağustos 1921, s 132-143*

Mekke, Medine, Arap çöllerine ulaşım sağlayan padişahlar Anadolu'yu yok saymış, Ankara'dan Sivas'a 10 günde, Ulukışla'dan

Dışarıdan çok içerideki bazı kendini bilmez hainlerin yok saymaya çalıştıkları Atatürk işte bu şartlar altında önce Meclis kuruyor sonra bu günleri borçlu olduğumuz orduyu kuruyor.

sız lojistik destek. Amaç Türkleri Anadolu'dan kovmak, yok etmek.

Dışarıdan çok içerideki bazı kendini bilmez hainlerin yok saymaya çalıştıkları Atatürk işte bu şartlar altında önce Meclis kuruyor sonra bu günleri borçlu olduğumuz orduyu kuruyor. Vatansesverlerin kaçırıp Ankara'ya getirdikleri silah ve mühimmata Rusya'dan gelenlerle, Fransız, İngiliz ve İtalyanlardan ele

Erzurum'a bir ayda gidiliyor. Başka?

Sarayında oturup, Milli Mücadele'ye katılanları vatan haini ilan ederek onlara karşı düşmanla işbirliği yapan bir padişah ve yandaşları. Ülke İngiltere, Fransa ve İtalya'nın işgali altında. Özellikle İngiltere'nin sonsuz desteği ile baştan aşağı donatılmış Yunan ordusu İzmir'e çıkmış, Anadolu'ya yürüyor. Çağın en teknolojik silahları, mühimmat, araç, gereç, top, tüfek hatta uçaklarla donatılmış büyük bir ordu ve sınırsız

geçirilenler daha sonra da Karabekir Paşa'nın Ermenilerden ele geçirdiği silahlar ekleniyor.

Zaferle sonuçlanan Birinci ve İkinci İnönü savaşlarından sonra da Yunan ordusundan alınan toplar. Ancak vakit dardır. Kütahya müca-
delesini sonrası Yunan ordusu var gücüyle saldırıya geçecektir. Bu arada Türklerin ele geçirdiği bazı toplara mermi çapları 5 milim kadar küçük gelmektedir.

Atatürk'ün kurduduğu bıçak, süngü ve benzeri malzemeleri imal edip silahların bakım ve onarımını yaptıktan sonra askere teslim eden atölyedeki vatansenverleri bir düşünce almıştır. Barutu boşaltıp kovani kendi imal ettikleri torna makinelerinde inceltilerle yetiştirecek.

Ne yapılabilir?

Karar verilir. Tüm top mermileri Eskişehir demiryolu atölyesine getirilecek, herkes dışarı çıkacak, gönüllü olanlar atölyede barutu boşaltmadan mermiyi torna makinasına takacak, kovani incelemek ve hazır hale getirecektir. Patlama olasılığı yüksektir ancak düşman da kapıdadır, başka türlü de mermilerin yetişmesine imkân yoktur. "Gönüllüler bir adım öne çıksın" deyince tüm atölye çalışanları aynı anda bir adım öne çıkmıştır.

Asıl hikayemiz ise şimdi başlıyor.

Mart 1921 İnönü Ovası... İnsanın

kemiklerine kadar işleyen buz gibi bozkır ayazında Ethem Çavuş'un sırtı üşüyor, avuçları ise kızgın mermi kovanlarına çıplak elle dokunduğu için alev alev yanıyordu. Top atışı on sekiz saattir durmaksızın sürüyordu. Ethem Çavuş, 75 mm'lik topu durmaksızın dolduruyor, her seferinde besleme çekip keşif kolundan bildirilen menzillere kıyamet yağırdırıyordu. Sandıkta

O günlerde ordu makine ve tamir sanayii, İmalat-ı Harbiye Mektebi denilen askeri sanayi okulu elemanlarıyla, İmalat-ı Harbiye fabrikalarının, pek genç yaşlarda alıp yetiştirdiği işçi ve ustalarla beslenirdi.

kalan sondan üçüncü mermiyi aldığı bir an duraksadı. Merminin üzerine bir çaput sarılıydı. Çaputu sökerken avucuna kalem büyüklüğünde demir bir çubuk düştü. Çaputun ve çubuğun anlamını çözmeye çalışırken sarı metalden mermi kovanına kazınarak yazılmış yazıya gözü ilişti. Okumaya vakti yoktu. Mermiyi topa sürüp ateşledi. Demir

çubuğu cebine, boş kovasını ise bu sefer sandığa değil yere attı.

Birkaç dakika sonra soğumuş olan kovayı kaybolmaması için yerden alıp mintanının yakasından içeri

Cumhuriyet Mermisi: Gazi Kovan

attı. Akşam ezanı vaktinde çarpışma durulmuş, mevzileri ileri, düşman hatlarına doğru ilerletme emri gelmişti. Batarya komutanı, Ethem Çavuş'a istirahat verdi. İlk iş olarak boş kovayı çıkarıp üzerindeki yazıyı okudu. Kovanın üzerinde "Karahisarlı Seyfi Çavuş. 4. Alay 2. Tabur 8. Batarya 26 Rebiyülahir 1339 İnönü" yazıyordu. Birinci İnönü Savaşı'nın en kızgın günlerinden birinde düşülmüş not ve mermiyle gelen demir çubuk, İmalat-ı Harbiye atölyelerinde çalışanların bir mesaj istediğini gösteriyordu. Boşalan kovanlar Ankara'daki atölyelere yollanır, oradan tekrar doldurulup cepheye dönerdi.

Üç saat sonra gecenin iyice çökmesiyle savaş tamamen durulmuş, birlikler yeni mevzilerine yerleşmişti. Ethem Çavuş, cebindeki demir çubuğu çıkarıp bir köşeye oturdu. Epeydir sakladığı az bir tütün ile sigara kağıdı kalmıştı elinde. Yaktı çıgarasını ve çubuğa

baktı tekrar. Ucu sivriltilmiş çubuk, bakır ustalarının "kalem" dedikleri, metal üzerine desen oymaya yarayan keskin bir alettir. Eline yumruk büyüklüğünde bir taş alarak hafif

tıklamalarla kendi mesajını kovana kazıdı. "Aksekili Ethem Çavuş 8. Alay 3. Tabur 1. Batarya 20 Recep 1339 İnönü"

Beş gün sonra Ankara'da atölyenin bir köşesinde cephe- den gelen sandıkları

açan kalfa, tezgâhlardan birinde harıl harıl çalışmakta olan ustaya seslendi. Sesinde, eşi doğum yapmış bir adama bebeğini müjdeleyen ebe- nin heyecanı vardı.

"Kâmil Usta! Müjdemî İsterim!
Senin yavru cepheden dönmüş!"

Hepsi sandıkların olduğu kısma koşturarak kovanın üstündeki yazıyı okumak için toplandılar. Tabii ki bu şeref Kamil Usta'ya aitti. Yüksek sesle Ethem Çavuş'un notunu okudu. Atölyede bir bayram havası esmişti. Tüm çalışanlar, Kamil Usta'yı yeni baba olmuş biri gibi kutluyor, hayır duaları ediyorlardı. Ustalar, iş tezgâhlarından birinin başında toplandılar. Kamil Usta kovanın ağzının eğilen yerlerini düzeltip özenle kapsülünü yeniledi. İçine barutunu doldurduktan sonra yeni bir çekirdeği kovanın ağzına oturttu. Mermi hazır olunca, Ethem Çavuş'un kovanın içinde geri yolladığı çelik kalemi yeni bir çaputla merminin üzerine sardı. Kundaklan-

miş mermiyi şefkatle tutarak yeni doldurulan bir sandığa yatırdı. Çalیشانlar hep bir ağızdan “Allah kavuş-tursun” deyip işlerinin başına döndüler. Kamil Usta, halen açık duran sandığa yatırdığı mermiye hüüzünle bakıp “Selametle git aslanım. Allah muvaffak etsin. Çok bekletme bizi.” dedi.

Kovan, Birinci İnönü Savaşı sıralarında üzerindeki ilk notla Kamil Usta'nın eline geçtiğinde bu fikir doğmuştu. Karahisarlı Seyfi Çavuş'un başlattığı bu geleneğin süreceğinden emin değildi, ama denemeye değerdı. Nitekim Aksekili Ethem Çavuş umutlarını boşa çıkarmamıştı. Cephede patlayan her merminin kovanı buradaki ustaların elinden geçtiğine göre bir aksilik olmazsa yeniden görüŖeceklerdi.

Eylül 1922 Ankara...
1,5 yıl içinde kovan 8 kere daha atölyeye uğradı. Üzerindeki mesajların sayısı da sekize ulaşmıştı. Mesaj yazanların sekizi de başka alay ve taburlardan farklı kişilerdi. Kovan her keresinde atölyedekilere daha büyük bir coşku yaşıatıyor, İstiklal Savaşı'nın her zorlu durağın-dan Ankara'ya barut, kan ve zafer kokusu taşıyordu. Türk ordusunun İzmir'e girdiği gün Ankara'da bayram havası eserken kovan yeniden gelmiş, ama bu sefer tüm atölyeyi yasa boğmuştu.

Kovanın içinde, çelik kalemin yanı sıra bir mektup ile bir tane de bakır künye vardı. Kovanın üzerine kazanmış dokuzuncu notta; “Karahi-

sarlı Seyfi Çavuş. 4. Alay 2. Tabur 8. Batarya 12 Muharrem 1341 Banaz” yazılıydı.

Atölyedekiler mektubu açıp okumaya koyuldular;

Bismillahirrahmanirrahim.

Selamün aleyküm gayretperver ustalar. Allah'a şükürler olsun ki mendebur düşman kaçıyor. Muzaffer Türk ordusu 5 gündür durup dinlenmeksizin kafiri kovalıyor.

Güzel İzmir'e, kalplerimizdeki imanımız kadar yakınız artık.

2 gün evvel Banaz'daki muharebede bataryamızın çavuşlarından Seyfi, kalles düşmanın kurşunuyla şehadete ermiştir. Cenazesini sıhhiyecilere teslim etmeden önce mintanının içinde bu kovanı buldum.

Malûmunuzdur ki vefat eden neferin künyesi ailesine yollanır. Lakin beş gün önce Karahisar'ı ele geçirdiğimizde, Seyfi Çavuş'un ailesinin düşman tarafından katledildiğini öğrendik. Bu kahraman Türk evladı kederini yüreğine gömüp anacığını, babacığını defnedemeden düşmanın peşine düştü, 3 gün sonra kendisi de hakkın rahmetine kavuştu. Kovandaki yazılardan anladığım üzere bu topçu neferlerin bir ailesi de sizler olmuştunuz. Bu sebeple Seyfi Çavuş'un künyesini sizlere yolluyorum.

Başımız sağ olsun.

Hayır dualarınızı bizlerden, Fatihalarımızı aziz şehitlerimizden esirgemeyiniz. Hakkın rahmeti üzerinize olsun.

Yüzbaşı Muhsin Talat

4. Alay 2. Tabur 8. Batarya

14 Muharrem 1341 Salihli"

Mektup bittiğinde tüm personel ağlıyordu. Atölyeye bir ölüm sesizliği çökmüştü. Hiç tanımadıkları halde iki satır yazıyla kardeş oldukları Seyfi Çavuş'un ardından Fatiha okuyup âmin dediler.

Kamil Usta yutkunarak tezgâhının başına oturdu. Kovanı yeniledi ama bu sefer, minik iki perçinle Seyfi Çavuş'un künyesini kovanın dibine çaktı. Yine her zamanki merasimle mermiyi kundaklayıp sandığa yatırdı. Oysa o mermi bir daha düşman mevzilerine gönderilmeyecekti.

Ocak 1923 Ankara..

Savaşın bitmesinin ardından Ankara'daki mühimmat depolarında sayım ve temizlik yapılıyordu. Sandıklar tek tek açılıyor, mermiler sayılıp yeniden sandıklanıyor, kayda geçirilip daha tertipli bir cephaneliğe gönderiliyordu.

Teğmen Hamdi Vasıf, Kamil Usta'nın hazırlayıp kundakladığı mermiyi buldu. Böyle bir anının belki de yıllarca sandıkların içinde kalmasına gönüllü elvermedi. Ciddi bir suç işliyor olmayı göze alıp mermiyi evine götürdü. Niyeti, ömrünün sonuna kadar mermiyi bir anı olarak saklamaktı.

29 Ekim 1923 Ankara..

Teğmen Hamdi Vasıf, Ankara Kalesi'ne çıkan dik sokakları koşarak tırmanıyordu. Soğuğa rağmen kan ter içinde kalmıştı. Yarım saat

önce 20.30 sıralarında Meclis'ten, Cumhuriyetin ilan edildiği duyurulmuştu. 101 pare top atışıyla Cumhuriyet kutlanıyordu ve Seyfi Çavuş'un mermisi bu şöleni kaçırmamalıydı. Yetmiş, belki de sekseninci atışta topçuların yanına ulaşabilmişti.

Yüzbaşı Muhsin Talat'ın yanına giderek sert bir asker selamı verdi: "Hamdi Vasıf, Edirne! Bir maruzatım var komutanım"

Yüzbaşı sorar gözlerle genç subaya bakıyordu.

Teğmen, üniformasının içinden mermiyi çıkarıp yüzbaşıya uzattı: "101. pareyi en çok bu mermi hak ediyor komutanım. Müsaadenizle bu şerefi ondan esirgemeyelim."

"Evet teğmenim. Sizi dinliyorum."

Teğmen, üniformasının içinden mermiyi çıkarıp yüzbaşıya uzattı:

"101. pareyi en çok bu mermi hak ediyor komutanım. Müsaadenizle bu şerefi ondan esirgemeyelim."

Yüzbaşı Muhsin Talat gözlerine inanamamıştı.

Sevinç göz yaşlarını tutamadı. O kadar heyecanlanmıştı ki neredeyse aralarındaki rütbe farkına bakmaksızın genç teğmenin ellerini öpecekti.

Mermiyi alıp çekirdeğini dikkatlice yerinden çıkardı. Kovanın tepesine bir bez parçası tepip iyice

sıkıştırdı. Subay şapkasını çıkarıp surun üzerine koydu. Mermiyi şapkanın içine yatırdı. Toplar atışlara devam ediyordu.

82, 83, ..., 97, 98, 99... On dakika kadar sonra, atışları sayan çavuş “Yüzüncüyü attık komutanım!” deyince, Muhsin Talat, kovanı topun yatağına kendi elleriyle sürerek ateş emrini verdi. Subayların kılıçlarını çekerek selamladığı o son top sesi Ankara'nın her duvarından yankılanıp 4 yıllık İstiklal Savaşı'nın tüm hikayesini anlatmıştı sanki. Rütbe ve mevkilerine bakmaksızın topun başındaki tüm askerler kucaklaşarak birbirlerini kutladı. Son olarak Yüzbaşı Muhsin Talat ile Teğmen Hamdi Vasıf sarıldılar. Kovan ayaklarının dibindeydi.

Yüzbaşı eğilip saygıyla kovanı yerden aldı. Avuçlarının yanmasına aldırmadı bile.

Hamdi Vâsıf, Yüzbaşının kovanı biliyor olmasına şaşırılmıştı. Muhsin Talât, sorar gözlerle kendisine bakan genç subaya ötedeki, üzeri son baharın son kır çiçekleriyle ve iki küçük Türk bayrağıyla süslenmiş masayı işaret etti.

“Gelin Teğmenim. Bizim çocuklar çay demlemiş. Çay içip sohbet edelim. Size kovanın hikâyesini bildiğim kadarıyla anlatayım ve sizin hikâyeyizi dinleyeyim.” dedi.

Dört gün sonra kovana, Millet Bahçesi'nde bir tahta masanın üzerindeydi ve çevresinde üç adam oturmuş sohbet ediyorlardı. Yüzbaşı Muhsin Talât, Teğmen Hamdi Vâsıf ve Kâmil Usta. O gün aralarında bir

karar aldılar. Kovanı her yıl Cumhuriyet Bayramı'nda değişik tokuş etmek üzere nöbetleşe saklayacaklardı. Kovanın nihai sahibi, içlerinde en son ölen kişi olacaktı. 1934'teki Soyadı Kanunu'nda bu üç adam da “Gazikovan” soyadını almışlar, kovanın aracılığıyla isim kardeşi olmuşlardı. 1936 yılında Kâmil Usta'nın ve 1942 yılında Muhsin Talât'ın vefat etmesiyle kovana Hamdi Vâsıf Gâzikovan'a kaldı.

Gâzi Kovan da, hikâyesi de zaman içerisinde unutuldu gitti. Taa ki 2005 yılında İstanbul Maltepe'de bir çöp kutusunda bulununcaya kadar. Evet yanlış okumadınız, anı defterleriyle beraber bir çöp kutusunda. Duyarlı temizlik işçileri tarafından TSK'ya ulaştırılan Gâzi Kovan bir süre Polatlı Top ve Füze Okulu Müzesi'nde sergilendikten sonra Genelkurmay Başkanlığı tarafından Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu'na hediye edilmiş, hâlen MKE Genel Müdürlük katında sergilenmektedir.

Acı hikayenin daha da acı sonu.

Çöp kutusunda bulunan bu kutu Cumhuriyet'in yitip giden ruhudur. Gençlere, bizlere teslim edilen bu kutu, tüm kötülükleri, aczi, düşmanı, makûs talihi, cehaleti, gericiliği yenen Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının yarattığı diriliş efsanesinin hikayesidir.

Sahip çıkmazsak sonumuz da duyarlı çöplüklerin olmayacağı bir çöplüktür. •

kayaboztepebd@gmail.com

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE KERİMAN HALİS ECE

Toplumda kadına şiddetin arttığı günümüzde,
kadın erkek eşitliği yeniden gündeme geliyor.

A slında bu durum Türkiye'ye özgü değil. Birleşmiş Milletler'in son raporları tüm dünyada kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliği, kadın liderlerin sayısının giderek azaldığını gözler önüne seriyor. Ancak görünen o ki, bu eşitsizlikte, Türkiye giderek alt basamaklara düşüyor.

Tarihte Türk toplumlarında, kadının çok önemli bir yeri vardır. İlk Türk devletlerinde devletin başı olan Hakan-Kağan yanında, aynı hak ve yetkileri taşıyan eşi Hatun yer almaktadır ve bu eşitlik toplumun bütün katmanlarında görülmektedir.

Daha sonraları bu eşitlik önemli ölçüde bozulmasına rağmen, Kurtuluş Savaşı'nda, cephe gerisinde ve cephede savaş alanında, erkeğin yanında Türk kadını eşit konumda olarak yerini almıştır. Cumhuriyetin ilanı ile bu eşitlik her alanda kendini göstermiştir.

*“...Mümkün müdür ki, bu kitlenin
bir parçasını ilerletelim, ötekini
ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü
ilerleyebilsin.”*

Mustafa Kemal Atatürk

Türk kadını, bir çok Avrupa ülkesinden önce seçme ve seçilme hakkını, eşit öğrenim, yaşam ve çalışma hakkını kazanmıştır. Son yıllarda, kadın haklarında ve kadın erkek eşitliğinde bir gerileme görülmesine rağmen, toplumun bütün katmanlarında eşitlik istek ve heyecanı devam etmektedir.

Toplumu oluşturan kadın ve erkeğin; eşit, özgür ve birlikte çalışması halinde, ilerlemesinin mümkün olacağını gören Atatürk bu zorunluluğu *“İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşmaktadır.*

Mümkün müdür ki, bu kitlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kitlenin bütünlüğü ilerleyebilsin. Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebilsin?” diyerek; kadınların, erkeklerle eşit olmaması halinde, o toplumun gelişmesinin ve yükselmesinin olanaksız olacağını ifade etmiştir.

Türk kadınına duyduğu güveni ise *“Ben, değerli kadınlarımızın Avrupa kadınlarının aşağısında kalmayacağını aksine pek çok yönden onların üstüne çıkacak ışıkla, bilgi ve kültürle donanacaklarından asla şüphe etmeyen ve buna kesinlikle*

Atatürk, kadınların, erkeklerle eşit olmaması halinde, o toplumun gelişmesinin ve yükselmesinin olanaksız olacağını ifade etmiştir.

emin olanlardanım.” sözleri ile ortaya koymuştur.

Bu anlatımın canlı örneği 31 Temmuz 1932 günü Belçika’da yapılan Dünya (Kainat) Güzellik Yarışması’nda yaşanmıştır. Yarışmada birinciliği Türk kızı Keriman Halis kazanmıştır.

Yarışma sonrası bulunduğu otelin önünde toplanan binlerce kişi tezahürat yapıyor ve onu görmek

istiyordu. Keriman Halis'ten pençereye çıkarak halkı selamlaması istendi. Kraliçe, kendisine bir "Türk Bayrağı" verilmedikçe balkona çıkmayacağını söyledi. Tezahüratın artmasına rağmen, Türk Bayrağı bulunamadığı için balkona çıkmayı kesin olarak reddetmesi karşısında otelde bulunan atlas kumaşlar kesilerek alelacele bir Türk Bayrağı yapıldı. Bu bayrağı alan Keriman Halis balkona çıkarak, "Vive la

Keriman Halis Ece, 28 ülkenin güzellerinin katıldığı International Pageant of Pulchritude'de birinci seçildi.

"Mustafa Kemal" ve "Vive la Miss Turquie" (Yaşasın Mustafa Kemal, Yaşasın Türk Güzeli) diye bağırarak ve çılginca tezahürat yapan halkı selamladı.

Atatürk bu yarışma sonrasında yaptığı açıklamada, Keriman Halis için ilk kez "Ece" sözcüğünü kullanarak "Keriman Ece, kendisinin de ifade ettiği üzere, bütün Türk kızlarının en güzeli olduğu iddiasında değildir. Bu güzel Türk kızımız, ırkının kendi mevcudiyetinde doğal olarak bulunduğu güzelliğini dünyaya, kabul ettirmiştir. Türk milleti, bu güzel çocuğunu şüphesiz samimiyetle tebrik eder. Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihi olarak bildiğim için, Türk kız-

Atatürk:

Asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey; analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi yüksek kültürde, yüksek fazilette birinciliği tutmaktır."

larından birinin Dünya Güzeli seçilmiş olmasını çok tabii buldum.

Fakat Türk gençlerine bu münasebetle şunu da hatırlatmayı gerekli görürüm; iftihar ettiğimiz doğal güzelliğinizi, bilim ve tek-nikte ilerleyerek korumasını biliniz, bu yolda sürekli ilerlemenin ve olgunlaşmanın gerçekleşmesini

Belçika'nın Spa kentinden dönen Sirkeci Garı'nda coşkuyla karşılanan 'Dünya Güzellik Kraliçesi' üç gün içinde 30 bin tebrik telgrafı aldı.

ihmal etmeyiniz. Bununla beraber asıl uğraşmaya mecbur olduğunuz şey; analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi yüksek kültürde, yüksek fazilette birinciliği tutmaktır." demiştir.

Gazetelerde bu beyanati okuyan ve o sırada Paris'te bulunan Keriman Hanım, Yalova'da bulunan Atatürk'e şu telgrafı çekmiştir:

"On beş gündən beri memleketimden hiçbir haber alamamıştım. Bugün Paris Büyükelçiliğinde layık olmadığım kıymetli iltifatınızı gazetelerde gördüm. Duyduğum büyük onur ve mutluluğumdan ötürü ağladım. Bu başarım sizin memleket kadınlığına telkin ettiğiniz fikirlerin eseridir. Tanrının sizi üzerimizden

eksik etmemesini temenni etmekteyim. Saygılarımın kabulünü rica ederim efendim. Keriman Halis."

Keriman Halis, vatana döndüğünde, Kainat Güzellik Kraliçesi olarak karşılandığı Sirkeci Garı'nda yarışma sonucunu şu şekilde anlatmıştır: *"En sonunda ben ve Almanya güzeli kaldık. Kırmızı bir tuvalet giymiş, yakama da beyaz kurdele takmıştım. Jüri başkanı elindeki zarfı açtı. Heyecandan bayılabılırdim. Ve bütün tiyatro salonu, 'Yaşasın Miss Turkey!' sesleriyle inledi."*

Keriman Halis'e, 1934 yılında çıkan Soyadı Kanunu ile Atatürk tarafından, öz Türkçede kraliçe anlamına gelen "Ece" soyadı verilmiştir.

Keriman Halis Ece'nin, Dünya Güzeli seçilmesi, bütün Avrupa'yı olduğu gibi, Japonya'yı da etkiledi. Japonya'daki okullarda, temel eğitim ve lisans eğitimi alanındaki ders kitaplarında; Türk kadınının uzun bir süreç sonunda erkek egemenliği ve baskısından kurtulması konusu "Keriman Halis Olayı" adı altında yer alarak incelendi.

İşte, Atatürk'ün yaşantısının ve kurduğu Cumhuriyet'in her döneminde tanık olduğumuz ve gerçekten bizim de gözlerimizi yaşartan, göğsümüzü kabartan efsanelerden biri böyle yaşandı. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 27

Cemal Paşa Ulusal İradeye Aykırı Davranışlardan Kaçınılacağına Söz Veriyor!

Efendiler!

Yunus Nadi Bey'le yazışmamızın ertesini günü, sonunda, Sadrazam'dan yanıt değil, Cemal Paşa'dan şu telgrafi aldık:

“Harbiye'den, 7 Ekim 1919 Saat 12.07

Mustafa Kemal Paşa
Hazretleri'ne

Şimdiye değin yapılan yazışmaların özeti:

1) Hükümet, sizinle düşünce birliğindedir ve ulusal iradenin ege-

menliğini kabul eder. Ancak bir ölçüde hükümeti olmaktan kaçınır. Suçluların cezalandırılmasını, yasa yoluyla yerine getirmeyi de uygun görüyor.

2) Zarara uğramış valilerin uğradıkları haksızlıkların giderilmesini ve durumlarının düzeltilmesini, yeterli olanların seçilip özellikle atanmalarını ve ordunun şeref ve düzenini yeniden sağlamayı taahhüt eder.

3) Devletin dışarıya karşı şeref ve onurunu yeniden sağlamaya yönelik ulusal iradeye dayanacak ve Heyeti Temsiliye ile işbirliği ve ortak anlayış içinde olacaktır.

4) Heyeti Temsiliye'nin delegesi olarak, saygılı ve içten bir duygu ile bilginize sunuyorum ki, Hükümet, Heyeti Temsiliye'nin, hem dışarıya hem içeriye karşı egemen anlamını vermeksizin, hükümete yardımcı durumunda kalmasını ister ve bu büyük kuvvetin yararını gereğince değerlendirir. İlk iş olarak, telgrafların karşılıklı ve serbest

çekilmesini, eski yerlerinde görevlendirilecek ve yeniden atanacak vali ve komutanların hemen yola çıkabilmelerini, özellikle yeni kabul edilen milletvekili seçimi yasaının duyurulabilmesini pek yararlı görür.

5) Ulusal iradeye uymayan davranışlardan sakınılacağına söz veririm, ayrıntıların şekli ve zamanı kalır ki, bunun da pek kolay olacağına güvenim vardır.

Yurdun kurtarılmasına yönelmiş amacın gerçekleştirilmesine elbirliğiyle hemen çalışabilmek için, ayrıntılar üzerinde direnilmemesine yüksek yardımlarınızı bekler, anlayışınızı rica eder ve bütün değerli

arkadaşlara da saygılarımı sunarım.
Harbiye Nazırı Cemal."

Hükümet'e Gerekli Yanıt Verilmiştir!

Cemal Paşa

Bu telgrafa hemen olumlu ve samimi olarak şu karşılığı verdik:

“Sivas, 7 Ekim 1919

Harbiye Nazırı Cemal Paşa Hazretleri'ne

Bildirdiklerinize madde madde, sıra ile aşağıdaki karşılık sunulur:

1) Hükümetin bizimle ortak ve birlik olarak ulusal iradenin egemenliği esasını

kabul ediyor olmasına, ulus adına teşekkürlerimizi sunarım. Hükümetin ve Heyeti Temsiliye ile bütün ulusal örgütlerimizin öç alıcılıkla lekelenmesi bizce de sakınılacak ve çekinilecek bir husustur. Bu noktada ve suçluların yasa yoluyla cezalandırılmaları gereğinde de hükümetle tam bir görüş birliği içindeyiz.

2) İkinci maddedeki düşüncelerden dolayı da özellikle teşekkür ederiz.

Bildirdiklerimiz arasında bu noktanın açıklanmasını gerekli kılan husus şuydu:

Ulusal isteklere ve ulusal eyleme karşı gelmelerinden dolayı, uluşça

yalnız bırakılan bazı vali ve komutanlar, şekle uyma düşüncesiyle, geçici de olsa görevlerine yeniden atanırlarsa, ilgili yerlerce kabulleri olanaksız görüldüğünden hükümet erkine karşı saygısızlık olarak algılanabilir kaygısı hâkimdir.

3) Üçüncü madde, özellikle teşekküre değerdir. Tanrı izin verirse, birleşmiş ve anlaşmış olarak yurdumuzun

ve ulusumuzun mutluluk ve esenliğini sağlamak yolunda ortak anlayışı birlikte buluruz.

4) Bütün içtenliğimizle ve büyük bir güven ile bilginize sunarız ki, hükümetin gösterdiği ağırbaşlılığa ve yakınlığa karşılık, Heyeti Temsiliye, ne içeriye ve ne de dışarıya karşı hiçbir zaman egemen durum

almayacak, tersine, birlikte kabul edilebilen görüşler çerçevesinde, hükümetin erkini ve gücünü artırmayı ve pekiştirmeyi, yurt ve ulusun esenliği için görev sayacaktır. Bu konuda hiç kuşkuyla düşülmemesini rica ederiz. Hele sizin, tüzüğümüzün sekizinci maddesi gereğince, doğrudan doğruya Heyeti Temsiliye'nin üyesi kimliğiyle, hükümet

içinde delege olarak bulunmanız iki yanın iş ve kararlarında uygunluk sağlanmasının güvencesi olacağından, sevindiricidir.

Artık hükümet ile örgütlerimiz arasında her noktada görüşlerin uygunluğu ve uzlaşmaya varılmış olması gerçekleştiğine göre, elbette haberleşme konusunda konulan kısıntılar kaldırılacaktır.

Ancak,

Hükümetin ve Heyeti Temsiliye ile bütün ulusal örgütlerimizin öçalıcılıkla lekelenmesi bizce de sakınılacak ve çekinilecek bir husustur. Bu noktada ve suçluların yasa yoluyla cezalandırılmaları gereğinde de hükümetle tam bir görüş birliği içindeyiz.

Heyeti Temsiliye, bütün Anadolu ve Rumeli'deki örgütlerin merkezleriyle bağlantısını korumak zorunda olduğundan, servis biçiminde yapılmakta olan haberleşmemizin eskisi gibi sürdürülmesine izin verilmesini özellikle rica ederiz.

Burada şunu da bilginize sunalım ki hükümetin, buyruklarını bildirmeye başladığı

dakikada, hiçbir yerden hiçbir türlü engele rastlamaması ve böylece hiçbir zaman erkinin kırılmaması gerekli bulunduğundan, bunun sağlanması için Heyeti Temsiliye'ce ilgililere gereği gibi bildirimler yapılmak üzere, kırk sekiz saat kadar zaman bırakılmasını rica ederiz.

Heyeti Temsiliye'ce yapılacak

Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'ya giderken Tokat'ta karşılanması (17 Ekim 1919)

bildirimlere temel olmak ve ulusa güven vermek üzere, yayımlanmasını rica ettiğimiz hükümet bildirisinin, yayından önce gizli olarak bir örneğinin Kurulumuza gönderilmesini özellikle rica ederiz.

Çünkü bu bildiriye yer alabilecek herhangi bir ifadenin, ulusça yanlış anlamaların sürüp gitmesine yol açabileceğini ve Heyeti Temsiliye'yi de ulusa karşı güç durumda bırakabileceğini bütün içtenliğimizle bilginize sunarız.

Heyeti Temsiliyeye Padişaha sunulacak bir teşekkür yazısı ile ulusa yapılacak bildirim örneğini, ilgili yerlere yollamadan önce, size şimdi sunacağız. Bunların içindekiler üzerine hükümetin düşünceleri olursa dikkate alınacaktır.

Yeni milletvekili seçimi yasası üzerindeki düşüncelerimizi daha sonra bildirmek üzere, adı geçen yasanın hangi esasa göre yapılmış

olduğunun bildirmesini rica ederiz.

5) Temel konularda tam anlaşmaya varıldıktan sonra, sizinle sayın arkadaşlarınızın içtenliğiniz kuşku götürmeyeceğinden ayrıntılar üzerinde elbette kendiliğinden görüş birliği meydana gelecektir.

Ben ve bütün çalışma arkadaşlarım, saygı ve içtenlikle, sizin de üyesi bulunduğunuz hükümetin başarıya ulaşmasına ve böylece yurdun kurtuluşuna yönelmiş amacımızın bir an önce gerçekleşmesine bütün varlığımızla çalışacağımıza güvenmenizi rica eder ve burada bulunan bütün arkadaşlarımla selam ve saygılarını sunarım. Mustafa Kemal”

Efendiler!

Cemal Paşa, bu telgrafımıza o gece yanıt verdi.

Bunda: “Bildiriye çabuk yayınlamanın zorunlu olduğunu, fakat

gerekli noktalara dikkat edildiğini” bildiriyordu. Biz de o gece, nezaket gereği olmak üzere, yanıt verdik. Fakat hükümetin, bildirisini yayınlamadan önce bize göstermek istemediği anlaşılınca, biz de ulusa olan bildirimizi, onlara danışmadan yayınladık ve Padişah’a yazılan telgrafı da öylece çektik.

7Ekim 1919 günlü olan bildirimiz; yürüdüğümüz yolun doğru ve başarıya ulaştırıcı olduğu ve bugüne dek olduğu gibi, tutulan yolda birliği koruyarak yürünmesi gerektiği konusunda ulusu, dolaşısıyla aydınlatıp uyarmaya ve moralini artırmaya yardım etmek amaçlarını güdüyordu.

Padişaha yazılan telgraf da ulus adına teşekkürü kapsıyordu.

Söz arasında küçük bir bilgi vereceğim:

Kurulumuz, bütün yurda, ortak ulusal amacın gerektirdiği işleri yaptırmaya çalıştığı sırada, işgal altında bulunan İzmir’e de doğrudan doğruya bildirimler yapıyordu.

Ali Rıza Paşa Hükümeti’yle

anlaşmakta olduğumuz 7 Ekim 1919 tarihinde, İzmir’e de şu telgrafı çekiyorduk:

“Sivas, 7 Ekim 1919

İzmir Valiliği Yüksek Katına
Şimdiye değin yapılan bildirimlere ulaşarak gereği yapılmakta olup olmadığını, ulaşmamış ise, ne gibi engeller bulunduğunun ivedilikle bildirilmesi rica olunur. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi adına Mustafa Kemal”

İzmir’in ve İzmir Valisi’nin hangi durum ve koşullar içinde bulunduğunu elbette biliyorduk. Bildirimlerimizi alıp-alamayacağı kuşkulu olmakla birlikte, uygulayamayacağı besbelliydi.

Fakat biz, bütün yurdun alınayızısıyla uğraşan ve işgali tanımayan bir kuvvet merkezi bulunduğunu düşmanlarımıza da bildirmekte yarar görüyorduk. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: Kazım Karabekir Paşa’nın, Benim Hükümet İşlerine Karışmamla İlgili Düşüncesi!)

“Bağımsızlık ve hürriyetlerini her ne bahasına ve her ne karşılığında olursa olsun zedeleme ve kayıtlamaya asla müsamaha etmemek; bağımsızlık ve hürriyetlerini bütün mânasiyle koruyabilmek ve bunun için gerekirse, son ferdinin, son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek; işte bağımsızlık ve hürriyetin hakiki mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini, vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip... Ancak bu prensip uğrunda her türlü fedakârlığı, her an yapmaya hazır milletlerdir ki, devamlı olarak insanlığın hürmet ve saygısına lâyük bir topluluk olarak düşünülebilirler.” (1928)

Mustafa Kemal Atatürk

Hâkimiyeti Milliye

Kadın ve Erkek

Medeni Kanun'un aile için, aileyi oluşturan kadın ve erkekten fazla, dikkat ve şefkatle, ortaya koyduğu bilinçli kayıtlara karşın gene de, erkeğin eşini boşaması konusu toplumumuza bir yara gibi işliyor. Aile, kadın ve erkeğin, bütün gençlik yılları boyunca, her biri ayrı bir şekilde düşündükleri bir mutluluk kurumu iken; bu iki olumlu düşünce bir araya gelince, neden çok kez aile birliğinin bozulması ve yuvanın yıkılması sonucunu veriyor?

Eski toplum içinde "boşanmak" sözünden bir veba hastalığı gibi ürken bir sınıf, aile yuvasını samimiyetle korurdu. Cehalet ve geleneklerin verdiği bir kanaat olmakla beraber bu daima kadını yuvanın bekçisi olmaya yönlendiriyordu.

Bugün sadece kadından özveride bulunmasını istemek doğru olmadığı gibi, haksızlıktır da...

Dün erkek dışarıda, kadın ise içeride ayrı görevler almıştı.

Şimdi ise, kadının da erkeği gibi, dışarıda iş yaşamına atılmış olduğunu görüyor ve ulusal üretime de katkıda bulunduğuna tanık oluyoruz.

Bununla beraber istiyoruz ki, aileyi ayakta tutmak ve yuvayı yıkmamak için bütün özveri ve çalışkanlık gene kadın tarafından gösterilsin.

Bu yanlış bir tutumdur.

Bunun, kişi hak ve özgürlüğüne saygı duymak neresindedir?

Kadınlarımız, bu isteğimize "Neden?" demekte haklıdır.

Kadınlara, yanıtını veremeyeceğimiz sorular sordurmaktansa şimdiden çocuklarımıza, erkek ve kız diye ayırmadan, aile sevgisini ve aile birliğinin yüceliğini aşılamalıyız.

Bu kavramlar sadece kadınlara özgü kalmamalıdır.

Dirlik ve düzenlikten yoksun yaşayışları ile çocuklarına kötü örnek olan analar ve babalar konusunda, başta öğretmenler olmak üzere, toplumun önde gelen kişileri, önce kendi çevrelerine, sonra da ulaşabildiği herkese bu konuda gerekli bütün doğru bilgiyi vermeli ve dolayısıyla toplumu gerektiği şekilde aydınlatmalıdırlar.

Toplumda aile birliği ve aile yuvasındaki mutluluğun önemi vurgulanarak kitlesel eğitim verilip, bilinçlendirmede bulunulursa, gelecek kuşaklar için ne bir bekârlık, ne de geçimsiz aile sorunları, bugünkü gibi sürekli bir sıkıntı halini almaz. •

Kurtuluş Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin Ateşkes Önerileri

Kurtuluş Savaşımızda İtilaf Devletleri üzerimize gönderdikleri Yunan ordusunun, TBMM ordusu karşısında aldığı her yenilgiden sonra ateşkes önerilerinde bulunmuşlardır.

Birinci İnönü zaferinden sonra:

Yunan ordusu Batı Cephesi'nde ilk yenilgisini 10 Ocak 1921'de Albay İsmet (İnönü) komutasındaki Batı Cephesi karşısında almıştır. İnönü Zaferi yeni kurulmuş olan TBMM ordusunun Batıdaki ilk zaferidir.

İnönü Zaferi ile birlikte; Ekim 1920'de Doğu cephesinde 15. Kolordu'nun Ermenilere karşı yaptığı başarılı taarruz; Güney cephesinde artan Kuvayı Milliye direnişleri İtilaf Devletleri'ni TBMM hükümetini ve silahlı gücünü ciddiye almaya zorlamıştır. »

Mustafa Kemal
TBMM'nin kararı ile
Tevfik Paşa'ya verdiği
cevapta Türkiye'yi
ancak kendilerinin
temsil edeceğini,
İstanbul Hükümetince
oluşturulacak
kurula temsilci
vermeyeceklerini
bildirdi.

Bu olayların etkisi ile İtilaf Devletleri Sevr Antlaşması'nın koşullarını hafifletmek amacıyla Londra'da kendileri ile birlikte Türk ve Yunan temsilcilerinin katılacağı bir konferans

toplamaya karar verdiler. Konferans çağrısı İstanbul Hükümetine yapılmakla birlikte Ankara Hükümetinin

de katılımının sağlanması isteniyordu. Bu öneri Sadrazam Tevfik Paşa tarafından Mustafa Kemal'e iletildi.

20 Ocak 1921'de yürürlüğe giren Anayasa TBMM'ni "**Milletin yegâne ve hakiki mümessili**" olarak tanımlıyordu. Bu nedenle Mustafa Kemal TBMM'nin kararı ile Tevfik Paşa'ya verdiği cevapta Türkiye'yi ancak kendilerinin temsil edeceğini, İstanbul Hükümetince oluşturulacak kurula temsilci vermeyeceklerini bildirdi.

İtilaf Devletleri'nin Ankara'yı (dolaylı da olsa) konferansa çağırmasını Mustafa Kemal için iyi bir fırsattı.

TBMM İstanbul Hükümetinden ayrı olarak Londra'ya Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'i gönderdi.

Türkiye'nin iki heyetle katıldığı Londra Konferansı 17 Şubat 1921'de başladı. Başlangıçta söz alan İstanbul temsilcisi Sadrazam Tevfik Paşa "Türkiye hakkında mütalaa beyan etme hakkı milletin itimadını

haiz olan Ankara Heyetindedir. Sözü Bekir Sami Bey'e devrediyorum" diyerek İstanbul hükümetinin de

Ankara'yı tanıdığı mesajını verdi.

Konferansın ana konusu Sevr Antlaşması koşullarını yumuşatmaktı. Ancak İtilaf Devletleri'nin önerileri Ankara temsilcisini tatmin etmekten uzaktı, Sevr'in Türkiye'yi parçalama ve sömürge haline getirme amacından taviz vermeden küçük değişiklikler yapıyorlardı. Bu nedenle konferans sonuç alınmadan 19 Mart 1921'de son buldu. Dört gün sonra (23 Mart'ta), heyetimiz henüz dönüş yolunda iken Yunan ordusu ikinci kez İnönü mevzilerine taarruza başladı.

Londra Konferansı'nın en önemli sonucu yeni Türk devletinin gücünü gören itilaf devletlerinin TBMM hükümetini fiilen (de facto) tanımış olmalarıdır.

Sakarya Zaferi'nden sonra

Yunan ordusu İnönü muharebelerindeki yenilgilerinden sonra 13 Eylül 1921'de Sakarya Meydan Muharebesi'nde büyük bir yenilgiye daha uğramış, taarruz gücünü tüketmiştir.

Sakarya'dan sonraki bir yıl içerisinde Yunan ordusu Eskişehir-Afyon hattında savunma hazırlıkları yaparken, Türk ordusu düşmana kesin sonuçlu darbeyi vurma hazırlıkları ile meşguldü. Bu dönemde Büyük Taarruz'dan önce Avrupa başkentlerinde bir diplomatik demarş yapan Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey İtilaf Devletleri'nin TBMM Hükümetine bir ateşkes önerisinde bulunacaklarını öğrendi.

Ateşkes önerisi 22 Mart 1922 tarihinde Türkiye ve Yunanistan'a

yapıldı. Buna göre iki tarafın orduları arasında 10 km.lik bir boşluk bırakılacak, birlikler insan ve cephane bakımından güçlendirilmeyecek, birliklerin konumları değiştirilmeyecek, ateşkesi itilaf subayları denetleyecek, taraflardan biri savaşı tekrar başlatmak isterse on beş gün önce karşı tarafa ve İtilaf Devletlerine haber verecekti.

Atatürk Nutuk'ta bu önerinin Yunan ordusunu imhadan kurtarmak, Türk ordusunun ve ulusal hükümetin taarruz hazırlıklarını rehavete sokmak maksadıyla yapıldığını değerlendirmektedir.

Ateşkes önerisine verilecek cevap TBMM'de görüşüldü. Mustafa Kemal önerinin ilke olarak kabul edilmesini ancak bazı koşulları sürülmesini istiyordu bu koşullar şunlardı:

1. Ordumuzun eksiklerini tamamlamaya devam edeceğiz,
2. Yabancı denetçileri ordumuza sokmayız,
3. Ateşkes yürürlüğe girer girmez Yunan ordusu ülkemizi tek etmeye başlayacaktır.
4. Ateşkes dört ay sürecek ve bu süre içinde Yunan ordusu ülkemizi terk etmiş olacaktır.

Bu koşulları içeren yanıt metni Sivrihisar'da Mustafa Kemal ile buluşan Bakanlar Kurulunda hazırlandı.

Henüz ateşkes önerisine yanıt verilmeden 26 Mart günü İtilaf Devletleri'nden bu kez barış antlaşması önerisi geldi.

Büyük Taarruz
30 Ağustos'ta
Dumlupınar'da
düşmanın büyük
kuvvetlerinin
imhası ile sonuçlandı.

Barış önerisi şunları içeriyordu:

- Türkiye'deki ve Yunanistan'daki azınlıkların korunması,

- Doğuda bir Ermeni yurdu kurulması,

- Boğazların serbestliğinin sağlanması ve bu amaçla askersizleştirilmesi,

- Trakya'da Edirne, Babaeski ve Kırklareli'nin Yunanistan'a bırakılması,

- Barış yapılır yapılmaz İstanbul'un İtilaf Devletleri'nce boşaltılması.

- Sevr'de 50.000 olarak öngörülen Türk ordusu mevcudunun 85 000'e çıkarılması, Sevr'de olduğu gibi askerlerimizin ücretli olması

- Kapitülasyonlarda değişiklik yapmak üzere bir komisyon kurulması.

Görüldüğü gibi öneriler Misakı Milli'ye açıkça aykırı idi.

Verilecek yanıt yine TBMM'de ve Bakanlar Kurulunda görüşüldü hem ateşkes önerisine hem de barış önerisine tek bir yanıt verildi. Buna göre ateşkes önerisine karşı ileri sürdüğümüz koşullar kabul edildiği takdirde barış görüşmelerine başlayabilecektik.

Karşı önerilerimiz kabul görünince bu girişim de sonuçsuz kaldı.

Büyük Taarruzdan sonra

Sakarya'dan sonraki bir yıl ordunun noksanlarını tamamlaması, o zamana kadar savunma muharebeleri veren ordunun taarruz ordusu haline getirilmesi, Büyük Taarruz için hazırlık ve yığınaklanma ile geçti.

26 Ağustos 1922'de baskın şeklinde başlayan Büyük Taarruz 30

Ağustos'ta Dumlupınar'da düşmanın büyük kuvvetlerinin imhası ile sonuçlandı. 31 Ağustos'taki "Ordu- lar ilk hedefiniz Akdenizdir, ileri!" emri ile başlayan takip harekâtı ile Yunan ordusunun yeni bir savunma hattı oluşturmasına fırsat verilmedi.

Afyon'dan İzmir'e kadar panik halinde kaçan düşmanın takip edildiği sırada İtilaf Devletleri'nden İstanbul aracılığı ile yeni ve son bir ateşkes önerisi geldi. 4 Eylül 1922'de Mustafa Kemal'e Başba- kan Rauf Orbay tarafından ulaştırılan öneriye Başkomutan'ın yanıtı özetle şöyle idi.

"Anadolu Yunan ordusu kesin olarak yenilmiştir. Yunan ordusu- nun yeniden sağlam bir direnmede bulunması düşünülemez. Anadolu için herhangi bir görüşmeye gerek kalmamıştır. Ateşkes antlaşması ancak Trakya için söz konusu olabilir."

Bunun için resmen başvu- rurlarsa aşağıdaki koşullar ileri sürülmelidir:

1. Ateşkes anlaşmasının imza- landığı tarihten itibaren Yunan ordusu Trakya'yı bize teslim edecektir,

2. Yunanistan'da tutsak bulunan yurttaşlarımız on beş gün içinde iade edilecektir.

3. Yunan ordusunun üç buçuk yıldan beri Anadolu'da yaptığı ve yapmakta olduğu yıkımları öde- meyi Yunan hükümeti şimdiden üstlenecektir.

Yunan ordusunun Trakya'yı tes- limi kabul etmesi Mudanya Ateşkes

Anlaşması'nda; esir değişimi ise Lozan'da, gerçekleşmiştir.

Sonuç ve değerlendirme:

Kurtuluş Savaşımızda İtilaf Devletleri'nin üzerimize gönderdiği Yunan ordusunun TBMM ordusu karşısında aldığı her yenilgiden sonra İtilaf Devletleri ateşkes istemişlerdir.

Ateşkes isteklerinin amacı Yunan ordusunu daha büyük felaketten kurtarmak, emniyetli bir şekilde çekilmesini sağlamak ve Türk ordusunun hazırlıklarını sek- teye uğratmaktır.

Başkomutan ve TBMM Başkanı Mustafa Kemal ateşkes önerilerine sahadaki askeri üstünlüğümüze dayanarak kararlı ve olumsuz cevaplar vermiş veya askeri üstün- lüğümüzü bozmayacak koşullar ileri sürmüştür.

Verilecek cevaplar TBMM'de görüşülmüş, Bakanlar Kurulunda formüle edilmiştir.

Ünlü strateji yazarı Clausewitz'in "Savaş siyasetin başka vasıtalarla devamıdır" teorisinin aksine Kur- tuluş Savaşımızda siyaset savaşın devamı haline gelmiştir.

Alınacak ders:

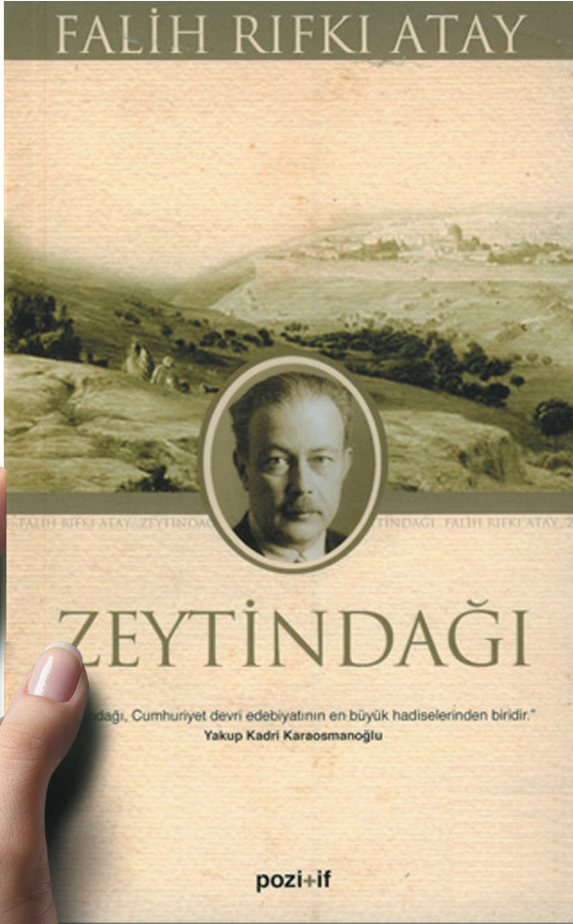
Emperyalizm güçten anlar. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

"Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşamak ve ilerlemek imkânlarına kavuştururlar."

Mustafa Kemal Atatürk

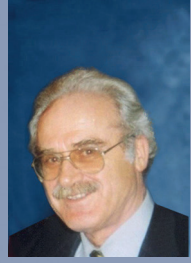
Zeytindağı, insanın kanını donduran tarihi bir süreci "bir imparatorluğun çöküşünü" o zamana göre en duru Türkçeye karşımıza getiriyor. Kitapta Mehmetçğin Yemen'de, Aden'de, Kanal'da, Gazze'de, Arap Çölleri'nde nasıl kırıldığını, yenilgiden sonra bir vagon dolusu "mecidiye altını" nasıl bıraktığımızı hayretler içerisinde okuyacaksınız. Cemal Paşa'nın emir subayı olarak, o günlerde en yakınında olan Falih Rifki, Zeytindağı kitabıyla tarihimize bir ibret belgesi bırakırken, her biri destan olabilecek, askerin günlükleri ve adeta kumar masasında kaybedilen Ahmetlerin, Mehmetlerin hikayeleri tüyelerinizi ürpertecek. Bu kitabı okumak adeta bir borçtur ve bir vazifedir. *Behçet Kemal Çağlar*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarıhan

Antalya Limanı'nda demirleyen bir İngiliz gemisinden İhsan Bey adında biri indi...

İstiklal Mahkemesi'nin Astığı İlk Casus

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu casus kayıyordu. Bunlar daha çok İngilizler ve Yunanlar hesabına çalışıyorlardı.

Görevleri haber toplamak, halkın direnç gücünü kırmak, hatta Mustafa Şagır'ın yapmak istediği gibi Mustafa Kemal'i öldürmek için planlar yapmaktı. Ankara Hükümeti de casusluk çalışmalarına karşı

ciddi önlemler almıştı. Anadolu'ya giriş kapısı sayılan İnebolu, Samsun, Trabzon, Antalya gibi kentlerde giriş çıkışlar denetim altındaydı. Casus olduklarından kuşku edilen kişiler yargılanıyor, suçları kanıtlanırsa bunlar asılıyordu.

İlginç bir rastlantıdır. Türkiye'yi parçalayan Sevr Antlaşması'nın imzalandığı gün olan 10 Ağustos

1920’de, Antalya Limanı’nda demirleyen bir İngiliz gemisinden İhsan Bey adında biri indi. Mısır’dan geldiğini söylüyor, Ankara’ya gitmek istiyordu.

Memurlar, dışı olduğu söyleyen orta yaşlı, kibar, temiz giyimli bu adamdan kuşkulandılar. Onu denetim altında Ankara’ya gönderdiler.

Mısır o tarihlerde İngilizlerin sömürgesiydi. Nasıl olmuştur da İngilizler Ankara’ya vatana hizmet için gitmekte olan bu adama izin vermişlerdi?

Ankara’da polis nezaretinde iki hafta kalan Ahmet İhsan Bey, İçişleri Bakanı Doktor Adnan Bey’e bir mektup yazarak bu sefil durumdan kurtarılmasını istedi.

İhsan Bey mektubunda:

“Pek samimi bir iyi niyetle surf vatanımın geçirdiği bu pek buhranlı hengâmede yabancı illerde atıl bir uzuv olarak kalmaya vicdanım kabul etmediği için geldim.” diye yazıyordu.

Mısır o tarihlerde İngilizlerin sömürgesiydi. Nasıl olmuştur da İngilizler Ankara’ya vatana hizmet

için gitmekte olan bu adama izin vermişlerdi?

İhsan Bey, bu kuşkuya karşı Mısır’da gemiye binerken:

“İstanbul’a gidiyorum” dediğini, yani İngilizleri atlattığını söylüyordu.

Antalya’ya indiğinde Ankara için seyahat belgesi istemiş, alamayınca da: *“Beni Ankara’ya tutuklu*

olarak götürün!” diye kendisi önermişti.

İhsan Bey, tutuklu iken Doktor Rıza Nur’la görüşmüş ve ona derdini anlatmıştı. Rıza Nur ona, Doktor Adnan Bey’le görüşeceği sözünü vermişti. Adnan Bey İçişleri Bakanıydı. Fakat Rıza Nur, onunla görüşmeden mem-

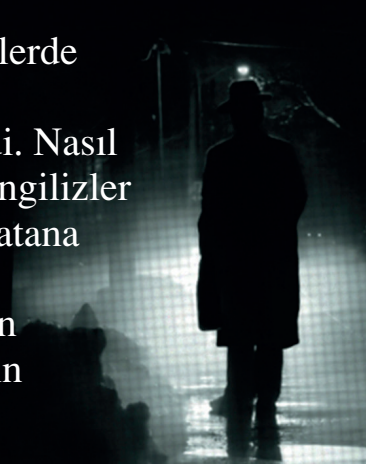
leketi olan Sinop’a gitmişti.

Adnan Bey, telgrafla Rıza Nur’un bilgisine başvurdu. Rıza Nur, gönderdiği yanıtta İhsan Bey’in bir İngiliz casusu olduğunu bildirdi.

“Benimle yaptığı görüşmede söyledikleri mantıksız ve birbirleriyle çelişmektedir.” diye de ekledi.

Dişçi İhsan Bey, İstiklal Mahkemesi’ne verildi. Mahkeme başkanının adı da İhsan’dı. *(Cebelibereket Mebusu Topçu İhsan Bey)*

Sanık, dinleyicilerle hınca hınç dolu mahkeme salonunda sor-

gulandı. Dışçı İhsan Bey'in bir zamanlar Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne mensup olduğu, İttihatçılardan korkup Mısır'a giderek yerleştiği ve orada yeniden evlendiği, başka bazı kişilerle birlikte İngilizler hesabına çalıştığı, Mısır yurtseverlerini İngiliz idaresine ihbar ettiği, onların tutuklanmasını sağladığı ortaya çıktı.

Bu bilgilerin bir kısmı kendinden, bir kısmı yazı ile ifadesine başvuru Rıza Nur'un anlattıklarından derlenmişti. Ancak Rıza Nur, onun halen casus olup olmadığını bilmiyordu. İhsan Bey casus olduğu iddiasını reddediyordu.

**Dışçı İhsan Bey'in (...)
İttihatçılardan korkup Mısır'a
giderek yerleştiği (...) başka bazı
kişilerle birlikte İngilizler hesabına
çalıştığı, Mısır yurtseverlerini
İngiliz idaresine ihbar ettiği, onların
tutuklanmasını sağladığı ortaya çıktı.**

“Ben Nakşibendi tarikatındanım, yalan bilmem” diyor, siyasetten anlamadığını ileri sürüyordu.

Onun İngiliz casusu olduğuna karar veren mahkeme İhsan Bey'i oybirliği ile idam cezasına çarptırdı. Hüküm 1920 yılı Ekim ayının

Rıza Nur

13'ünü 14'üne bağlayan gece sabaha karşı Ulus'taki Karaoğlan Çarşısı'nda yerine getirildi.

İhsan Bey asılırken:

“Pek haksız olarak asılıyorum. Neyleyim ki kaderim buymuş. Mahkeme heyetine selamımı bildirin. Cümlesine hakkım helal olsun. Vatan ve milletin selamet ve saadetini temin uğrunda

çalışanlara Allah başarılar ihsan buyursun!” dedi. Üç kez tekbir getirdi ve ipini kendi elleriyle boğazına geçirdi!

Kendi çelişkili ifadeleri ve Rıza Nur'un tanıklığından başka bir kanıtı ulaşamayan İstiklal Mahkemesi,

haksız bir karar mı verdi; yoksa Dışçı İhsan Bey, masum pozuna bürünüp casusluğunu saklamaya mı çalışmıştı?

Veya Mısır'da yaptığı casusluktan pişman olup bir yurtsever mi

olmuştu? Bunları bilmiyoruz.

Ancak geçmişi, hiç de sağlam ayakkabı olmadığını gösteriyordu... •

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: “İstiklal Mahkemesinin İlk İdam Kararı”, Yakın Tarihimiz, C.I, s.53.

Kültür ve Sanat Dünyasından
Dr. Tekin Özerterem

Geçmiş zaman olur ki...

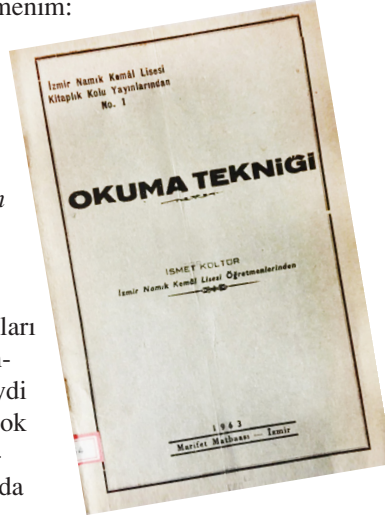
Bunlar,
kişisel olmaktan
çok toplumsal
yaşamdan
kaynaklanan
anılar.

Başlığın devamı malûm: ...hayali cihan değer, diye devam eder bu özlü söz. Farklı dillerde olup olmadığını bilemediğim bu özlü sözümüz, kişisel yaşamımızdaki geride kalmış güzel anılara, anılara duyulan özlemi ifade eder. Altında da içinde bulunulan durumdan duyulan mutsuzluk, umutsuzluk yatar.

Kütüphanemi düzenlerken Türkçe ve edebiyat öğretmenlerimden İsmet Kültür'ün "Okuma Tekniği" adlı eseri alıp götürdü bu kez beni geçmiş zamanın hayali cihana değer anılarına. 1963 yılında, İzmir Namık Kemal Lisesi'nin Kitaplık Kolu Yayınları; 1966 yılında da Oyman Yayınları tarafından "Nasıl Okuyalım?" adı ile yayımlanan bu eserinin ön sözünde şöyle demiş benim Cumhuriyet öğretmenim:

"...Bütün güçleriyle kendilerini kitap okumağa veren aziz öğrencilerime faydalı olabilirim mutluyum."

Evet, birçok öğretmenimiz gibi yayımlanmış kitapları ile gerçek bir Cumhuriyet öğretmeniymiş İsmet Kültür. Bu çok önemseydiğim kitabını elime aldığımda

giderek görmezden gelinceye, yok sayılmaya başlanıncaya; Cumhuriyet öğretmenlerinin yetiştiği Gazi Eğitim Enstitüsü geleneği iğfal edilmeden önce eşit eğitim düzeyine sahipti. Cumhuriyete kanat veren aydınlar hep o Cumhuriyet'in gözde okullarında eğitim görmüş öğretmenler tarafından yetiştirildiler. Ülkemizi sevmeyi, iyi insan iyi vatandaş olmayı, Atatürk Devrimleri'nin önemini ve gereğini biz, 10 Kasımlarda gözleri yaşaran o öğretmenlerden öğrendik.

İlkokuldayken de aylar öncesinden hazırlanarak kutlardık ulusal bayramlarımızı coşkuyla. 23 Nisan Mili Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı -o yıllarda adı böyleydi- ile 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'na katılacak öğrenciler arasına seçilebilmek için can atar, ortaokul ve lise öğrencilerinin katıldıkları 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında yer alacağımız günlerin gelmesini de sabırsızlıkla beklerdik. Bütün okullardan seçilen öğrencilerin katılımı ile yapılan o törenlere katılmak onurdu bizim için.

● Ülkemizi sevmeyi, iyi insan iyi vatandaş olmayı, Atatürk Devrimleri'nin önemini ve gereğini biz, 10 Kasımlarda gözleri yaşaran o öğretmenlerden öğrendik.

Bunlar, kişisel olmaktan çok toplumsal yaşamından kaynaklanan anılar. Geçmiş zaman deyince madalyonun bir de diğer yüzü var. Geride kalan o yıllarda her şey toz pembe değildi kuşkusuz. Anımsadıkça yürek sızlatan, ne olurdu öyle olmasaydı dediğimiz şeyler de yaşadık:

1950 yılında Demokrat Parti seçimi kazanınca karşı komşumuz İhsan Bey'in evimizin önünde çaldığı davulun tek düze sesi...

İlkokul öğrencisiyken 1952 yılında Halkevleri, 1954 yılında Köy Enstitüleri kapatıldığında babamın neden ağladığını yıllar sonra anladım. Acısı benim de acım oldu.

● İlkokul öğrencisiyken Halkevleri ve Köy Enstitüleri kapatıldığında babamın neden ağladığını yıllar sonra anladım.

İlkokulumun yanı başındaki Asansör Halk Odası'nın kütüphanesinin kaldırılmasının üzerine yığılıp yağmur altında günlerce bekletilen kitap yığınının görüntüsü de belleğimden hiç silinmedi.

Çocukluk yıllarımda başlayan Atatürk'ün heykellerine yapılan saldırılar...

Demokrat İzmir Gazetesi'nin kâğıt verilmediği için kimi günler iki, kimi günler tek sayfa yayımlanması, sansürlenene gazete haberleri ile köşe yazılarının boş kalan yerlerinin beyazlığı, kapatılan gazeteler, 79 yaşındaki Ulus Gazetesi başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın'ın tutuklanıp hapsedilmesi...

Radyodan yayımlanan Demokrat Parti'nin Vatan Cephesi'ne katılan-

ların bitip tükenmeyen listeleri...

Mahalle kahvelerinin ayrılıp, komşuların birbirleriyle selamı kesmeleri...

Kore Savaşı'na katılan kimi uzuvlarını kaybetmiş gazilerimiz ile şehitlerimizi getiren Amerikan Deniz Kuvvetlerine ait o gemi

ve İzmir Fuarı günlerinde Amerikan Pavyonu'nda bedava dağıtılan karton plaktan Celal İnce'nin "Amerika, Amerika, / Türkler dünya durdukça, / Beraberdir seninle, / Hürriyet savaşında. / Bu bir dostluk şarkısıdır, / Kardeşliğün yankısıdır, / Kore'de olduk kan kardeşi, / Sönmez bu dostluğun ateşi..." diye şakıyışı...

İsmet İnönü'nün Uşak'ta taşlanması...

TBMM'in yetkilerine sahip Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ile başlayan gençlik olayları...

27 Mayıs İhtilali...

12 Mart ve 12 Eylül süreçlerindeki cinayet ve kıyımlar...

Ve...

Uzak geçmişten günümüze uzanan Cumhuriyet ve Atatürk

düşmanlığının giderek artması, ayrıntıları sahifeler tutacak olan madalyonun öteki yüzündeki geçmiş...

Ne olmuş olsaydı da bütün bunlar yaşanmasaydı diye düşününce vardığım sonuç: Tek partili düzenden çok partili düzene geçerken oy çokluğuna dayanan seçim sisteminin değiştirilmemiş olması. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 3.176.561, Demokrat Parti'nin 4.241.393 oy aldığı 1950 seçimlerinde Millet Partisi'nin 1, Bağımsızların 2, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 39, DP'nin 415 milletvekili ile yer aldığı mecliste muhalefetin aldıkları oylara

rağmen güdük kalması. Çoğulculuğun yerine çoğunlukçu anlayışa dayanan siyasi yapı.

Cumhuriyetimizin 96. yılında, laik ve sosyal bir hukuk devleti olabilmek için yapılması gereken çoğunlukçu anlayışın yerine çoğulcu anlayışın gereği olan demokratik bir anlayışla bir araya gelebilmek. Demokrasinin çoğunluğun değil azınlığın haklarının korunduğu bir yönetim şekli olduğunu unutmamak...

Cumhuriyet Bayramımız Kutlu Olsun. Nur içinde yat **Atatürk**. •

tekinozertembd@gmail.com

“TÜRKİYE CUMHURİYETİ HER ANLAMıyla BÜYÜK TÜRK MİLLETİNİN ÖZ VE AZİZ MALIDIR”

Birisi: “Her şeyi yapan sensin, bütün varlığımızı sana borçluyuz. Sen olmasaydın başka hiç kimse, hiçbir şey yapamazdı, bundan sonra da yapamaz. Allah seni başımızdan eksik etmesin...” demek istiyordu.

Atatürk'ün neşesi kaçmış, bunalmaya başlamıştı. Konuyu kapatmak istedi: “Bütün yapılanlar, herkesten önce büyük Türk milletinin eseridir; onun başında bulunmak mutluluğuna ermiş bulunan bizler ise, ancak, gene onun bilinçli fedakarlığı sayesinde; düşünce ve inanç birliği içinde ortak görev yapmış, öylece başarı kazanmış insanlarız; gerçek bundan ibarettir.”

“Tevazu gösterdiği” söylenince Atatürk: “Ortada tevazu filan yok... Gerçeğin ifadesi vardır(...) İçeride ve dışarıda şahsıma karşı suikastlar tertip edilmesinin neden ve hikmeti nedir? Hiç düşündünüz mü? Bu tertiplerin peşinde koşanların benimle şahsi bir alıp verecekleri mi vardır? Hayır! İntikam duygusuyla mı hareket ediyorlardı? O da değil! O halde neden beni ortadan kaldırmak istiyorlar?.. Cevap vereyim; çünkü devrimci Türkiye Cumhuriyeti'nin benimle ayakta durduğunu, ben gidince yıkılacağını, bu yolla haince emellerine kavuşacaklarını zannediyorlardı da ondan... Herkes milli görev ve sorumluluğunu bilmeli ve memleket sorunları üzerinde o zihniyetle, düşünüp çalışmayı alışkanlık edinmelidir. Efendiler! Size şunu söyleyeyim ki, devrimci Türkiye Cumhuriyeti'ni benim şahsımla ayakta durduğunu zannedenler çok aldaniyorlar. Türkiye Cumhuriyeti; her anlamı ile, büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Değerli evlatlarının elinde daima yükselecek, sonsuza değin ölümsüz olacaktır. Şimdi rica ederim; artık bu konuyu kapayalım, bir daha da tekrar etmeyelim.”

Hasan Rıza Soyak

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol - (Mevzuat Böyle Efendim -1981)

Bir Galibiyet Beşbin Liraya Patladı

İstanbul'un Karagümrük semtinde, gençlerin oluşturduğu Şahlanspor kulübü ile aynı semtin bir başka kulübü olan Esnafspor, yeni yılın ilk pazar günü bir dostluk maçı yapmaya karar verdiler ve Mimar Sinan Sahası'nı iki saat süreyle kiraladılar.

Oyuncuların deyimiyle, “Oynamanın değil, yürümenin bile zor olduğu” sahada oynanan bu dostluk maçının ikinci yarısında, Şahlanspor takımının oyuncularından Akın, rakiplerinin ayağından kapıldığı topa karşı takımın kalesine doğru ilerledi ve kaleye yaklaştığında sert bir şut attı. Sert şutun etkisiyle hızla fırlayan top, kale direğini dıştan sıyrarak auta gitti ve...

Tam o sırada kale arkasında geçmekte olan bir otomobilin ön kapısına vurdu, kapıyı ortasından

çöktürdü, vurduğu yerin boyasını döktürdü. Şutu yiyen özel otomobilin şoförü, otomobilini hemen durdurdu, aşağı indi ve şutu çeken futbolcuya yaklaşıp bağırmaya başladı. Sonra da söylene söylene otomobiline bindi ve oradan ayrıldı.

Aradan on dakika geçtikten sonra bu şoför, yanında bir polisle Mimar Sinan Sahası'na geldi. Onunla birlikte sahaya giren polis, hakemi bir el işaretiyle susturdu ve düdüğünü çalarak oyunu durdurdu.

“Bu takımdan biri mi çekti o şutu?” diye sordu şoföre.

Ve şoförün “Evet” demesi üzerine de, Şahlanspor takımının tüm oyuncularını bir araya topladı:

“Takımınızdan bir oyuncunun çektiği şut sonucu top, bu beyin otomobilinin ön kapısına vurmuş ve

kapının çökmesine neden olmuş” dedi. “Arabanın sürücüsü bu bey, sizin takımdan davacı oldu. Bu beyin otomobilindeki hasarı ödemeniz gerekiyor.”

Şahınspor takımı oyuncuları hemen yöneticileri Ali Aydın’a işaret edip sahaya yanlarına gelmesini işaret ettiler. Ali Aydın durumu öğrenince polise yalvarmaya başladı:

“Arkadaşımızın bu işde ne suç var, memur bey?” dedi. “Kendisi o şutu arabaya zarar versin diye çekmedi ki... Şutu kaleye çekti, fakat top yan direği sıyırıp auta çıktı, arabaya da o zaman vurdu. Bu tamamen bir kazadır.”

Polis gülmeye başladı:

“Valla arkadaşınız her şeyden önce, topu kaleye isabet ettiremediği için suçludur” dedi ve ekledi:

“Bunca yıllık polisim, ilk kez böyle bir olayla karşılaşıyorum” dedi. “Siz şoför beyle aranızda anlaşın da, davayı tatlılıkla halledelim.”

Ali Aydın, hasara uğrayan otomobilin sürücüsüne döndü:

“Bir kaza oldu, çok üzgünüz” dedi. “İş karakolda halledeceğimize aramızda halledelim.”

Şutu yiyen otomobilin sürücüsü, “kaza” sözünün, özür dilemenin, otomobilindeki hasarı gidermeyeceğini söyledi.

“Biraz önce bir tamirciye sordum, tam beş bin liralık masraf

gerektirdiğini söyledi, kapıdaki bu çöküntünün” dedi. “Verin bana beş bin lira, meseleyi karakola götürmeden aramızda halledelim...”

Ali Aydın, polise yalvarmayı bırakıp bu kez otomobilin sürücüsüne yalvarmaya başladı:

“Biz, bu sahanın iki saatlik kira bedeli 750 lirayı bile aramızda güçlüklerle toplayabildik” dedi. “Beş bin lirayı nasıl bir araya getirir de ödeyebiliriz ki?..”

Otomobilin sürücüsü, “Nuh dedi Peygamber demedi” ve ille de “Ben beş bin liramı isterim” diye dayattı.

Sonunda, sürücü ile Şahınspor takımı bir anlaşmaya vardılar. Bu anlaşmaya göre, Şahınspor takımı, beş ay süreyle her ayın ilk haftası

sürücüye bin lira ödeyerek, onun otomobilindeki beş bin liralık hasarın bedelini ödemiş olacaktır.

Bu anlaşmayı, Şahınspor’un tek yöneticisi ve on oyuncusu memnuniyetle kabul ettiler amma, takımın kalecisi Cengiz Karasakaloğlu içi biraz burkularak ve biraz da zorla kabul etti.

“Bu maçta bütün yeteneğimi ortaya koydum, takımımın 1-0 galip gelmesinde büyük katkı oldu amma” diye söylendi kaleci Cengiz, “Bir galibiyetin takımımızın bütçesine beş bin liraya malolması karşısında bir türlü sevinemedim.” •

*“Verin bana
beş bin lira,
meseleyi
karakola
götürmeden
aramızda
halledelim...”*

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Çocukların Karşısında Yenilmek

Dünya Covid 19 gibi büyük bir salgınla baş etmeye çalışırken bir taraftan da hijyen kuralları tartışılıyor.

Tüm ortak alanlara konulan yeni hijyen kurallarıyla bu büyük felaketle baş etmeye çalışılıyor.

Ancak görünen o ki, bunlar da yetmiyor ve önlemlerin daha da sıklaşması gerekiyor.

Tarihe baktığımızda da insanlığın başının sık sık hijyenle dertte olduğunu görüyoruz. Diyebiliriz ki kabaca 1750-1850 yılları arasında hız kazanan Endüstri Devrimi'yle insanlık modern dünyaya geçiş yaptı.

Tekstil üretimindeki artış, buhar ve kömür gücüyle gelişen ekonominin etkisiyle önce İngiltere ve sonra da Amerika Birleşik Devletleri'nde

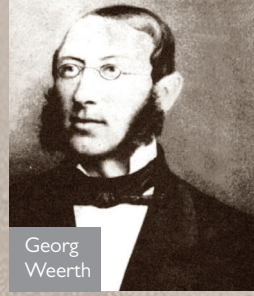
nüfus patlaması yaşandı. Her iki ülkede de bu nüfus artışı, toplumun ve iş dünyasının yeniden şekillenmesine yol açtı. Çalışmak için kırsal bölgelerden kent merkezlerine göç eden insanlar, Endüstri Devrimi'nin karanlık yüzüyle karşılaştılar.

Kötü çalışma koşulları, gecekondulaşma, salgın hastalıklar, kötü iş koşullarında sakatlanmalar, hükümetlerin bu konulara müdahale etmemesi, hijyen ve sağlık konularında insanlara yol göstermemesi ve hizmet vermemesi işin karanlık yüzüydü. Yoksullar için sağlık hizmeti almak söz konusu dahi değildi. Batı koşullarda çalışan işçiler, akşam

iş dönüşü sokakları çöplerle dolu gecekondular bölgelerindeki evlerine gidiyordu. İşçi sınıfının hayatta kalması tamamıyla şansa kalmıştı.

Georg Weerth adlı bir Alman yazar 1846 İngiltere'deki durumu bir felaketten farksız olduğunu anlatıyor. Manchester'daki havanın kurşun gibi ağır olduğunu,

Birmingham'da ise kafanızı soba borusuna sokmuş öyle oturuyor gibiyken, Leeds'te ise kırmızı biber solumuşçasına tozdan öksürüp aksırıldığını »

Georg Weerth

Fabrika sahipleri ise çocuk işçi çalıştırmayı, aynı iş için çocuklara büyüklerden daha az ücret verdikleri için tercih ediyorlar.

ondan öğreniyoruz. Bradford'da yaşamının ise işkenceden farksız olduğunu yazıyor.

Weerth, Endüstri Devrimi'nin başat kentlerinden Bradford'da üç yıl yaşayarak gözlemlerini kaleme aldı. O dönemde Bradford'da duman ve kirlilik yüzünden insan yaşamı 25 ila 30 yıl arasında. Elbette işçi sınıfı için... Zenginler

bu toz dumandan kaçabiliyorlar ama işçiler tam da ortasında çalışıp, yatıp kalkıp tekrar toz ve dumana dalıyorlar. İşçiler o dönemde yirmili yaşlarının ortalarında hayata veda ederken, bugün İngiltere'de ortalama yaşam süresi erkekler için 79, kadınlar için ise 83. Endüstri Devrimi yıllarında 30 yaşını görebilenlerin şanslı sayıldığı günlerden bu günlere...

Nüfusun yoğun olduğu şehirlerde

pis sulardan ve insanların bir-biriyle temaslarından dolayı salgın hastalıkların yayılması için de son derece elverişli koşullar olduğunu söylemek mümkün. Yoksulların insan-

lık dışı bir yaşam sürdüğü Endüstri Devrimi yıllarında, temizlik ve öz bakımdan uzak, kirliliği soluyarak ve pis ortamlarda yaşıyor işçiler ve dolayısıyla işçi mahalleleri de hastalıkların ve salgınların beslendiği yerler haline geliyor.

Kolera, tifo, tifüs salgınları insanların kırıp geçirdiği 19. yüzyılda 4 büyük kolera salgını görülüyor.

Bakteriyel bir enfeksiyon olan kolera'nın Hindistan'dan geldiği ve içme suyuyla kanalizasyon suyunun karışması sonucu salgına dönüştüğü belirlenmiş. 1848-49 arası 10 bin kişinin hayatına mal olduğu için Kral Kolera adı verilen bir hastalık. Tifo ise su kaynaklarından yayılırken, grip nezle belirtileriyle başlıyor. Tifüs ise bit sayesinde yayılıyor.

Ve bütün bu facialardan zarar görenler arasında en masum olanlar çocuklar. Hele çocuk işçilerin durumu içler acısı. Endüstri Devrimi'nin en çok çocuklara zarar verdiğini ve çocuk işçiliğinin bu devrimin utancı olduğunu söylemek mümkündür. Çiftçilerin iş bulmak amacıyla çoluk çocuk fabrikaların olduğu büyük şehirlere göçmesiyle kalabalıkların yaşam koşulları berbat olan mahallelere yerleşmesi, bu mahallelerde her türlü hastalığın kol gezdiği pislik içindeki yaşamlarını iyileştirecek kazançları olmaması, kira ve boğaz tokluğuna çalışan bu insanları çocuklarını da çalıştırmaya zorluyor.

Fabrika sahipleri ise çocuk işçi çalıştırmayı, aynı iş için çocuklara büyüklerden daha az ücret verdikleri için tercih ediyorlar. Böylece ciddi bir tasarruf sağlıyorlar. İşçi sınıfı 16 saate varan çalışma koşullarında, düşük ücretlerle karın tokluğuna hiçbir hakları olmadan

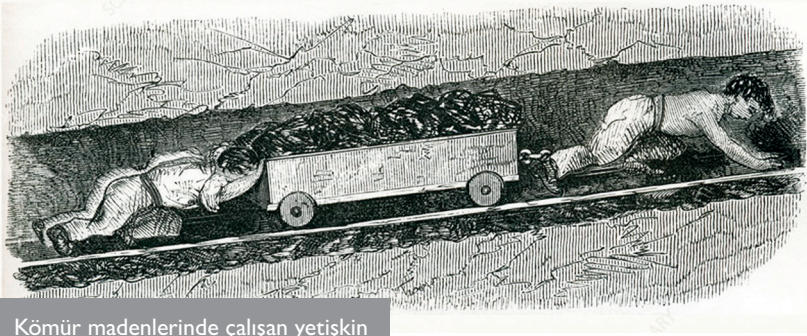
çalışırken, aynı şartlarda çocukların çalıştırılması hiç kuşkusuz daha da acımasız. Çocuk işçilerin işyerlerinde maruz kaldıkları şiddet ve tacizi, yaşadıkları işkenceyi anlamak, zamanın politik ideolojisini anlamadan mümkün değil. Bu ideolojiye tarihçiler klasik liberalizm diyorlar.

Endüstri Devrimi'nin en çok çocuklara zarar verdiğini ve çocuk işçiliğinin bu devrimin utancı olduğunu söylemek mümkündür.

Klasik liberalizmde devletin ekonomideki rolü az. Böyle olunca Endüstri Devrimi süreci kurlsız, hukuksuz ve denetimsiz; yalnızca zengin iş sahiplerinin dilediklerinde at koşturdukları, onlar nasıl istiyorsa işlerin öyle yürüdüğü bir dönemi getiriyor.

Bir doktorun raporlarına göre, Lever Street Okulu'nda, fabrikalarda çalışan 106 çocuk işçiden 47'sinin parmaklarını kaybettiği

Kömür madenlerinde çalışan yetişkin işçiler ve çocuk işçilerin yaşadıkları işler acısı; endüstri için gerekli kömürün sağlanması uğruna yerin altı can pazarından farksız.

ya da elinin sakat kaldığı belirleniyor. Makinaların çalışırken yaydığı ısıyla, havalandırma sistemi olmayan fabrikalarda cehennem sıcaklığında 14 saat çalışanların çocuk olduğu düşünülürse, İngiliz Parlamenter William Cobbett'in 1824'teki, "80 derecelere varan sıcakta o çocukların çalışmasına, bu esaret ve vahşete, vücudunda bir kalp taşıyan kim dayanabilir?" sözlerine hak vermemek mümkün değil.

Hele kömür madenlerinde çalışan yetişkin işçiler ve çocuk işçilerin yaşadıkları işler acısı; endüstri için gerekli kömürün sağlanması uğruna yerin altı can pazarından farksız. Yetişkin işçilerin sığamadığı dar derinliklere kömür çıkartmak için çocuklar

yollanıyor, ayıklama işlemleri de çocuklara yaptırılıyor, bir çocuk için olabilecek en tehlikeli ortamlardan biri olan kömür madenlerinde nefes darlığı ve çökme riski çalışan herkes gibi çocukların da üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallanıyor.

Öte yandan, kendisi de bir fabrikatör olan Robert Owen, işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, deneysel sosyalist topluluklar oluşturma konusunda çaba gösteriyor. İşçi hakları, günde sekiz saat çalışma düzeni, çocuk işçilere ilişkin kanunlar, çocuklar için ücretsiz karma eğitim konularında mücadele veriyor. Owen, sosyalist yerleşkeler ve "sosyalist ütopyik" topluluklar kuruyor.

Robert Owen

Çocuklarla ilgili düzenlemelerde 9 yaşından küçüklerin çalışması yasaklanırken, 13 yaş üstü çocukların çalışma saatleri 9 saatle sınırlandırılıyor. Yani çalışma saatleri 16 saatten 9 saate iniyor. Owen'ın İngiltere'de kurduğu örnek

topluluklarındaki işleyişi görmek üzere Çar Nicholas I, beraberinde devlet adamlarıyla birlikte bir ziyarette bulunuyor ve çalışmalara hayran kalıyor.

Ve çocuk işçiler 1899'da ABD'de New York'ta müthiş bir grevle büyük bir ders veriyor. Sayıları beş bine yakın olan, neredeyse tamamı öksüz ya da yetim, yoksul gazete satıcısı çocukların, 10 sentlik artış talepleri karşılanmıyor. Çocukların birlikte mücadelesi, büyük yayıncılar Hearst ve Pulitzer'in günlük bir milyon dağıtımı olan gazetelerini iki haftada yerle bir ediyor. Ve gazete satan çocukların başkaldırısının medyanın zengin iş adamlarını nasıl yendiğinin bu

Çocukların birlikte mücadelesi, büyük yayıncılar Hearst ve Pulitzer'in günlük bir milyon dağıtımı olan gazetelerini iki haftada yerle bir ediyor.

gerçek öyküsü filmlere ve müzikallere konu oluyor.

İşte bu süreçleri bilerek çocukları ilk defa 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Bayramı ile onurlandıran,

insan olarak değerlerini, haklarını veren, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü, silah arkadaşlarını saygıyla bir kez daha anıyorum. Geleceğimiz, Cumhuriyetimiz, çocuklarımız için aydınlık günler olsun...

Saygıyla efendim. •

necefugurlu@gmail.com

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Çağdaş Düşünce

Dr. Ögüt Yazman

Salgınla Dünyanın Politik Ekonomisi

*Hey gidi, koca dünya gam yükü
müsün?*

*Söyle söyle, fani dünya dert küpü
müsün? / Halk Türküsü*

2019 yılında başladığı için (Covid-19) olarak adlandırılan Korona Virüs salgını, azalır gibi görünüp dalga dalga yükseliyor. Biteceği umulurken söndürülemeyen büyük bir yangın gibi dünyayı etkilemeye devam ediyor.

PANDEMİ

Bundan önceki yazılarımızda Covid-19 (*pandemi*) ortaya çıkışı nedenleri ve bütün dünyaya yayılışı belirtilmişti. (*Bkz. Bütün Dünya, Mayıs 2020*) »

“ Joseph E. Stiglitz:
**Açık olan şu ki,
piyasalar
savunucularının
iddia ettiği
şekilde
çalışmıyor.”**

Sonra, II. Dünya Savaşı'ndan daha çok can kaybına ve ekonomik zararlara neden olacağı açıklanmış, dünya ekonomisinin nasıl bir görünüm göstereceği ile ilgili (WHO, ILO, OECD, WTO ve IMF gibi) önemli uluslararası kuruluşların bazı senaryolara göre tahminlerine de yer verilmiştir. Beklenen değişimin, politik ekonomi açısından üç bakış açısı veya ideoloji altında toplanarak incelenebileceği ve bunların Liberalizm, Nasyonalizm ve Marksizm olduğu da açıklanmıştır (*Bütün Dünya, Haziran 2020*)

GELİNEREN AŞAMA VE ABD

Salgın sonrası dünya ekonomisinde nasıl ve hangi yönde değişiklikler olabilir sorusuna yanıt ararken bu aşamaya nasıl gelindi ve şimdi neredeyiz konusunda bir durum saptaması ise üçüncü yazımızın konusuydu. (*Bütün Dünya, Temmuz 2020*)

Sonraki yazımız ise gelecek için beklentilerin odak noktasındaki ABD'nin durumu, tekrar alevlenen siyahların kronik ırkçılık sorunu karşısında Başkan Trump'ın akıl almaz, aymaz tutumu ve çelişkilerle dolu yönetimi inceleniyordu. (*Bütün Dünya, Ağustos 2020*)

FELAKETİN BİLANÇOSU

Tanı konulan pozitif olgu sayıları ile can kayıplarını gösteren günlük sayılar baş döndürücü bir hızla artıyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) resmi kayıtlarına göre saptanan olgu sayıları ile neden olduğu ölümler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Salgının günümüzdeki şiddeti ve ikinci dalga ile sürececek olmasının geleceğimizi etkileyeceğini ve dünyanın eskisi gibi olmayacağını biliyoruz. Şimdi "Nasıl bir dünya olacak?" konusu tartışılıyor.

NASIL BİR DÜNYA

Kriz sürecinde kapanan iş yerleri, kentlerin boş kalan meydanları, hava alanlarında boş bekleyen yolcu uçakları ile enkazın ağır bir ekonomik maliyeti olacaktır. Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA) salgın nedeniyle dünya genelinde 25 milyon kişinin işinin risk altında

Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA) salgın nedeniyle dünya genelinde 25 milyon kişinin işinin risk altında olduğunu belirtti.

olduğunu belirtti.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2020 yılı ikinci yarısı için raporunda az çalışmadan doğan iş gücü kayıplarının 400 milyon kişinin işsizliğine anlamına geldiğini tahmin ettiğini açıkladı. (*ILO Monitor: Fifth edition, 30 June 2020*)

Salgın, bir çok ülkenin (özellikle ABD'nin) sağlık sistemlerinin ne kadar yetersiz olduğunu da gösterdi. Bu durum, kapitalist sistemin yeniden eleştirilmesine yol açtı.

Eleştiriler politik ekonomi açısından iki grupta toplanarak incelenebilir.

İÇERİDEN ELEŞTİRİLER

Kapitalizmden yana olanlar günümüz deyişiyle Neo Liberalizm yanlısı bilim insanlarının eleştirilerini içeriden eleştirenler grubunda topluyorum.

“Bugünün bölünmüş toplunun geleceğimizi nasıl tehlikeye” attığını anlatan Stiglitz, “Eşitsizliğin Bedeli” adlı yayınında şunları söyler: “*Tarihte, sanki tüm insanların ayaklandıkları, bir şeylerin yanlış gittiğini söyledikleri, değişim istedikleri anlar vardır. (...) Açık olan şu ki, piyasalar savunucularının*

Paul Krugman:
“Covid-19'un ekonomik sonuçlarından acı çeken Amerikalıların gerekenden çok daha az yardım alacakları açıkça görülüyor.”

iddia ettiği şekilde çalışmıyor.” (Stiglitz, 2012)

Krugman da şunları yazdı: *(...) Covid-19'un ekonomik sonuçlarından acı çeken Amerikalıların gerekenden çok daha az yardım alacakları açıkça görülüyor. On binlerce insanı, gereksiz ölüme mahkûm eden Trump ve mütefikleri, on milyonlarca insanı gereksiz zorluklara mahkûm etme sürecindedir.* (New York Times. 7 May 2020)

Donald Trump

Trump ve Cumhuriyetçi valiler ne derse desin, epidemiyolojik açıdan her zamankinden daha kötü durumdayız. Sonuç olarak, çift haneli işsizlik dönemi devam ediyor.

Trump'ın kolay bir çıkış yolu arayışı, ciddi ama geçici bir düşüşü tam anlamıyla tam bir depresyona çeviriyor olabilir. (*New York Times, 11. May. 2020*)

ÜNİVERSİTELERDEN DE ELEŞTİRİ

ABD’de 80 yıl önce başlatılan ve Joe McCarthy ile devam eden Charlie Chaplin (Şarlot), Arthur Miller ve ABD’nin Müttefik Kuvvetler Komutanı (sonra iki dönem ABD Başkanı seçilen) Eisenhower dahil çok insanı komünistlikle itham eden bir dönemden sonra şimdilerde üniversitelerinde Yeni Liberalizmin aksayan yönleri ve geleceği araştırılıp tartışılıyor.

Johns Hopkins Üniversitesi’nde Arrighi ve Drangel öncülüğünde “Küresel Eşitsizlik ve Geliştirme Araştırma Grubu” kuruldu. (1987)

Grup, ABD’nin diğer üniversitelerindeki çok sayıda akademisyenin katılımı ile çalışmalarını sürdürüyor.

Dünya ekonomik yapısının güncellenmesi ve genişletilmesi araştırılıyor. Örneğin, Çin’in gelişmiş ülkelerle ve ABD ile gelir farkını azaltma yönünde yapılan son hamlelerinin geleceğe doğru devam edip etmeyeceği sorgulanıyor.

Princeton Üniversitesi’nde de

benzeri çalışmalarda Neo Liberalizmin geleceği tartışılıyor.

Sosyal demokratlar, kamucu politikalarla liberalizmin yoluna devam edebileceğini savundukları için onları da içeriden eleştirenler grubuna katmak gerekiyor.

DIŞARIDAN ELEŞTİRİLER

Covid-19’un bırakacağı enkaza bakan Marxçı sosyalistlerin görüşlerini ise dışarıdan eleştiriler grubunda topluyorum. Onlara göre “tek çözümlü bir gelecek” vardır; o da “sosyalist sisteme geçilmesidir.”

Örneğin; “Salgın sonrası dünyanın siyasal ve ekonomik manzarası nasıl olacak?” sorusunu “Yöneticilerin, artık halkı eskisi gibi yönetmediği, yönetilenlerin de eskisi gibi yönetilmek istemediği bir dönemin başlayacağını umduklarını” söyleyerek yanıtlıyorlar. Lenin’den aktarılan bu görüşü desteklemek için “Her toplum içinde ezilen, sömürülen ve dışlanan kesimlerin acılarının ve isteklerinin de arttığı olağanüstü dönemler sosyalizme geçiş için dev-

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) salgınla mücadelenin en etkili yolunun dünya barışından geçtiğini açıkladı.

Bu dilekler, uzak bir serap yanılmasına benziyor.

rim dönemleridir.” diyorlar.

DÜNYANIN BARIŞ ÖZLEMİ

Yüzyıldır görülmemiş böyle bir pandemi karşısında var olan durum ve gelecekteki enkazı daha az yarayla atlatabilmek için bütün devletlerin işbirliği ile barış içinde önlemler alması beklenir.

OECD, salgın karşısında sorgulanan kapitalizmin, ancak bütün devletler arasında işbirliğiyle toparlanabileceğini ve bunun için Marshall Planı gibi bir planın IMF katkılarıyla gelişmekte olan ülkeleri korumasıyla dünya barışının sağlanabileceğini belirtiyor.

Dünyada barış sağlanması ve savaşların durdurulması için BM Genel Sekreteri de bir çağrı yaptı.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) salgınla mücadelenin etkili yolunun dünya barışından geçtiğini açıkladı. Bu dilekler, uzak bir serap yanılmasına benziyor.

21. YÜZYIL

Dünyamızın, 20. yüzyıldan devraldığı sorunlara daha ağır yenileri eklendi. Anlaşmazlıklar, çatışmalar, bölgesel savaşlar ve 2008 ekonomik krizi yanında ortalığı kasıp kavuran pandemi ile 21. yüzyılın ilk çeyreğindeyiz.

Dünya yine liberal çizgisini korumaya devam edecek gibi görünüyor. Ama salgını fırsat bilip sağ

ve radikal dinci hareketlere yönelen liderlerin, daha çok otoriterleşerek totalitarizme kayma tehlikesi var. Yabancı basında bu ülkelerin liderlerin isim listeleri yayımlanıyor.

Salgını fırsat bilip sağ ve radikal dinci hareketlere yönelen liderlerin, daha çok otoriterleşerek totalitarizme kayma tehlikesi var.

Örnek: Trump'ın kilise önünde elinde İncil'i havaya kaldırıp poz vermesi gibi. (ABD basınının gözünden kaçmamış üstelik İncil'i de ters tutuyormuş.)

ABD ve ÇİN

Çin, Sovyetler Birliği'nden farklı bir uygulama ile dünyanın ikinci büyük ekonomisi oldu. İçeride Marksçı Sosyalizm, uluslararası ekonomik ilişkilerinde ise piyasa kurallarını uyguluyor. Yani; Karma Ekonomi. IMF'de özel çekme hakkı olan para birimi SDR içinde parası Yuan'a yer açtı. Dünya Ticaret

Yakın gelecekte Çin'in ABD gelir düzeyine ulaşması ve geçmesi mümkün olmayacaktır.

Örgütü'ne (WTO) üye oldu. Hatta ABD serbest ticareti engelliyor diye şikâyetinde bulundu. Birçok uluslar arası ekonomik işbirliği kuruluşunun da aktif bir üyesi durumunda.

SONUÇ

Yakın gelecekte Çin'in ABD gelir düzeyine ulaşması ve geçmesi mümkün olmayacaktır.

Çünkü son sayılara göre ABD'nin milli geliri 17 trilyon 403 milyar dolardır. Nüfusu ise 331 milyon 383 bin 397 kişidir. (UN data

Friday, September 11, 2020)

ÇİN'nin milli geliri ise 14 trilyon 340 milyon dolardır. Nüfusu ise 1 milyar 439 milyon 323 bin 776 kişi ile dünyanın en çok nüfusa sahip ülkesidir. (August 10, 2020)

ABD'nin hegemon gücü azalıp çok kutuplu bir dünyaya ulaşılsa bile Dolar yine dünyanın en çok tutulan rezerv parası olmaya devam edecektir. İpin ucu Trump'ın elindedir. Birkaç kuruşluk maliyetiyle dolar basıp dünyaya pompalamaya devam ediyor.

ABD dünyanın en çok borçlu ülkesi ama umurunda mı dünya? •

ogutyazmanbd@gmail.com

Covid-19, Dünya, ABD ve Çin

	Olgular - Tanı Konulan Toplam	Ölümler - Kümülatif Toplam
KÜRESEL	28.329.790	911.877
ABD	6.341.309	190.787
ÇİN	90.643	4.740

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Veri Güncelleme; 12 Eylül 2020. Veriler üye devletlerin resmi bildirimlerine göre düzenlenmiştir.

“Tarihimizi dolduran bunca muvaffakiyetler, zafer ve mağlûbiyetler, bozgunlar ve felâketler, bunların hepsi vukua geldikleri devirlerdeki iktisadî şartlarımızla münasebetli ve alâkalıdır. Yeni Türkiyemizi lâyük olduğu mertebeye çıkarmak için muhakkak iktisadiyatımıza birinci derecede ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz. Çünkü zamanımız tamamen bir iktisat devresinden başka birşey değildir.” (1937)

Mustafa Kemal Atatürk

K O R O N A G Ü N L Ü Ğ Ü

Kanıksamak

“Kanıksamak”
bir anestezi
etkisiyle toplumu
duyarsızlaştırıyor.

Kanıksamak, çağımızın en büyük tehlikelerinden biri bence. Türk Dil Kurumu sözlüğü “Çok tekrarlama sebebiyle etkilenmez olmak, alışmak” diye tanımlıyor kanıksamak sözcüğünü. Bir anlamda duya duya, göre göre, söyleye söyleye etkilenmemek, duyarsızlaşmak yani.

Geçmişte pek çok olayda olduğu gibi ne yazık ki, dünyanın tüm dengesini değiştiren Covid-19 virüsünü de kanıksamaya başladığımız endişesini duymaktayım.

İlk kez Korona nedeniyle evlerimize kapandığımız günleri anımsıyor musunuz? Hepimizin saatlerce televizyonlar karşısında

kilitlendiği, hafta sonlarımızı evlerimizde geçirdiğimiz, 65 yaş üstü vatandaşlarımızın, çocukların, gençlerin aylarca evlerinden çıkamadığı günlerin üzerinden yıl geçmedi. Sonra birden sanki bir mucize olmuş ve virüs tüm etkisini yitirmiş gibi kapılar, pencereler açıldı, hepimiz sokaklara döküldük. İlk zamanlar eldivenler, maskelemlerle gittik pazara. Zabıta pazar giriş ve çıkışlarında maske kontrolü yapıyordu ve eldivensiz meyve sebzelere dokunmak yoktu. Bir masa etrafında oturmaya çekindik dostlarımızla ilk başta.

Peki ya sonra? Sonrasında, kanıksamanın uyuşturucu etkisi görülmeye başladı yavaş yavaş.

Düğünler, asker uğurlamaları, baş sağlığı ziyaretleri, doğum günü partileri derken ortada ne sosyal mesafe kaldı, ne maske! Büyük şehirlerden akın akın sahil kentlerine yolculuklar başladı. İlk zamanlar yurt dışından gelenler zorunlu karantinaya alınırken şimdi turistler için “zorunlu karantina” diye bir şey yok.

İlk sağlık çalışanın ölümü günlerce konuşulmuştu. Oysa şu anda Covid-19 nedeniyle hayatını kaybeden sağlık çalışanlarının sayısı hızla artmaktayken “kanıksamak” bir anestezi etkisiyle duyarsızlaştır-

makta toplumu.

Covid-19 nedeniyle yakınlarını yitiren seslerini duyurmaya, olayın ne denli ürkütücü olduğunu anlatmaya çalışırsanız kanıksamak neredeyse virüsten hızlı yayılıyor.

Sokaklarda sorumsuzca gezen, Covid-19'dan korunma konusunda önlemleri hiçe sayan insanları tutup

“Kendinin ve sevdiklerinin hayatına sahip çık, sorumluluklarını yerine getir!”

sertçe sarsmak ve “Hey, kendine gel. Belki senin yakının değil ama hayatını yitirenler de birilerinin annesi, babası, eşi, çocuğu. Yarın senin ya da yakınlarının başına gelmeyeceğinin garantisi yok. Kendinin ve sevdiklerinin hayatına sahip çık, sorumluluklarını yerine getir!” diyerek

kanıksamanın derin uykusundan uyandırmak istiyorum.

Ufukta kısa sürede bir çözüm görünmediğine göre ya kanıksamanın derin uykusundan uyanıp kendi önlemlerimizi almayı ve başkalarının yaşam hakkına da saygı duymayı öğrenecek ve bu zorlu sınavı başarıyla geçeceğiz, ya da yüz yıllar sonra da insanlığın başına gelen büyük felaketlerden biri olarak anılacak bir dönemin bedelini hep birlikte ödeyeceğiz.

Sizin seçiminiz hangisi? •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Promete
Necdet Pamir

Enrico Mattei ve ENİ

Enrico Mattei, 29 Nisan 1906'da İtalya'da (Acqualagna, Pesaro) doğdu. İlkokulu bitirip, teknik ortaokula başladı. Ailesinin maddi durumunun yetersiz olması nedeniyle, kendi geçimini sağlamaya yöneldi. 1923'te çıkar olarak işe başladığı Fiore'deki bir tabakhane; önce işçi ve ardından kimya laboratuvarı asistanı olduktan sonra, 20 yaşında o laboratuvarın

başına geçti. Artan maaşı sayesinde, annesine bir dokuma atölyesi açtı. Ancak daha sonra, genel ekonomik kriz nedeniyle, çalıştığı tabakhane 1929'da kapandı. Enrico, Milan'a taşınarak, erkek ve kız kardeşiyle küçük bir laboratuvar açtı.¹ Dokuma ve tekstil sanayilerine yönelik boya imalatına başladı. 1934'te Industria Chimica Lombarda fabrikasını kurdu. Firma hızla gelişti ve hammadde

ihtiyacı büyüdü. Üretim için ihtiyacı olan yağları, köpekbalığı avcılığın-
dan elde etmeyi öngörerek, ilgili
bakanlığa, Kızıldeniz’de (Eritre)
imtiyaz başvurusunda bulundu.²

Aslında bu yakla-
şımı, Mattei’nin
sonraki yıllarda
kuracağı İtal-
ya’nın dev enerji
şirketinin (ENİ)
dikey bütünleşik
yapılanmasının
ilk düşünsel mo-
deliydi denilebilir.

1936’da Avus-
turya’lı balerin
Greta Paulas ile
evlendi. Muhasebecilik belgesi aldı
ve Milan’daki Katolik Üniversite-
si’ne kaydoldu.

1943’te İtalyan Hristiyan De-
mokratları’nın lideri Spatoro ile ta-
nıştı ve faşist Mussolini yönetimine
karşı mücadeleye girdi. Temmuz
1943’te Mussolini’nin istifa etmek
zorunda kalmasının ardından, İtal-
yan mukavemet teşkilatına katıldı.
1944’de esir düştü; teknik konu-
lardaki becerisi sayesinde (elekt-
rikte kısa devre yaparak) kaçmayı
başardı.

“20 yıllık Mussolini faşizminin
ardından, 2 yıl süren Müttefik savaş
ve bombardımanı, 1943’te taraf de-
ğiştirmiş olduğu gerçeğine rağmen,
İtalya’yı harap etmişti. İtalya’nın
Gayri Safi Milli Hasılası, 1945’te
sabit değerle, 1938 düzeyinin
%40’ıydı.”³ Kaybedilen sömürge-
lerden dönenler nedeniyle nüfus bü-

yük artış gösterirken; açlık tehlikesi
büyüyor, yaşam standartları iyice
düşüyordu.

Enrico Mattei, bu koşullar altın-
da ve 1945’te Hristiyan Demokrat

hükümet iş ba-
şına geldiğinde,
Başbakan Gas-
pieri tarafından,
20 yıl önce
kurulup, o sırada
batmakta olan
Azienda Genera-
le Italiana Petroli
(AGIP)’nin başı-

**Ateşli bir yurtsever
olan Enrico Mattei,
İtalya’nın kısıtlı
dolar rezervlerinin,
ithal edilmekte
olan petrol
ve doğal gazı
aktarılmasının,
ülkesinin
ekonomisini tehdit
ettiğini görmüştü.**

na getirildi. Kendisinden beklenen
ise, AGIP’i en kısa sürede özelleş-
tirmeye hazırlamasıydı. Zira sava-
şın galibi olan Müttefikler, bunu
açıktan istemişlerdi. Ancak ateşli
bir yurtsever olan Enrico Mattei,
İtalya’nın kısıtlı dolar rezervlerinin,
ithal edilmekte olan petrol ve doğal
gaza aktarılmasının, ülkesinin eko-

nomisini tehdit ettiğini görmüştü. Bu nedenle Enrico, AGIP'i özelleştirmek yerine, yerli ham petrol/doğal gaz arama ve üretiminin, ülkesinin esenliği için tek çıkar yol olduğunu görerek, AGIP'i aksi doğrultuda yapılandırmaya yöneldi.

Arama çalışmalarına 1946'da doğal gaz potansiyelini fark ettiği Po Ovası'nda başladı.⁴ Doğal gaz keşiflerini, Cortemaggiore'deki Cremona'nın güneyindeki petrol keşfi ile taçlandıran Mattei, AGIP'i özelleştirmek bir yana; hükümeti, İtalya'nın ilk büyük ve giderek dikey bütünleşik bir enerji şirketi olacak olan ENİ (Ente Nazionale Idrocarburi)'yi kurmaya ikna etti (1953).

Mattei'nin İtalya'nın ödemeler dengesini hızla düzelten bu adımları, Anglo-Amerikan şirketleri açısından, İtalya ve giderek Avrupa pazarında rekabet anlamına geldiği için, ciddi bir tehdit oluşturuyordu. Bu şirketlerin ENİ'yi kontrol etme çabaları boşa çıktıkça, şirketlerin bu tehdit algısı büyüme-ye başladı.

Mattei liderliğindeki ENİ, doğalgazı, Cortemaggiore'den 4,000 km'lik bir boru hattı inşa ederek, Milano ve Torino'ya ulaştırmayı

başardı. Bu bütünleşik faaliyetlerden elde edilen gelirler, bir yandan AGIP/ENİ'nin altyapısını güçlendirmeye, diğer yandan enerji kaynakları ithalatına ödenen faturayı azaltmaya yaradı.

Tarihte "Yedi Kızkardeşler" (Sette Sorel) olarak bilinen, kartelleşerek 1940'lı yıllardan başlayarak, dünya petrol piyasalarına hâkim olan ve İran petrolünü paylaşmak için bir konsorsiyum oluşturan dev şirketlere, bu ismi takan da Enrico Mattei idi. Bu şirketler: Anglo-Iranian Oil Company (sonradan: BP), Royal Dutch Shell, Standard Oil Company of California (SoCal, sonradan: Chevron), Gulf Oil (sonradan Chevron ile birleşti), Texaco

(Chevron ile birleşti), Standard Oil Company of New Jersey (Esso; sonradan: Exxon, şimdi: Exxon Mobil), Standard Oil Company of New York (Socony, sonradan: Mobil, şimdi: Exxon Mobil) idi.

Mattei, 1950'lerde ABD'deki

yüksek üretim maliyetlerini kurtarmak için, küresel ölçekte üretimi kısma politikası izlemek ve petrol fakiri Avrupa'ya, petrollerini ayarlanmış pahalı fiyatlarla satmakla suçladığı bu yedilinin, kendi ülkesini de istismalarına izin vermeyecekti kararlıydı.⁵ Bu amaçla, üretimi mümkün olan en üst seviyede gerçekleştirmeye ve en düşük fiyattan satmaya başladı. "Doğal" olarak 7 Kızkardeşler'in hedef tahtasına oturtuldu. Yılmadı.

Mattei, kendi ülkesi için muazzam bir ekonomik ve toplumsal katkı sağlarken, 7 Kızkardeşler'in ve başta ABD olmak üzere, diğer büyük devletlerin de hedefi haline geliyordu.

ENI, giderek dikey bütünleşik bir şirket olma yolunda SNAM (boru hattı ve altyapı şirketi), ve AGIP (petrol ve doğal gaz arıtım) ile bütünleşen yapısını geliştirdi.

Kısa sürede, bir benzin istasyonları ağı da bu bütünleşik yapıya eklendi. Benzin istasyonlarına modern restoranlar ekleyerek, satış noktalarının cazibe ve rekabet gücünü arttırdı. Bunlara, petrol rafinerisi, dev bir kimyasal fabrikası, ENI'nin ürettiği doğal gazı kullanarak üretim yapan kauçuk fabrikası da katıldı.⁶ Batmak üzere olan AGIP'ten, dikey bütünleşik dev ve milli bir enerji şirketi yarattı. (1954 yılında Türkiye Petrolleri A.O. da aynı doğru felsefe

ile kuruldu. Ne var ki 1980 darbesi ile ve Özal'lı yıllarda, bu devin bütünleşik yapısının parçalanması süreci yaşandı. (Bugün ise, "elde kalan" son iki kuruluşun -TPAO ve BOTAS- özelleştirilmesi riski ile karşı karşıyayız.)

Mattei, bunlarla yetinmedi. Ayrıca ENI'nin ürettiği petrolü, Anglo-Amerikan deniz taşımacılığının tekeline bağimsız konuma getirmek amacıyla, ülke dışından taşımak için bir tanker filosu alımına girişti. Tüm bu atılım ve yatırımları, yoktan yarattığı ENI'nin dikey bütünleşik yapısı sayesinde, artan katma değerden elde edilen karlarla sağladı.

Mattei, kendi ülkesi için muazzam bir ekonomik ve toplumsal katkı sağlarken, 7 Kızkardeşler'in ve başta ABD olmak üzere, diğer büyük devletlerin de hedefi haline

geliyordu. William Engdahl'ın ABD Ulusal Arşiv belgelerinden aktardığına göre; ABD'nin Roma Büyükelçisi, 1954 yılında, "İtalya'nın iktisadi tarihinde ilk kez, mali açıdan benzersiz biçimde iyi durumda, iyi yönetilen ve önderinden başka kimsenin karışmadığı" bir milli şirketin yaratıldığını Washington'a rapor ediyordu.

Anglo-Amerikan şirketleri, bir yandan güçlenen diğer yandan da petrol ihracatçısı ve gelişmekte olan ülkelerle, kendi denetim ve çıkarları dışında ilişki kurduğunu düşündükleri bu İtalyan'dan çok rahatsız olmuşlardı. İran'ın milliyetçi lideri Musaddık'ın devrilmesinin ardından 1954'te Anglo-Amerikan şirketleri, "küçük kardeş" Fransız CFP'yi de alarak, İran petrollerinin paylaşımına giriştiler. BP %40, RoyalDutch Shell %14, Standard ve diğer Amerikan şirketleri de %40 pay aldılar. CFP %6 pay alırken, Mattei devre dışında bırakıldı. Gene yılmadı. Mısır'ın Sina Yarımadası'nda petrol arama imtiyazı aldı. 1961'de ENİ bu bölgeden yılda 2,5 milyon ton üretirken, bu petrol, İtalya'daki ENİ rafinerilerinde ürüne dönüştürülüyor; İtalya'nın petrol ithalat faturası azalıyordu.

ENİ, 1957'de "daha ileri gitti". İran Şahı ile Anglo-Amerikan Konsorsiyumu'na ayrılmamış ruhsat alanlarında, İran açısından çok daha avantajlı bir anlaşma imzalamayı

başardı. SIRIP (Societe Irano-Italienne des Petroles) ortak şirketi kuruldu. İran, kârın %75'ini, ENİ %25'ini alacaktı. Oysa diğerlerinin anlaşma modeli, %50-50 paylaşım temelinde ve şirketler lehineydi.

Mattei, İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi ile

ABD ve Britanya, Şah'a baskı yapmaya yöneldi. İlk üretim, Mart 1961'de ENİ'nin ilk petrol tankeri Cortemaggiore ile İtalya'nın Bari Limanı'na 18,000 ton petrol getirildi.

Mattei İtalya'da benzin fiyatlarında indirim yaparak, ülkede ekonomik canlanmaya katkı sağlarken, yabancı şirketlerin de zorunlu olarak indirim yapmalarına neden oldu.

Enrico'nun "günahları" bunlarla da kalmadı. İtalya'da benzin fiyatlarında indirim yaparak, ülkede ekonomik canlanmaya katkı sağlarken, yabancı şirketlerin de zorunlu olarak indirim yapmalarına neden oldu. Afrika ve Asya'da, "alçak profil" bir strateji ile ve diğer yabancı şirketlere kıyasla çok daha uygun tekliflerle etki alanını genişletti. Bu ülkelerde kuracağı rafinerilerin, belli süre sonra, yatırım yapacağı ülkenin mülkiyetine geçeceği anlaşmalar imzalandı; Yedi

inşaatını üstlendi.

1958'de Moskova ile anlaşma imzalandı. 5 yıllık alım-satım garantisi karşılığında, Sovyet petrolünün Avrupa'daki payının artması sağlanırken, petrolün karşılığı kısmen, Volga-Ural bölgesinden, Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'a uzanacak boru hattının inşasında kullanılan borularla ödenecekti. 1962 yılında ise İtalyan devlet şirketi Finsider, Enrico'nun girişimi ile Sovyetler için yılda 2 milyon

ton boru üretecek yeni bir çelik fabrikası kurdu.

Ve takvimlerin 27 Ekim 1962'yi gösterdiği gün, Enrico Mattei'yi ve Amerikalı gazeteci William McHale'i taşıyan özel uçak, Catania'dan Milan'a giderken, Bascape yakınlarında "düştü". Kaçınılmaz olarak, bu olayın kaza değil, sabotaj olduğu iddiaları günümüzde kadar taşındı.

Enrico Mattei'yi ve Amerikalı gazeteci William McHale'i taşıyan özel uçak, **Catania'dan Milan'a giderken, Bascape yakınlarında "düştü"**.

Kızkardeşler'in "tatlı kârlarını" sıkıntıya soktu. Bu süreçte İran ve Mısır'ın yanı sıra; Fas, Sudan, Tanzanya, Gana, Hindistan ve Arjantin ile işletme sözleşmeleri imzalamıştı.

ENİ'nin alt şirketi ENEL'i kurarak, ülkesinin ilk nükleer reaktör

Konuyu araştıran bazı isimlerin öldürülmeleri, Mattei ile Amerikan şirketleri arasındaki gerginliği azaltmaya çalışan ABD Başkanı Kennedy'nin 1963'te suikaste kurban gitmesi, dönemin CIA şefi McCone'un o sırada Standart Oil'de

1 milyon doların üzerinde hissesinin olması gibi çok sayıda veri, bu olayın suikast olduğu yönündeki kuşku ve iddiaların sürmesine neden oldu. “Sinemacı, şair ve tiyatrocucu Pasolini ise 1975 yılında 1 Kasım’ı 2 Kasım’a bağlayan gece, Roma yakınlarında bir cinayete kurban gitti. Pasolini’nin öldürülmesi öncesinde dövüldüğü, ardından da üzerinden otomobille geçilerek ezildiği açıklandı. Pasolini, Enrico Mattei’nin ölümünü soruşturuyor, yazar kimliğiyle yürüttüğü araştırmada, ENİ’de dönen gizli ve karanlık ilişkilere daha sonra “Petrol” adı altında yayımlanacak kitabında yer vermeyi tasarlıyordu.”⁷ Mattei’nin yakınlarının karşılaştığı trajik olaylar üzerindeki giz perdesi ise henüz yeterince aralanmadı.

İlk soruşturmayı üstlenen Savunma Bakanlığı, olaydan 5 ay sonra yayımladığı yeni raporda, uçağın havada değil, indikten sonra patlayan bir bomba ile imha olduğunu kayda geçirdi.⁸ Olaydan 8 yıl sonra, “The Mattei Affair” adlı filmin hazırlıkları amacıyla, Mattei’nin Milan’daki son günlerini araştırması için, araştırmacı gazeteci Mauro De Mauro ile anlaşma yapıldı. Mattei’nin son konuşmasının kaydını aldıktan 8 gün sonra, 16 Eylül 1970’te Mauro de Mauro ortadan yok oldu ve cesedi bulunamadı. İddialar, Carleone mafyasına odaklandı. Daha sonra eski bir Fransız ajanı, Enrico’nun, Fransa’nın Ceza-yir’deki petrol haklarını devralmaya çalıştığı için, önceden görev yaptığı

Fransız Karşı İstihbarat Örgütü SDECE tarafından öldürüldüğü iddiasını ortaya attı. Bu ajan, CIA tarafından organize edilen bir operasyon ile ABD’ye sığındı.

Enrico Mattei’nin “günahları” her türlü suikast iddiasını inanılır kılmaya müsait. O, ülkesindeki faşist rejime karşı tavır almış, 2. Dünya Savaşı’nda partizan olarak savaşmış, savaş sonrasında İtalya’nın yeniden inşasının, deyim yerinde ise en önde gelen mimarı olmuş bir yurtsever. Yedi Kızkardeşler’e karşı, enerjide bağımsız bir İtalya mücadelesine önderlik etmiş, dikey bütünlük bir dünya devi olan ENİ’yi yaratmış bir önder...

Bugün Türkiye’de Karadeniz’deki doğal gaz keşfi tartışılırken, ENİ’nin Mısır’daki ZOHR sahası keşfi (850 milyar metreküp) ve bu sahayı nasıl 2,5 yılda devreye aldığı, örnek olarak veriliyor. Bu örnek üzerinden, TPAO’nun da 2023’e kadar, Sakarya adı verilen alandaki gazı devreye alacağı iddia ediliyor. Bu kıyaslama yapılırken, gözden kaçırılmaması gereken gerçek, İtalya’da Mattei’nin verdiği büyük mücadele ve bağımsız bir İtalya enerji sektörü için atılan adımların, bizde yaşanmakta olan süreçle taban tabana zıt olduğu gerçeği... TPAO’nun dikey bütünlük yapısı 1980’den beri adım adım yok edildi. Ana şirket TPAO’nun alt kuruluşları olan TÜPRAŞ, Petrol Ofisi, BOTAS, PETKİM, İGSAŞ, DİTAŞ ana yapıdan birer birer koparıldı. “Halka

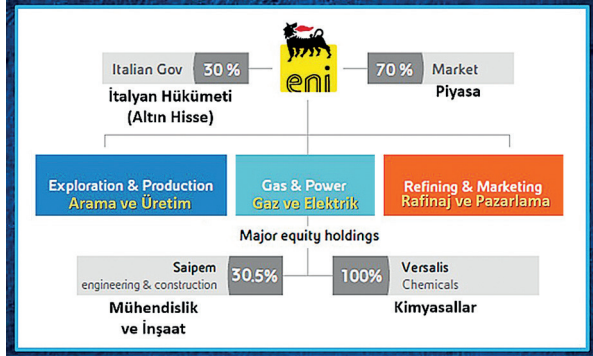

arz” ya da “Blok Satış” yöntemleriyle, bunların tamamına yakın, yerli ya da yabancı tekelere geçti. Yetmedi; elde kalan son iki “kale” olan TPAO ve BOTAŞ da “halka arz” denilerek, özelleştiriliyor.

Bugün ENİ ile TPAO’nun ne organizasyonel yapısı, ne felsefesi, ne kadrosu, ne teknik, ne de finansal potansiyeli kıyaslanabilir. Örnek alınması gereken, ENİ’nin ZOHR’u kaç yılda devreye aldığı hususu değil, ENİ’nin Mattei önderliğinde başlattığı ve bugün hâlâ sürmekte olan gerçekten milli ve başarılı bağımsızlık felsefesi olmalıdır. Özelleştirme değil, dikey bütünlük ve gerçekten milli bir şirket...

Enrico Mattei’ye ve yarat-

İtalyan ENİ Şirketi Organizasyonel Yapısı

tığı tüm güzelliklere, en derin sevgilerimle...•

necdetpamirbd@gmail.com

1- <https://www.eni.com/en-IT/about-us/enrico-mattei.html> 2- <https://www.occhionotizie.it/enrico-mattei-vita-eni-paulas-film-morte/> 3- “Petrol, Para, İktidar”, William Engdahl, Alfa Kitap; 1. Basım, 2008 4- “Petrol, Para, İktidar”, William Engdahl, Alfa Kitap; 1. Basım, 2008 5- “Petrol, Para, İktidar”, William Engdahl, Alfa Kitap; 1. Basım, 2008 6- <https://www.eni.com/en-IT/about-us/history-oil-exploration-italy.html> 7- Üç Cinayet, Aşlı Kayabal, 10/12/2011; <https://editor.sol.org.tr/yazarlar/asli-kayabal/uc-cinayet-49231> 8-The Mystery of Enrico Mattei, <http://fly.historicwings.com/2012/10/the-mystery-of-enrico-mattei/>; 27 Ekim 2012

Bilginizi Denetleyin

1-Sanat eserlerinden seçilmiş parçaları bir araya getiren kitaplara genel olarak ne ad verilir?

- a-Ansiklopedi
- b-Seri
- c-Belgesel
- d-Antoloji

2-Alyuvarların mikroplara karşı ürettiği koruyucu madde hangisidir?

- a-Patojen
- b-Antikor
- c-Lipid
- d-Antijen

3-İpekböceğinin anavatanı neresidir?

- a-İran
- b-Brezilya
- c-Çin
- d-Meksika

4-Hangisi “doğa ötesi, fizik ötesi” anlamına gelir?

- a-Metafizik
- b-Telepati
- c-Telekinezi
- d-Sibernetik

5-Aşağıdakilerden hangisi “zorlayan, zorlayıcı sebep” anlamına gelir?

- a-Meşhut
- b-Mücbir
- c-Mücrip
- d-Münvir

6-Muhafaza etmek ne demektir?

- a-Tutmak
- b-Çarpmak
- c-Korumak
- d-Çalmak

7-Aşağıdakilerden hangisi “Vadi” anlamına gelir?

- a-Kapuz
- b-Çavlak
- c-Palan
- d-Koyak

8-İnce anlamlı,düşündürücü ve şakalı söze ne ad verilir?

- a-Nükte
- b-Şaka
- c-Hikmet
- d-Kehanet

9-Aşağıdakilerden hangisi “ ağırbaşlılık “ anlamına gelmektedir?

- a-Hal
- b-İzam
- c-Hamiyet
- d-Vakar

10-Sert buğdaydan elde edilen, taneleri iri, gluten yönünden zengin una ne ad verilir?

- a-Keşkek
- b-İrmik
- c-Kuver
- d-Kısır

11-Satrançta oyunun berabere bitmesine ne ad verilir?

- a-Şah
- b-Mat
- c-Pat
- d-Rok

12-“Dördün” ne demektir?

- a-Yarım ay
- b-Yarım tarife
- c-Yarım düzine
- d-Yarım söz

Evrensel Bakış Açısı
Gurbüz Evren

Şamanizm ve Adetlerimiz

2

Günümüz tarihçileri ve araştırmacıları Şamanizm'i üçe ayırırlar. Bunlardan birincisi Geleneksel Şamanizm'dir ve Arktika ile Güney Sibirya'da uygulanmaktadır. İkincisi İslamlaştırılmış Şamanizm olarak adlandırılır ve kuzeydeki göçebe Türk toplulukları ile Orta Asya yerleşik toplumlarının inanç sentezi şeklinde görülür. Üçüncüsü ise Yeni Şamanizm adıyla tarif edilir. Bu da, Şamanizm'in bazı batılıların tekrar uygulamaya başladığı şeklidir.

Yeni Şamanizm konusunda Carlos Castaneda adlı araştırmacının çalışmalarına dikkati çekmek gerekiyor. Castaneda'nın yorumunu özetlersek, Şamanizm, inananlarına özgürlük kazandırmak, kötü ruhların yokluğunu kabul etmek, iyi ruhlara ulaşmaya çalışmak gibi esaslara dayanmaktadır. Ayrıca herkes kendinin şamanı olmalıdır.

Şamanizm'in din inançlarını ve buna bağlı dini merasimlerini ifade eden bir terim olduğu yorumu da yaygındır. Bu ifadenin, Şaman üzerinden kurulan, dini içerikli inançları ve bazı faaliyetleri anlatmak için kullanıldığı kaydedilir. Tanrı ve kötü ruhlara aracılık yapan din adamlarına şaman adı verilir.

Rus, Fransız, Macar, Alman, »

Kurucusu, kutsal kitapları, inanç esasları, ibadetleri ve cemaat gibi özelliklerinin olmaması, Şamanizm'in, bir çeşit sihirbazlık ve büyücülük şeklinde görülmesinin temel nedenidir.

İngiliz, Polonya ve Çin kaynaklarında Şamanlar için farklı değerlendirmeler yapılır. Genel olarak din görevlisi, şifacı ya da büyücü tanımlamaları öne çıkar. Ruhlarla temas kurabilme özelliğine dikkat çekilir.

Ayin sırasında transa geçebilmek, bir şaman için olmazsa olmazdır. Bundan kaynaklanan güçlerini de hastaları iyileştirmek, kutsama, gelecekte haber vermek, ruhlara kurban sunmak, ölüm kalım gibi görevlerde kullandığı belirtilir.

Şaman görevini yaparken ya ruhu bedeninden ayrılarak başka bir dünyaya gider ya da ruhlar şamanın içine girip ona ilham verir.

Şamanın doğum, evlenme, ölüm ve defin törenlerinde yeri yoktur.

Ayin bittikten sonra trans halinden çıkan şamanın hiçbir şeyi hatırlamaması da ayrı bir özelliktir.

Herkesin şaman olamayacağı, bu kişinin şamanlık özelliğini, kendisinden önce bu görevi yapan aile büyüklerinden aldığına vurgu yapılır. Ayrıca ruhlar tarafından şamanlığa davet edildiğine inanılan kişiler de bulunmaktadır. Bu yolla şaman olanlara korkuyla karışık bir saygı gösterildiği

Şaman görevini yaparken ya ruhu bedeninden ayrılarak başka bir dünyaya gider ya da ruhlar şamanın içine girip ona ilham verir.

de bilinir. Şaman'ın yetişmesi için gerekli süreç ise 15 yıl civarındadır. Eğitime başlamadan 10-15 gün boyunca inzivaya çekilen ve kendini tüm dünya işlerinden ayıran şaman adayı, önceki yaşantısında bildiklerini tamamen unutmak zorundadır.

İlk şamanların kadın olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle de şamanlar çoğunlukla kadınlardan seçilse de, zamanla erkekler de bu işe soyunmuştur. Şamanların, adına

“manyak” denilen elbiseleri kadın giysisidir. Erkek şamanlar da bu kadın elbisesini giymek zorundadır. Söz konusu elbise farklı figürler ve nesnelere süslenmiştir. Şaman elbisesi eskidiğinde atılmaz. Ormanda bir ağaca asılır. Şaman öldüğünde ise elbisesi mezarının yanına konulur.

Bir başka bilgi ise ilk şamanın erkek olduğu şeklindedir. Efsaneye göre Gök Tanrı,

insanları kötü ruhlardan kurtarması için bir kartal gönderir. Ancak kartal insanlarla ilişim kuramaz ve geri döner. Bunun üzerine Gök Tanrı, kartalı göreceği ilk insanı şaman özellikleriyle donatması için gönderir. Kartal bir ağacın altında uyuyan kadın ile çiftleşir. Kadın da şaman yetenekleriyle donatılmış bir erkek bebek doğurur. Bu bir kartal ata kültürüdür ve ilk şamanın erkek olarak insanlara gönderilmesini içerir. Ama kadının şaman özellikleriyle donatıldığı, bunların da doğurduğu erkek çocuğa geçtiği yorumu yapılır. Buna dayanılarak ilk şamanın kadın olduğu savunulur.

Şamanlar, ayın sırasında çeşitli hayvan derilerinden yapılmış üzerinde, ruhlara ilgili semboller bulunan davul kullanırlar.

Şamanlar, çeşitli hayvan derilerinden yapılmış davul da kullanırlar. Üzerinde, gök ve yeraltı ruhları ile ilgili semboller bulunan davul, şamanların ayinleri sırasında kullandıkları en önemli araçlarıdır.

Şamanların, mitolojideki olayları, efsaneleri ve söylenceleri danslar, hareketler, çılgınlıklar ve sesler eşliğinde bir tiyatro oyununu sahneye koyar şekilde anlatmalarına

“oyun” denir.

Şamanlar oyuncudur. Türkçedeki oyun ifadesi de buradan gelmektedir. Yine şamanlar bu oyun şeklindeki ayinler sırasında kendi yaptıkları bez ya da tahtadan eşyaları kullanırlar. “Oyuncak” ifadesinin de bundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türk kavimleri ise

şamanlara genel bir ifade ile Kam derler. Ayrıca Bö, Böge, Bakşı, Baksı, Sagun gibi kelimeler de kullanılmaktadır.

Dünyaca ünlü edebiyat ve düşünce adamlarından Johann Wolfgang von Goethe, Johann Gottfried von Herder ve Victor Hugo da, şaman için “*Dinî duyguları*

şarkılarla müzikle dile getiren bir virtüöz” tanımlaması yapmıştır.

Osmanlı'nın Birinci Viyana Kuşatması'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Papa 7. Clement, Hristiyanların aralarındaki mezhep kavgalarını bırakıp birleşmelerinin önemine vurgu yaptığı konuşmasında, Türklerin başarılı olamamalarının nedenlerini de anlatıyordu. Papa, “Vahşi ve barbar Türklerle, çeşitli büyüler yapan sihirbazlarının da yardımı olmadı. Onların büyüleri de yaptıkları ateşleri Hristiyanlara karşı etkili olamadı” diyordu. Papa 7. Clement'in bu sözlerinden Türklerin önceki inancı Şamanizm ve şamanları işaret ettiği anlaşılmaktadır.

Unutmadan belirtiyim, kurucusu, kutsal kitap veya kitapları, inanç esasları, ibadetleri ve cemaat gibi özelliklerinin olmaması, Şamanizm'in, bir çeşit sihirbazlık ve büyücülük şeklinde görülmesinin temel nedenidir. Şamanlar da bu yüzden, kimi araş-

tırmacılar tarafından büyücü olarak görülmektedir.

Türklerin inanç ve kültürüne ilişkin araştırma yapan Fransız tarihçi Jean Paul Roux, Şamanizm hakkında ilginç bir değerlendirmede bulunmaktadır. Roux'a göre, çok

Jean Paul Roux:
Çok tanrılı ve çok ruhlu gözükmele beraber, aslında Şamanizm tek tanrılıdır. Çünkü Türkler için var olan tek tanrı Gök Tanrı 'Kök Tengri'dir.

tanrılı ve çok ruhlu gözükmele beraber, aslında Şamanizm tek tanrılıdır. Çünkü Türkler için var olan tek tanrı Gök Tanrı 'Kök Tengri'dir. Aynı değerlendirmeleri, Wolfram Eberhard, Peter Vaczy ve Gyula Nemeth gibi tarihçilerde de görmek mümkündür.

Çinli tarihçi Li Cin Shing'in değerlendirmesi de, “Şaman dini ilkel toplumun son dönemlerinde din olarak şekillenmeye başlamıştır. Balıkçılık ve hayvancılık yapan milletlerin tarihinde bu

din önemli rol oynamıştır” şeklindedir. Aynı şekilde Çinli tarihçiler, Wu Bing An, Mu Dong Yan için de Şamanizm bir dindir.

Tayvanlı Türkolog Liu Yi Tang ise tam tersi bir görüşü savunarak,

“Şamanizm’e kesinlikle din diyoruz. O ilkel doğa ilahilerinin gücüne inanmaktan ortaya çıkmıştır” demektedir.

Liushong da, “Şaman dini din değildir. Genelde ruhlara inanan inançların bir türüdür” yorumunu yapar.

Türklerin Şamanizm’le ilgisi olmadığını söyleyenler, büyük bir ayıba karşı çıkarılmış gibi davranırlar. Oysa Türklerin

İslam’a geçmeden önce Orta Asya’da yaşadıkları çok geniş coğrafyadaki diğer kavimler gibi bazı inançları olduğu araştırmacılar ve tarihçiler tarafından ortaya koyulmuştur. Yine Türklerin geçmişi Şamanizm bulunmadığını savunan bazı çevreler ise bu duruma Hun Türkleri hakkında Batılı bazı tarihçilerin yazdıklarının sadece bir bölümünü gösterirler. Söz konusu tarihçilerin, Avrupa’yı kasıp kavuran Hunlar için “Hiçbir dinleri yoktu” değerlendirmesi öne çıkarılır ve Türklerin yaptığı ayinlerden, Şamani davranış biçimlerinden bahsedilerdi derler.

Bu görüşü çürütebilecek bilgiler de vardır. Attila komutasındaki Hun ordularının, 452 yılında, bugünkü

İtalya’daki Padova, Vicenza, Verona, Brixia ve Bergamo gibi kentleri bir bir ele geçirip, harabeye çevirmesi Hristiyanlar arasında büyük panik yaratmıştı. Milano ve Pavin kentleri ise Attila’ya çok değerli hediyeler gönderip, boyun eğdiklerini bildirecek yağma, yıkım ve katliamdan kurtulmayı başardılar, ama bunu yaparken de Papa I. Leo’dan izin aldılar. Milano Piskoposu İnnocentus Papa’ya gönderdiği mektubun bir bölümünde, “Tanrı-

Papa I. Leo

nın Kırbacının (Attila için kullanılan deyim) Hristiyan kentlerine kasıp kavuran kan içici askerleri, üzerinde korkunç hayvan resimleri, garip nesnelere giymiş büyücülerin etkisiyle daha da vahşi bir hâl alıyorlar. Bu büyücüler, yaralı askeri de çevrelerinde dönerek, çılgınlık atarak

tedavi ediyorlar.” demektedir.

Burada, büyücü adı altında şamanların tarif edildiği çok açıktır. Unutmadan söyleyelim, Papa I. Leo, Attila’yı ikna ederek, onu bugünkü İtalya topraklarında kalmaktan vazgeçiren isimdir. Bu nedenle de Aziz Leo olarak da anılmaktadır.

Konuya devam edeceğiz. •

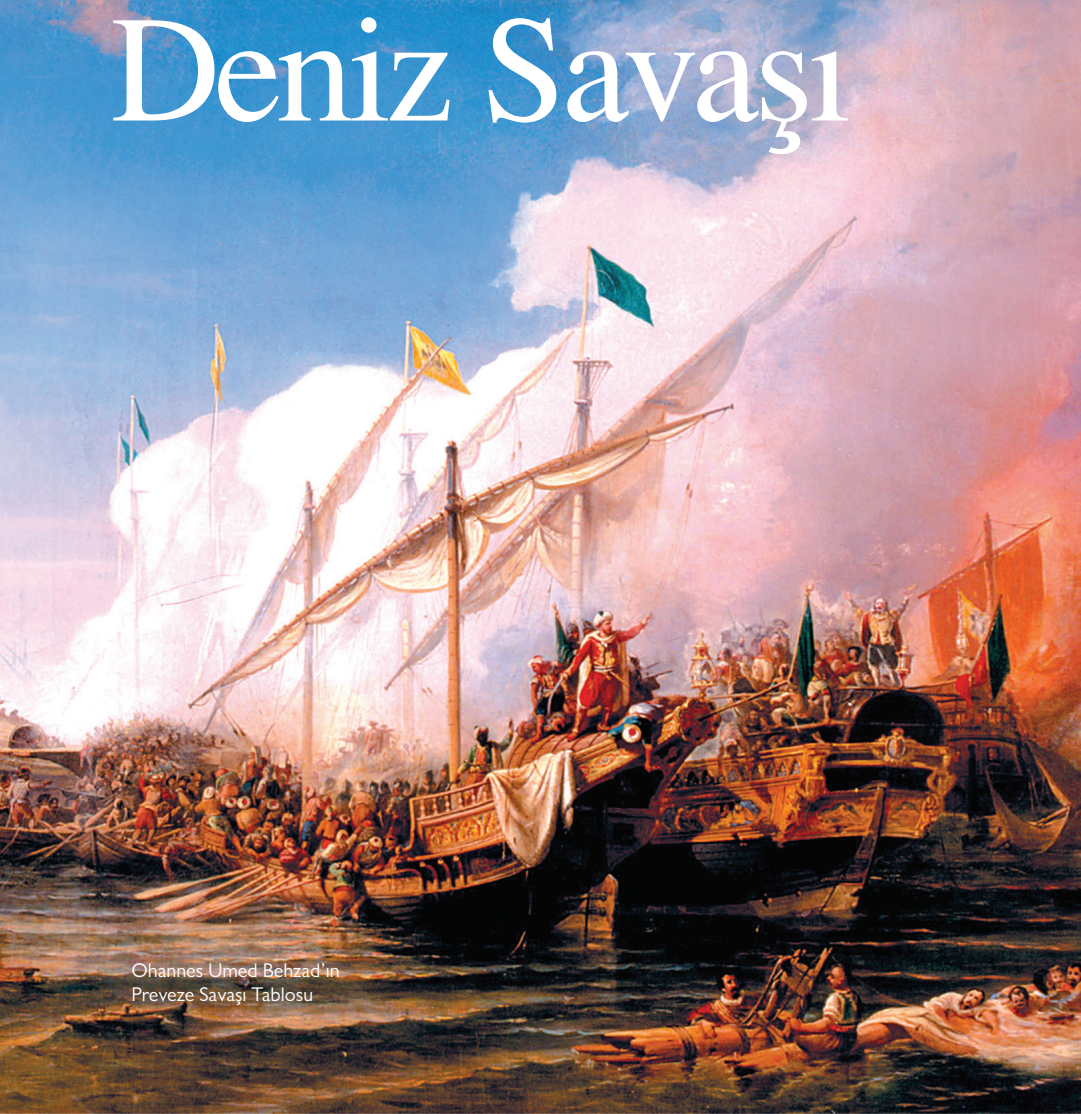
gurbuzevrenbd@gmail.com

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

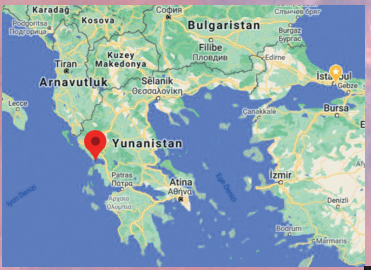
Preveze Deniz Savaşı

Ohannes Umed Behzad'ın
Preveze Savaşı Tablosu

Tarih boyunca hiçbir zaman karada ciddi bir varlık göstermeyen Venedik Devleti, uzun yıllar boyunca Akdeniz'in en büyük güçlerinden birisi oldu. Osmanlı Devleti'nin 1400'lü yılların ortala-

rından itibaren donanmasını güçlendirmesi, Akdeniz'deki ticaret yollarının kontrolünü elinde tutmayı adeta bir hayat memmat meselesi olarak gören Venedik ile Osmanlı Devleti'ni kaçınılmaz olarak karşı karşıya getirdi. Bu, ilk kez 1463-1479 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Mora Yarımadası'nın büyük bir bölümü ile Eğriboz Adası'nı ele geçirmesi esnasında yaşandı ve 1499-1503 arasında Mora'nın tamamının Osmanlı egemenliği altına alınması sırasında da devam

Preveze'nin coğrafi konumu

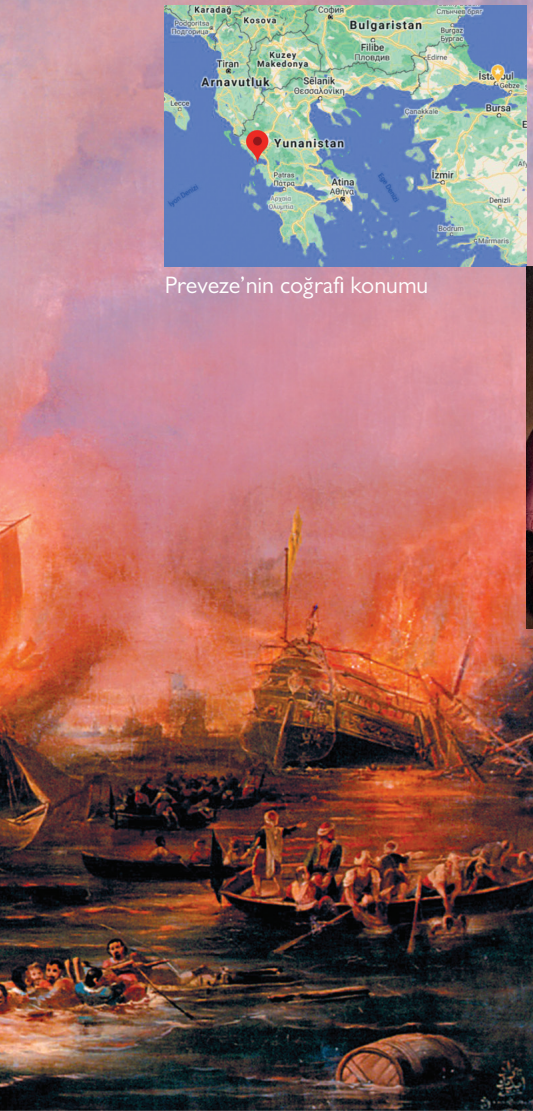

Barbaros Hayrettin Paşa

etti. İşte bu mücadele kapsamında Osmanlı Kaptan-ı Deryası Barbaros Hayrettin Paşa'nın 1537 senesinde Venedik egemenliği altında bulunan bazı

adaları ele geçirmek için harekete geçtiği dönemde iki devlet üçüncü defa karşı karşıya gelecekti.

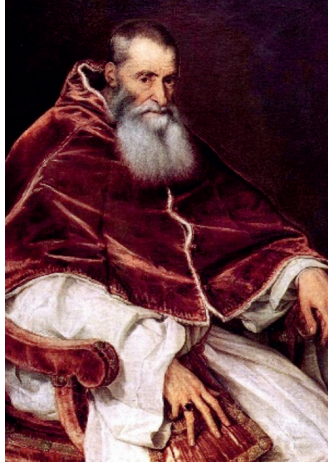
Yaşanan gelişmeler üzerine Venedik'in Papa III. Paul'e başvurmasının ardından kısa süre içinde Papalık tarafından Venedik, o dönemde Habsburg egemenliği altında bulunan İspanya, Ceneviz ve Malta Şövalyelerinden oluşan

bir Kutsal İttifak Donanması tesis edildi.

Kutsal İttifak Donanması'nın Komutanlığı Habsburg Kralı V. Charles'ın en iyi amirali olan Cenevizli Andrea Doria'ya verildi. 1538 yılına gelindiğinde Kutsal İttifak'ı oluşturanlar Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki nüfuzunu genişletmesini durdurmaya artık hazır olduklarına inanıyorlardı.

Preveze'yi de içine alan bölge, hem denizdeki nüfuzunu batıya doğru genişletmek isteyen Osmanlı

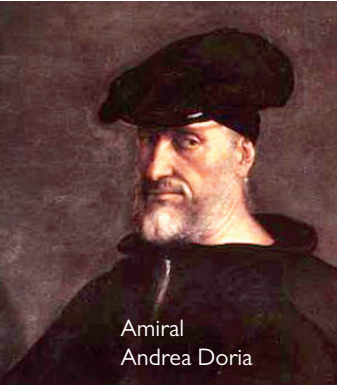
Papa III. Paul

Devleti hem de Adriyatik ve Akdeniz'de herhangi bir engelle karşılaşmadan faaliyetlerini yürütmek isteyen Venedik Devleti için stratejik bir öneme

sahipti. Üstelik Osmanlı Devleti gözünü Preveze yakınlarında bulunan Korfu Adası'na dikmişti. Bu ada, stratejik bölgeyi kontrol altında tutmasının yanında ilerde Osmanlı Devleti tarafından yeniden İtalya'ya yapılabilecek bir harekât

için ileri üs niteliği ile büyük avantajlar sağlıyordu. Esasen Osmanlı Donanması bir yıl önce Ağustos ayında Korfu'yu kuşatmış ancak başarılı olamamıştı. Osmanlı'nın Preveze bölgesinde yapılacak bir savaşı kaybetmesi durumunda adayı ele geçirmek için yeni bir kuşatma yapma ihtimali en aza inebilirdi.

O dönemdeki Osmanlı Donanması, Kutsal İttifak ile kıyaslandığında hem personel sayısı hem de gemi ebadı ve silah sistemleri açısından daha zayıf durumdaydı. Buna karşılık Barbaros Hayrettin Paşa, namı bütün bölge devletlerinde bilinen büyük bir denizciydi. Bazı kaynaklarda Habsburg Kralı V. Charles'ın taraf değiştirmesi için Barbaros Hayrettin Paşa'ya rüşvet vermek üzere bir elçi gönderdiği ve Barbaros Hayrettin Paşa'nın emri ile bu elçinin başının kesildiği iddia edilmektedir. Kutsal İttifak Donanması'nın başına getirilen Amiral Andrea Doria da çok iyi bir denizciydi ve aynı zamanda efsanevi Ceneviz Donanması'nın da komutanıydı. Savaşın başlaması ile birlikte Kutsal İttifak Donanması beklenmedik bir şekilde Preveze yakınlarındaki deniz sahasını kontrol eden ve ana karada bulunan Preveze Kalesi'ni ele geçirmeyi

Amiral
Andrea Doria

denediyse de başarılı olamadı. Buna karşılık Barbaros Hayrettin Paşa donanmasını Preveze'nin yaklaşık 9 km güneyinde bulunan Actium yerleşim yerinin açıklarında tertipleledi. Böylece Kutsal İttifak Donanmasını denizden top menzili içine alabilme imkânını elde etmiş oldu. Preveze Kalesi'ni ele geçiremeyen Kutsal İttifak Donanması, yeni bir çıkarma harekâtından kaçındı zira böyle bir durumda denizde bulunan Osmanlı Donanması'nın top

ateşlerine maruz kalmak kaçınılmaz olacaktı. Bu sırada bölgede ters yönde esen rüzgâr sürekli olarak Kutsal İttifak'a ait gemileri kıyıya doğru itmeye başladı ve bunu önlemek için Kutsal İttifak Donanması bölgenin

güneyinde bulunan Lefkada Adası yakınlarında demir attı. Andrea Doria bu kararını Osmanlı Donanması'nın çok elverişli bir yer olan Actium açıklarını bırakarak kendisinden daha üstün olan Kutsal İttifak Donanması'nı takip etmeyeceği faraziyesine dayandırmıştı.

Andrea Doria, demirlemiş olduğu bölgede Osmanlı Donanmasına yönelik taarruz planları yaparken, Osmanlı Donanması 28 Eylül 1538 günü sabah erken saatlerde güney istikametinden baskın tarzında bir harekât başlattı. Kutsal İttifak Donanması hazırlıksız yakalanmıştı ve üstelik demir atılan bölgede yelkenli gemiler

için yeterince rüzgar da yoktu. Bu, diğer bir deyişle yelkenli gemilerin Osmanlı Donanması'nın insafına terk edilmesi anlamına geliyordu. Andrea Doria bir manevra yaparak Osmanlı Donanması'nı daha açıkta bulunan Kutsal İttifak'a ait daha büyük gemilerle muharebe etmeye zorlasa da Barbaros Hayrettin Paşa bu oyuna gelmedi. Baskın sonucunda Osmanlı Donanması Kutsal İttifak'a ait çok sayıda gemiyi batı-

Baskın sonucunda Osmanlı Donanması Kutsal İttifak'a ait çok sayıda gemi batırırken kendisi hiç gemi kaybetmedi.

rırken kendisi hiç gemi kaybetmedi. Birkaç Osmanlı gemisi, Venedik sancak gemisini ele geçirmeye çalışırken yara alsa da bunların hiçbiri batmadı. Ertesi gün muharebe etmek için elverişli rüzgâr esmeye başlamasına rağmen Andrea Doria kalan gemilerini alarak bölgeden ayrıldı. Kendisinin neden böyle bir karar aldığına dair kesin bir bilgi yoktur zira verilen kayıplara rağmen Kutsal İttifak Donanması sayıca Osmanlı Donanması'ndan hâlâ daha üstündü. Üstelik daha açıkta bulunan Kutsal İttifak'a ait büyük tonajlı gemiler bir gün önceki muharebeye katılmamışlardı. Esasen Andrea Doria hariç Kutsal İttifak içinde bulunan diğer bütün komutanlar

muharebeye devam edilmesi taraftarıydılar. Buna rağmen Andrea Doria bölgenin terk edilmesi için emir verdi. Böylece Preveze Savaşı Kutsal İttifak için hayal kırıklığı yaratan bir yenilgi ile sona erdi.

Andrea Doria'nın bölgeden çekilme kararı yeniden irdelenecek olursa iki olasılıktan söz etmek mümkün olacaktır. Bunlardan birincisi, Kutsal İttifak içinde tam olarak birlik, beraberlik ve güven ortamının tesis edilememiş olmasıdır. Örneğin Andrea Doria Malta ve Venedik'e ait gemileri riskli sahalara gönderirken Ceneviz gemileri için aynı şeyi yapmamıştı. İkinci

olasılık ise Ceneviz ile Venedik arasında o dönemde Akdeniz'de uzun süre yaşanan ve Ceneviz'in 1400'lü yıllarda kaybettiği üstünlük mücadelesidir ki bunun neticesinde Ceneviz Habsburg Hanedanı'nın

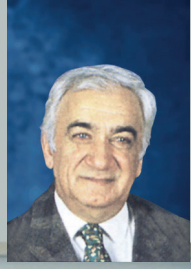
adeta bir uydusu haline gelmişti. İşte Andrea Doria bundan dolayı Venedik'ten nefret etmekteydi. Bütün bunlar dikkate alındığında, Andrea Doria'nın Kutsal İttifak Donanması Komutanlığı için yanlış bir seçim olduğu söylenebilir. Preveze Savaşı'ndan yaklaşık on ay sonra Osmanlı Donanması'nın bugün Karadağ toprakları içinde bulunan Kastelnovo bölgesini de ele geçirmesiyle bölgedeki deniz üstünlüğü

Andrea Doria
Malta ve Venedik'e
ait gemileri
riskli sahalara
gönderirken
Ceneviz gemileri
için aynı şeyi
yapmamıştı.

mücadelesindeki ibre kesin olarak Osmanlı Devleti'ni gösteriyor olacaktır. Zira Kastelnovo zapt edilirken bunun yakınlarındaki Venedik egemenliğinde bulunan birkaç ada da Osmanlı

hakimiyetine geçirilecekti. Korfu Adası ise hiçbir zaman Osmanlı Devleti tarafından fethedilemeyecek ve Venedik 1864 yılına kadar buradaki egemenliğini sürdürecekti. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Efsane Maratoncu İsmail Akçay

Dünyanın en zor yarışı maratondur. 42 kilometre 195 metrelik parkur, sanki hiç bitmeyecekmış gibidir. Pek çok duyguyu aynı anda yaşarsınız...

En baskın olan duygu, elbette başarıya ulaşmak ve ülkenizi onurlandırmaktır. Her kilometresi umut ve başarıya giden merdivenlerin basamaklarıdır adeta. Parkuru bitirmek ve kazanmak.

O nefes nefese sevincin coşkusuyla kürsüye yürümek ve ülkenin bayrağını dalgalandırmak »

Balıkesir’de sekiz kilometre mesafedeki Kesirven Köyü’nde 1942 yılında dünyaya gelen İsmail Akçay, kuşkusuz bilemezdi, aklından bile geçiremezdi bir gün ülkenin ve dünyanın en ünlü maratoncularından biri olacağını.

Jandarma Astsubay Okulu’nun kendisine sunduğu olanakları bilinçli kullanan ve 1965 yılında maraton gibi uzun soluklu bir atletizm branşını seçen Akçay’ın yükselişi, tam anlamıyla bir başarı öyküsüydü. Koş, koş, koş... Yetmez; daha çok koş.

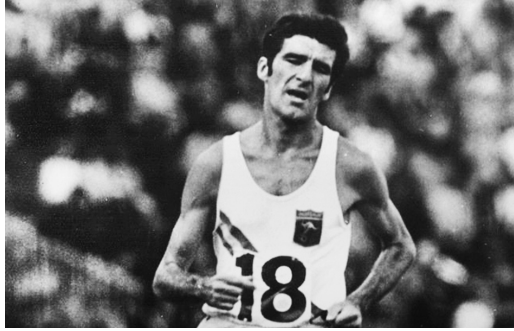
İsmail Akçay koştu. Ülkesi için yılmadan ve usanmadan koştu. Meksiko City Olimpiyat Oyunları’nda ve Tokyo’da koştu. Dördüncü oldu ama. Bu yetmezdi. Akdeniz Oyunları Şampiyonluğu’nu, sekiz kez Türkiye Şampiyonluğu’nu ve pek uluslararası başarı elde etti. Kupalar, madalyalar kazandı ve gurur verici günler yaşadı.

Ve 19 Mayıs Maratonu’nda koştu. Avusturyalı ünlü maratoncu Derek Clayton’la birlikte kürsüye çıktı. İkinci olduğu bu maratonda elde ettiği başarının ardından söylediği sözler zihinlere kazındı: “Ben yüce Atatürk ve ülkemizin onuru için koşuyorum.” Ünlü sporcu Clayton ise İsmail Akçay için, “Çok iyi bir mara-

toncuyu, çok çabuk yormuşsunuz. Akçay, dünya atletizmi için gerçekten çok büyük değerdir.” demişti.

Tam 130 kez Milli Takımla dört kıtada yılda en az üç kez mücadele etti. Oysaki böylesine zor yarış yılda ancak bir kez koşulur. Özel davetler ve ünlü maratoncuların paralı yarışları yüksek rakamlara ulaşınca, yılda iki kez maraton koşan yarı profesyonel sporcular da vardı. Ulusu için koşmaktan başka düşüncesi olmayan Akçay’ı geç bulduk ve erken yorduk.

Amerika Birleşik Devletleri’nin kumarhaneleriyle ünlü Las Vegas kentinde düzenlenen maratona katıldığında başına neler geldiğini, bizzat onun ağzından dinliyorum: “Parkuru şaşırımdı. Kumarhanelerin yoğun olduğu bir caddeye farkında olmadan girmişim. Alkışlıyorlar ve

Ünlü maratoncu Derek Clayton: “...Akçay, **dünya atletizmi için gerçekten çok büyük değerdir.**”

İsmail Akçay. Atatürk sevgisiyle dopdolu bir büyük spor adamı.

bazıları da dolarları gösterip bir şeyler söylüyor ama anlamıyorum. Sonuçta kazandım ve çok mutluydum. Yarış sonrasında kaldığımız otelde verilecek yemeğe katılmak için aşağıya indim. Resepsiyondaki görevli elime bir zarf tutuşturdu. Ne olduğunu bilmiyordum. Organizasyonda görevli ve Türkçe bilen bir kişiden yardım aldım. Zarfı bırakan şık giyimli birisiymiş. Zarfı açtım, içinden bin dolar ve bir not çıktı. Şöyle yazıyordu: Değerli sporcu, kumarbazlar kenti Las Vegas'ta kazandığınız başarıya en çok sevilen ben oldum. Sizin üzerinize bahis oynadım ve çok kazandım. Bu parayı bana geri vermemeniz için telefon numaramı bırakmadım. Ailenize götüreceğiniz hediyelerin bir bölümünde katkım olacağımı düşünüyorum. Oysa ki sizin gibi bir büyük sporcuyla daha yakından tanışmak isterdim ama sizin de benim de zamanımız yoktu."

Akçay, kendisine iletilen bu

paranın tümünü kızısı Meral'e oyuncak olarak harcadı.

Yılın sporcusu unvanlı İsmail Akçay. Balkanların geçilemez maratoncusu. Ve bir maratoncuda olması gerekli bir özelliği olmadığı için ne yazık ki; sürekli olarak "keşke" dememize yol açan büyük

sporcu. Akçay bununla ilgili, "Rakiplerim bir adım atıyor, ben iki adım atmak zorunda kalıyorum. Çünkü onların temposuna yetişebilmek çok zor. Hele geçebilmem olanaksız. Bu açığı kapatabilmek için çok efor harcadım. Doğrusu bu ya, çok da yoruldu. Ben de onlar gibi iki yerine bir adım atarak yarışı sürdürebilseydim, önümde koşanların tozunu atardım." diyordu yıllar sonra.

İsmail Akçay. Atatürk sevgisiyle dopdolu bir büyük spor adamı. Ve en büyük onuru da, yarışma parkurunun Anıtkabir'i görerek, Ulu Önder'i duyumsayarak, özümseyerek heyecanla koşması.

İsmail Akçay. Bir efsanenin adı. Şimdilerde ülkesi için yorulan bedeni dinlencesinde. Ancak nice Akçaylar yetiştirebilmek için minik öğrencileri ile birlikte atletizm sahalarında ve bundan dolayı son derece mutlu. •

metingorenbd@gmail.com

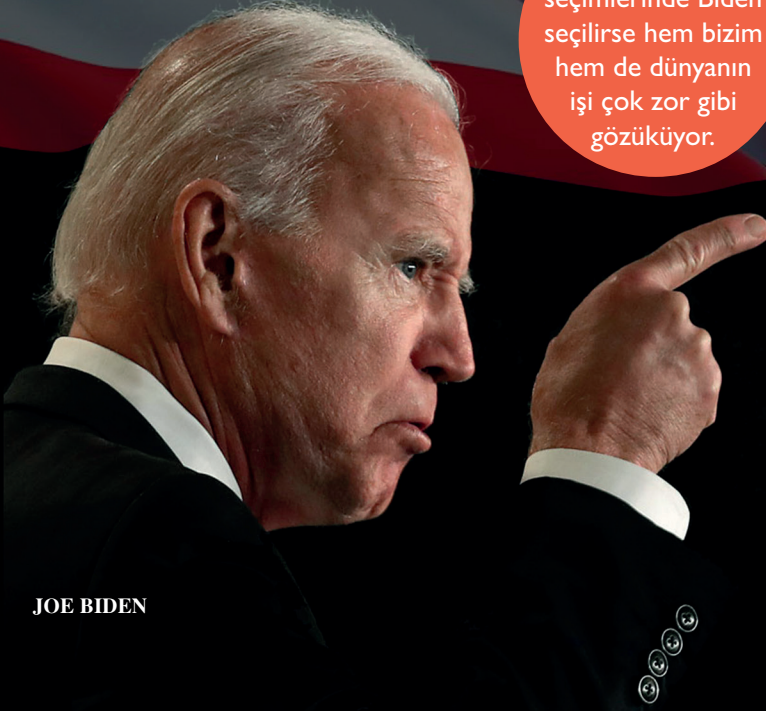
Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

BÜYÜK

3 Kasım 2020 Salı günü, Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık seçimleri var. Yanlış anlaşılmasın, yazımızın konusu “hangi aday başkan seçilirse Türkiye için daha iyi olur” değil. Tam bağımsız bir ülkeyi herhangi bir emperyalist gücün iç politikasının ilgilendirmemesi gerekir. Amacımız bir takım gerçekleri hatırlamak.

Cumhuriyetçilerin adayı, Başkan Donald Trump, Beyaz Saray'da

Önümüzdeki ABD seçimlerinde Biden seçilirse hem bizim hem de dünyanın işi çok zor gibi gözüküyor.

JOE BIDEN

İKİLEM

bir dönem daha geçirmek istiyor. Fikrimi sorarsanız, eğer pandemi olmasaydı, bu isteği rahatlıkla gerçekleştirdi. Demokrat Parti bunu göze aldığı ve Trump karşısında yenilmek de siyasi kariyer mezarlığını boylamak sayıldığı için, zaten siyasi anlamda yolun sonuna gelmiş olan 77 yaşındaki Joe Biden aday gösterildi. Hatırlayacağımız gibi Joe Biden, 2008-2016 yılları arasında, Obama'nın başkan yardımcılığı görevini yürüttü. »

DONALD TRUMP

1973 yılından beri aktif siyaset içinde yer alan ve çok deneyimli bir politikacı olan Biden, kendisine yardımcı olarak da California Senatörü Kamala Harris’i seçti. Elbette iki siyasetçinin bir sürü ortak noktası vardır fakat bir ortak noktaları var ki ulus olarak bizleri çok ilgilendiriyor.

Sevgili okurlar bu kafadarların ikisi de azılı birer Türk düşmanı. İkisi de ABD’de Türkiye aleyhine çalışan PKK-Ermeni-FETÖ lobilerinin desteğini alıyorlar ve bunlardan seçim kampanyalarına bağış kabul ediyorlar. Yine yanlış anlaşılmasın, bunların Türk düşmanı olmaları, Trump’ın Türk dostu olması demek değil.

Trump da Irak ve Suriye’de Türkiye aleyhine çalışan ne kadar unsur varsa destekledi, Rahip Brunson krizinde ekonomimizi hedefledi ve son derece ahlak dışı bir mektuba da imza attı.

“Yes we can-Becerebiliriz” sloganıyla seçilen ve daha göreve başlamadan Nobel Barış Ödülü ile onurlandırılan Obama ve ekibi (en başta Hillary Clinton ve Joe Biden) ABD içinde ve dışında neyi “becerdi” birer örnek ile hatırlayalım.

İlki, ABD’li istihbarat çalışanı Edward Snowden’in, canı pahasına

basın aracılığıyla dünyaya duyurduğu, tarihin en büyük dinleme, gözetleme ve özel hayata müdahale skandalıydı. ABD istihbarat servislerinin, dünyanın en büyük yedi teknoloji şirketinin sınırsız işbirliğiyle, yeryüzündeki her telefon konuşmasını dinlediği, her dijital yazışmayı okuduğu, her kameraya ulaşabildiği ve bu yolla herkesi takip ettiği ortaya çıktı. Bu kararların altında özgürlükçü ve barışsever, umut elçisi Obama’nın ve ekibinin imzası vardı.

Joe Biden, Barack Obama ve Hillary Clinton

İkincisi ve daha da beteri, dışarıda konuşlanmış Amerikan askerlerini geri çağırıyoruz deyip Ortadoğu’da “Arap Baharı” ve “Renkli Devrimler” kisvesi altında, bölgede bütün dengeleri bozacak saçma sapan hareketleri destekleyip iç savaşlar çıkarıp, milyonların ölmesine, devletlerin yıkılmasına sebebiyet vermeleri olmuştu. Suriye ve Libya buna en acı örnekler ve neredeyse 10 yıldır tüm bölgede büyük bir insanlık dramı yaşanıyor. Joe Biden bu yönetimde başkan yardımcısıydı.

15 Temmuz 2016'da Atatürk Cumhuriyeti karşıtı güçlerin desteğiyle orduyu ele geçirmeye çalışan FETÖ unsurları, darbe kisvesi altında iç savaş çıkartmaya çalıştı. 248 vatandaşımız katledildi.

Bunların iktidarının son döneminde, ülkemizdeki ortaklarıyla beraber, ulus olarak bizim başımıza ne çoraplar ördüler hafızamızı tazeleyelim:

5 Haziran 2015-Diyarbakır'da HDP mitingine düzenlenen bombalı saldırılarda 5 kişi yaşamını yitirdi.

20 Temmuz 2015- Şanlıurfa Suruç'ta canlı bomba saldırısında 32 kişi öldü.

10 Ekim 2015- Ankara'da Barış Mitingi öncesi iki canlı bomba 101 kişiyi katletti.

12 Ocak 2016-İstanbul Sultanahmet'teki canlı bomba saldırısında 12

Alman turist hayatını kaybetti

17 Şubat 2016-Ankara Çankaya'da askeri aracın geçişi sırasında düzenlenen bombalı saldırıda 29 kişi hayatını kaybetti.

13 Mart 2016-Ankara Güvenpark Kızılay'da bomba yüklü araçla düzenlenen saldırıda 37 kişi öldü.

19 Mart 2016-İstanbul Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi'nde canlı bomba saldırısında 3'ü İsrail, 1'i de İran uyruklu 4 kişi öldü.

27 Nisan 2016-Bursa Ulu Camii yakınında canlı bomba saldırısında 13 kişi yaralandı.

1 Mayıs 2016-Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğü yakınlarında düzenlenen

10 Ekim 2015- Ankara'da Barış Mitingi öncesi iki canlı bomba 101 kişiyi katletti.

13 Mart 2016-Ankara Güvenpark Kızılay'da düzenlenen saldırıda 37 kişi öldü.

intihar saldırısında 3 kişi hayatını kaybetti.

10 Mayıs 2016-Diyarbakır'da bomba yüklü araçla düzenlenen saldırıda 3 kişi yaşamını yitirdi.

12 Mayıs 2016-İstanbul Samandıra Kışlası yakınında askeri personel aracına bombalı saldırı düzenlendi, 5'i asker 3'ü sivil 8 kişi

hüriyeti karşıtı güçlerin desteğiyle orduyu ele geçirmeye çalışan FETÖ unsurları, darbe kisvesi altında iç savaş çıkartmaya çalıştı. 248 vatandaşımız katledildi.

17-18 Ağustos 2016-Elazığ, Van ve Bitlis'te polis ve askerlere yönelik üç ayrı saldırıda 12 kişi öldü.

20 Ağustos 2016-Gaziantep'te bir düğünü hedef alan bombalı saldırıda 51 kişi yaşamını yitirdi.

26 Ağustos 2016-Şırnak Cizre'de Çevik Kuvvet Grup Amirliği'ne düzenlenen intihar saldırısında 11 polis hayatını kaybetti.

12 Eylül 2016- Van'da AKP il başkanlığı binasının önünde meydana gelen patlamada 50 kişi yaralandı.

4 Kasım 2016-Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı bir binaya yakın düzenlenen bombalı saldırıda 11 kişi yaşamını yitirdi.

20 Ağustos 2016-Gaziantep'te bir düğünü hedef alan bombalı saldırıda 51 kişi yaşamını yitirdi.

yaralandı.

7 Haziran 2016-İstanbul Vezneciler'de düzenlenen bombalı saldırıda 7'si polis 12 kişi öldü.

8 Haziran 2016-Mardin'in Midyat ilçesinde Emniyet Müdürlüğü binasına bomba yüklü araçla düzenlenen saldırıda 7'si polis, 12 kişi hayatını kaybetti.

28 Haziran 2016-Atatürk Havalimanı'nda üç teröristin düzenlediği saldırıda 45 kişi hayatını kaybetti.

15 Temmuz 2016-Türk Silahlı Kuvvetleri'nde yıllarca örgütlenip, içerdeki ve dışardaki Atatürk Cum-

8 Kasım 2016- Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan başkanlık seçimlerini, Washington'un alışıldık siyasi sahnesinin dışından olan, Cumhuriyetçi aday Donald Trump, Demokrat Hillary Clinton karşısında, sürpriz bir şekilde kazandı.

24 Kasım 2016-Adana'da valilik binası yakınına yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 2 kişi öldü.

10 Aralık 2016-İstanbul Beşiktaş'ta düzenlenen iki ayrı bombalı saldırıda 45 kişi hayatını kaybetti.

17 Aralık 2016-Kayseri'de

içinde askerlerin bulunduğu özel halk otobüsüne bombalı saldırı düzenlendi. 15 asker öldü.

31 Aralık 2016-İstanbul Orta-köy'de, Reina gece kulübünde yıl-başı kutlayan insanlara karşı düzenlenen silahlı saldırıda 39 kişi hayatını kaybetti.

5 Ocak 2017-İzmir Adliye binası yakınında gerçekleştirilen bombalı ve silahlı saldırıda 1 polis memuru ve 1 adliye çalışanı yaşamını yitirdi.

Bunu izleyen günlerde ABD'de hükümetler arası geçiş ve devir teslim dönemi yaşandı ve 20 Ocak 2017'de Trump yemin ederek göreve başladı. Türkiye'de terör saldırıları bir anda, ne hikmetse, bıçak gibi kesildi.

Obama'dan sonra Demokrat Parti adayı olan Hillary Clinton seçilseydi bize karşı olan bu saldırgan, sinsi ve insanlık dışı tutum şüphesiz artarak devam edecekti. Trump, Washington elitlerinin dışından gelen bir başkan olarak, seçim kampanyasını iki ana söylem üzerine kurdu. Birincisi içeride göçmen krizi ve Meksika sınırına inşa edilecek duvar vaadi. İkincisi ise dışarıda ABD'yi ilgilendirmeyen ülkelerin iç işlerine müdahale ederek harcayacakları trilyonlarca doları içeride yatırım haline getirmek. Trump seçim vaatlerinden dış politika ile ilgili olanını şimdiye kadar tuttu. Ufak tefek müdahaleler haricinde, bölgemizde önceki başkanlara kıyasla saldırgan bir tavır sergilemedi ve daha çok Çin ile giriştiği ticari savaşa odaklandı.

Tekrar yanlış anlaşılmasının amacımız hiçbir şekilde Trump dönemini övmek değil. Elbette bu dönemde de bir sürü insanlık suçu işlendi. Bizi de ulus olarak hem ekonomik hem de manevi olarak olumsuz etkileyen bir sürü hamle yapıldı.

Fakat geçmişin penceresinden baktığımızda, önümüzdeki ABD seçimlerinde Biden seçilirse hem bizim hem de dünyanın işi çok zor gibi gözüküyor. ABD'nin büyük buhrandan çıkabilmek için girdiği 2. Dünya Savaşı'nda canlandırdığı ve kesintisiz devam eden savaş ekonomisi, Trump zamanında nispeten pasif bir dönem geçirdi. Bu dört sene içinde ABD cephaneliği ağzına kadar doldu. Küresel pandemiden en kötü etkilenen ülkelerin ve ekonomilerin başında Amerika geliyor. ABD bu durumdan ancak en iyi bildiği şekilde, yani savaş ekonomisini canlandırarak çıkabilir. Bunun için de bir düşmana ihtiyacı var. Bu savaş sanayi ve ABD derin devleti ellerini ovuşturarak Joe Biden'ın seçilmesini bekliyor.

Sevgili okurlar umalım ki dünyamız ve insanoğlu için en hayırlı aday seçilsin. Ülkemiz ve ulusumuz öze-linde ise bizim bu dış güdülerden kurtulabilmek için tek bir çıkar yolu-muz var. O da Ulu Önder Atatürk'ün Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefe-sine, yani aydınlanmış bir topluma sahip tam bağımsızlık yoluna geri dönmesi.

Tanrı'nın bizi yönetenlere bu dirayeti verebilmesi dileğiyle...

Sağlıkla kalın. •

omerdedeoglubd@gmail.com

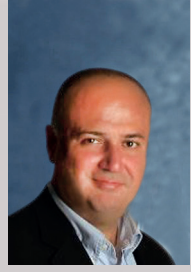
SİYASİ

İKTİDAR

Siyasalın Görünümleri

Barbaros Eneç

İktidar
siyaset biliminin
temel fakat
çok da tartışmalı
kavramıdır.

Siyasi düşünce iktidara sahip olma ve kullanma üzerine çok zengindir.

Rejimleri isimlendirirken bile siyasi

iktidara sahip olma kısmını göz önünde bulundururuz; tek kişinin elinde olana monarşi, halkın elinde olana demokrasi gibi. Tartışmalı bir kavramdır, hakkında konuştuğumuz sayısız durum vardır. İktidarın konumu, kapsamı, kimin daha çok iktidara sahip olduğu, nasıl kazanılacağı, iktidara karşı nasıl direnileceğini, garantileceği, paylaşılacağı, dağıtılacağı, nasıl daha etkili kılınacağı ve nasıl sınırlandırılacağı üzerinde kafa yorarız. Düşünce tarihine baktığımızda, farklı bağlamlarda, farklı amaçlar doğrultusunda, farklı biçimlerde kullanıldığını görürüz. Fakat bütün bu fikirlerde iki temel biçim göze çarpar: kişiye verilen iktidar ile kişi üzerinde kullanılan iktidar. Bu yazı başkası veya başkaları üzerindeki iktidarla ilgilidir. Düşünce tarihinden ziyade siyaset bilimi ile çerçevelenmiştir.

Siyasal iktidar, toplumun çeşitli gruplarında görülen özel ya da sos-

yal iktidarın aksine, toplumun tümünü örgütleyen, koruyan, geliştiren ve başkalarına karşı savunan bir iktidar olarak nitelenir.

Bu siyasi iktidarı diğer tüm iktidar biçimlerinin üstüne koyar ve nihai söz söyleme durumu yaratır. Sözcük kimi zaman da, iktidara gelmek, iktidarda olmak deyimlerinde olduğu gibi, öznenin durduğu yeri ya da konumu ifade eder. Sözcük sadece güç ile, bir şeyi yapabilme yeteneği ya da kuvveti ile ilgili değildir. Salt gücü aşan bir meşruiyet ardında, bir şeyi yapabilme hakkı anlamına gelir. Günlük dilde de çok sık kullandığımız hegomonyaya buradan tüner.

20. yüzyıl başında, siyaset bilimi yazınında, iktidar incelemeleri, Max Weber'de tarihsel köklerini bularak gelişti. Weber'in ABD'deki bilim adamları üzerinde

Max Weber

büyük etkisi oldu. Genelde iktidar bir ya da birden fazla kişinin bir toplumsal eylem içinde, o eyleme katılan başkalarının direnişine karşın da olsa, kendi iradesini gerçekleştirme şansı, imkânı olarak anlaşılır. Ancak bu görüş, yüzeysel ve kısıtlayıcı olmasının yanı sıra, demokrasinin gereklerini yerine getiriyormuş gibi sunulan Amerikan çoğulculuğunun haksız bir övgüsüne yol açmakla eleştirilmiştir.

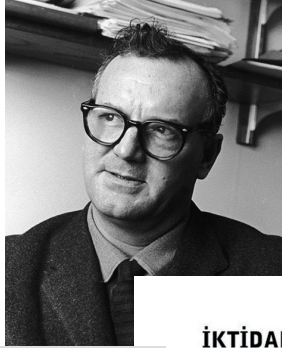
1950'lerde Amerikan sosyal bilimlerde akademik dünyasında, C. Wright Mills'in İktidar Seçkinleri kitabı büyük yankı uyandırdı. Hollywood yapıtlarında ya da kompo teorilerinde çok sık duyduğumuz, meşhur, askeri sanayi kompleksi kavramı bu kitaptan çıkmıştır. Kitap, iktidarsız kitleler üzerindeki seçkin tahakkümünü betimler. Kitabı eleştirenler, yönetici seçkinler modeline özellikle de Marksist yönetici sınıf fikrine karşıydılar. Robert Dahl'ın başı çektiği eleştirmenler, Mills'i deneysel-gözlemsel inceleme yapmamakla eleştirirken, karar alma süreçlerine odaklanan davranışçı bir yöntem geliştirdiler. Bu yaklaşım

özünde, iktidar kavramını, iktidarın kullanım şekli ile özdeşleştirmişti. Bu yaklaşımı şöyle şemalaştırabiliriz: A, B'nin başka koşullarda yapmayacağı bir şeyi B'ye yaptırabileceği ölçüde B üzerinde iktidar sahibidir. Bu yaklaşım, tek boyutlu olarak değerlendirilir, çoğulcu iktidar görüşü olarak adlandırılır. Karar alma süreçlerinde kimin hakim olduğunu belirleyebilmek amacıyla, somut gözlemlenebilir davranışlar incelenir. Bu yaklaşıma göre, iktidar, nüfuz, kontrol işe yarar eş anlamlı sözcüklerdir.

1960'larda P.

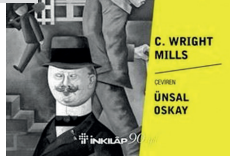
Bachrach ve M. Baratz tarafından çığır açıcı bir makale yayımlandı. Onlara göre, mevcut incelemelerde dikkate alınmamış bir ikinci yüz vardı. İktidar sadece somut kararlarda vücut bulmuyordu, karar alma sürecinin

görece önemsiz konularla sınırlandırılması olasılığını da hesaba katmak gerekirdi. Bir kişi ya da grup, siyaset konusundaki çatışmaların (farklı görüş ve taleplerin) kamuoyuna duyurulmasına yönelik engelleri yarattığı ya da pekiştirdiği ölçüde iktidar sahibi olabilir. Bu yaklaşım iki boyutlu olarak ele alınır. Bu düşünce etrafındakiler Dahl ve çoğulcu iktidar teorisyen-

C. Wright Mills ve İktidar Seçkinleri kitabı

İKTİDAR SEÇKİNLERİ

lerinin yaklaşımını reddetmezler ancak geliştirirler. Şemalarını şöyle genişletirler: A'nın yalnızca kendisi açısından nispeten zararsız bulunduğu meselelerin kamuoyunun dikkatine sunulmasını sağlayacak şekilde siyasi sürecin kapsamını sınırlandıran toplumsal ve siyasi değerleri ve kurumsal pratikleri yaratma ve pekiştirme yolunda hareket etmesi durumunda da iktidar kullanılır. Bu kavramsallaştırma zor, nüfuz, otorite, güç ve manipülasyonu kapsar.

Amerika'da bu gelişmeler olurken, Avrupa'da Machiavelli, Spinoza gibi düşünürlerin etkisinde bir yaklaşım ortaya çıkar. Gramsci'nin "tahakküme gösterilen rıza nasıl anlaşılmalıdır?" sorusundan yola çıkarak ağırlıklı Marksist yazında çalışmalar yapıldı. Gramsci'nin

kavramına bir yorum, rızanın düzenin kabullenilmesini içeren psikolojik bir ruh hali olarak görülür. Genel kabul gören yorum ise, maddi çıkarların koordinasyonunu kapsar.

Rıza, bireylerin çıkarlarını ve özlemlerini ifade eden şeylere gösterilir. Rıza, bilişsel ve davranışsaldır. Toplumsal ilişkiler, tercih yapıları oluştururlar, bireyler bu yapıların içerisinde algılar, değerlendirir ve eylemde bulunurlar. Bu yapılar içinde belli eylem tarzları seçtiklerinde rızalarını göstermiş olurlar. Gramsci'nin takipçilerinden özellikle L. Althusser ve N. Poulantzas, iktidarı bir toplumsal sınıfın özgün ve nesnel çıkarlarını gerçekleştirme kapasitesi olarak tanımlarlar. •

barbarosenecbd@gmail.com

CUMHURİYET VE DİKTATÖRLÜK

1934 yılı Haziran'ının ilk günlerinde idi. Orman Çiftliğinin ağaçlandırılması işinde görevli bulunduğum sırada bir gün Marmara Köşkü'nün önünde birçok gençlerin toplandığını görerek ben de aralarına sokuldum.

Biraz sonra Atatürk köşkten çıkarak bize doğru geldi. Çok neşeli ve gülümsüyordu. Biz hemen etrafına toplandık. Bize tarihi İstanbul-Samsun yolculuğunu ve 19 Mayıs'a kadar geçen günlerin heyecanlı hatıralarını anlattıktan sonra: "Çocuklar, dedi, şimdi öğrenmek istediğiniz başka noktalar varsa sorun, anlatayım." (...)

Ben de kendilerine şu soruyu sordum: "Bazı Avrupa gazeteleri, sizin için "O bir diktatördür." diyorlar, bunun gerçekte ne dereceye kadar alâkası vardır, bu hususta bizi aydınlatmak lütfunda bulunur musunuz?"

Atatürk: "Diktatörlüğü birtakım siyasi ve toplumsal şartlar doğurur. Size kesinlikle ifade edebilirim ki, kudret ve kuvvetini milletin özgürlük ve bağımsızlık aşkında bulan bir devlet başkanı asla diktatör olamaz. Kanaatimce diktatörler başında buldukları toplumun milli hasletlerine inanan kimselerdir. Memleketimizde millet ve devlet birbirini tamamlayan ve Cumhuriyetimize gerçek ifadesini veren iki unsurdur. Bu iki kuvvetli unsur arasına artık bir üçüncünün karışması elbette mümkün değildir." yanıtını verdi.

(Necip Günay / Ahmet Bekir Palazoğlu, *Atatürk Kimdir?* Sh. 220)

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Gücün Psikolojisi

Polonyalı Ressam Jan Styka'nın "Nero at Baiae" adlı tablosu. (Wikimedia Commons)

Ne zorunluluk ne de tutku... İnsanoğlunun şeytani, güce duyulan sevgidir. İnsanlara gereksinim duyduğu her şeyi sağlayın; sağlık, besin, barınak, eğlence... Yine de mutsuzdurlar. Çünkü şeytan bekler bekler ve sonunda da tatmin olmak ister. Sahip oldukları her şeyi alın ama yeter ki bu şeytani tatmin

edin. Belki ondan sonra mutlu olabilirler... Bir insan ve şeytan ne denli mutlu olabilirse... İyi de, ben bunları niçin tekrarlıyorum ki? Luther bunları zaten benden daha da iyi bir biçimde şu dizelerde anlattı:

'Bırakın canımızı, malımızı, onurumuzu, çocuklarımızı, karımızı alsınlar. Bırakın her şey gitsin! »

Yeter ki devlet bizde kalsın! Evet evet! Devlet! ^[1]

Lord Acton, “Güç yozlaştırır.” dedi. Robert Greene ise “Güç, sonsuz ölçüde baştan çıkarıcıdır.” diye yazdı. Nietzsche, “Güç, kendi üstün mutluluğunu şekillendirir.” görüşünü dile getirdi bir diğer aforizmasında...

Güç, insanlar için pek çok anlam taşıdı. Fakat kesin olan bir şey var ki, kabul etsek de etmesek de hepimiz gücü istiyoruz ve bu isteği nasıl giderdiğimiz (ya da gidemediğimiz) yaşamımızın seyrini ve niteliğini fazlasıyla etkiliyor. Gücün doğası nasıldır? Modern toplumları tanımlayan güç oyunları, sosyal bakımdan tiranlığı, bireysel bakımdan da ruhsal bunalımları tetikleyecek biçimde nasıl hilelerle doludur?

Bertrand Russell, gücü, “istenen etkilerin üretimi” biçiminde tanımladı. Diğer bir deyişle güç, kişinin gereksinimleri ve arzuları doğrultusunda dünyevi koşulları kasıtlı biçimde değiştirebilmesidir.

20. yüzyılın önde gelen matematikçi ve filozoflarından Bertrand Russell, gücü, “istenen etkilerin üretimi” biçiminde tanımladı. Diğer bir deyişle güç, kişinin gereksi-

nimleri ve arzuları doğrultusunda dünyevi koşulları kasıtlı biçimde değiştirebilmesidir. Dolayısıyla güç, değer yargılarından istisna bir etkidir. Yaşamı daha iyi hale getiren amaçlarla kullanılabileceği gibi, tamamen yıkıcı bir biçimde de kullanılabilir.

Fakat hedeflenen sonuçlar, bir güç ifadesini iyi ya da kötü diye yargılamak için göz önünde bulundurulacak tek kriter değildir. Pek çok güç eyleminde, diğer insanlar amaçladığımız sonuçlara ulaşmada önemli rol oynarlar. Psikolog Silvano Arieti bunu şöyle açıklıyor: “Eğer kişi, arzularına ulaşmada yalnızca kendi yeterliğine dayansaydı; güç, kişisel yetenekle eşanlı olurdu. Herhangi bir başarı, kişinin kendi performansının sonucu olurdu. Fakat bu nadiren böyledir. Amaçlanan etkilerin ortaya çıkarılması için kişinin diğer insanlara gereksinimi vardır. Kişi, diğer insanlar üzerinde nüfuzunu kullanır ve böylelikle onlar da amaçlanan sonuçlara ulaşmada yardımcı olurlar.” ^[2]

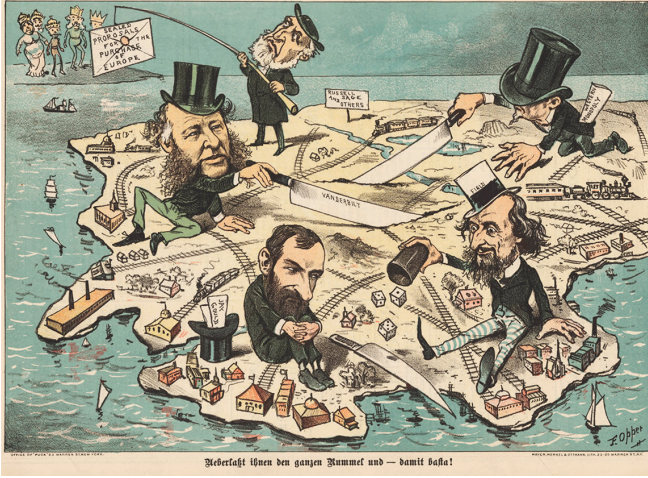
Diğer insanları etkileme eylemi; zorbalık, baskı ya da manipülasyon gibi etik dışı biçimlere de bürünebilir. Fakat aynı zamanda, gerçeği göstermek, iyi bir örnek oluşturmak ya da ortak faydalara işaret etmek gibi olumlu yollarla da insanları etkileyebiliriz. Hedeflediğimiz amaçları ve onlara ulaşmada kullandığımız araçları seçebilirken; kontrolümüz altında olmayan şey ise güç arzumuzdur. Çünkü güç, en temel

gereksinimlerimizden biridir.

Nietzsche şöyle der: “Her hayvan, içgüdüsel olarak tüm gücünü kullanabileceği ve maksimum bir güç duygusuna erişebileceği en ideal koşullar için

savaşır. Ve yine her hayvan, aynı içgüdüsel biçimde, en yüksek güce giden bu yolu engelleyen ya da engelleme potansiyeli olan her türden engele düşmanlıkla bakar.” [3]

Gücü ifade etme becerisi, tehditlerle dolu bir dünyada hayatta kalmaya, acı ve bıkkınlıkla çıkmaza sürüklenmek yerine yaşamaya değer bir ömür sürmeye yardımcı olur. Bu, Carl Jung’un “sonsuz deneyim ve insanlığın ebedi sorunu” olarak nitelediği “çaresizliğimiz ve zayıflığımız” için panzehirdir. Dolayısıyla, eğer ilerlemek istiyorsak güce gereksinimimiz var. Güç olmadan yerimizde sayarız; güçle birlikte ise gereksinimimiz olan ve istediğimiz şeyin peşinden giderek dünyaya açılırız. Güce olan arzumuzu inkâr ediyor olabiliriz ya da bu arzumuz, harici etkiler tarafından bastırılıyor olabilir. Fakat Jung’un da belirttiği

Puck dergisi, 8 Şubat 1882 (Cornell Üniversitesi Dijital Koleksiyonu)

gibi, güç arzumuz gibi keskin bir dürtümüz engellendiğinde, acı çekmeye başlarız: “Bir dürtüyü bastırabiliriz fakat bu dürtünün doğasını değiştiremeyiz. Ve bastırılan şey, bir başka yerde değişmiş bir biçimde yeniden ortaya çıkar. Bu doğal dürtüyü düşmanımız kılan bir hınçla da doludur üstelik bu kez...” [4]

Güç arzumuz her ne kadar insan doğamızın derinliklerine kök salmış olsa da, kendini sınırlayamamak noktasında diğer biyolojik gereksinimlerimizden farklıdır. Çok fazla yemek-içmek hastalıklara yol açar, aşırı cinsel ilişki bıkkınlık yaratır ve yalnızca vücudumuzun bizi uyanmaya zorladığı bir noktaya kadar fazla uyuyabiliriz. Silvano Arieti şöyle anlatır: “Güç dürtüsü, sonsuz ve sınırsızdır. Güç arayışında olan insanlar buna bir sınır koyamazlar. Büyük İskender ve Napolyon gibi... Siyasal yaşamlarının erken

evrelerinde, gereksinim duydukları tüm servet ve ilişkilere sahip olabirlerdi. Fakat sürekli daha fazla güç peşinde koşmayı sürdürdüler.”

İnsanoğlunun güce susamışlığının tüm amaçlar için sınırsız olması bir sorun yaratır. Çünkü hepimizin hayatta kalmak için bir miktar güce gereksinimi varken ve güç ayrıca bizi büyük başarılarla götüren bir etki iken, aşırı güç (özellikle sosyal ya da politik alanda) yozlaşabilir.

Bir toplumun gelişmesini sağlamak için, gücün ifade edilmesini yaşamı olumlu etkileyecek yollara yönlendiren ve herhangi bir kişi veya grubun elinde aşırı sosyal veya politik gücün toplanmasını sınırlayan kurallar, standartlar, gelenekler ve sosyal kurumlar olmalıdır. Çoğu modern toplumda ise bunun

tam tersi durumlar yaygındır. Sınırsız güç, devletçi ve küreselci kuruluşların elinde merkezileşiyor ve bu gücün sahipleri şimdi onu, geri kalan bizlerin bireysel ve sosyal gücünü engelleyecek biçimde kullanıyorlar. Leopold Kohr “Ulusların Dağılması” kitabında, “Hükümetin güçlü olduğu ölçüde birey zayıftır. Bunun sonucu olarak unvanı ‘vatan-daş’ da olsa, konumu kulluktur.” diye yazar.

İki sınıfa ayrıştırıldık: Bir yanda dünyayı kontrol etme gücüne sahip olmaları gerektiğine inanan yöne-

tici seçkinler var. Diğer yanda geri kalan bizler ise, kendi hayatlarımızı bile kontrol etme gücüne sahip olmamamız gerektiğine inanmaya şartlandırılıyor. Bu durum (eğer düzeltilmezse) acımasız bir tiranlığa katlanmak zorunda kalan bir nesil olmamıza yol açacak, tehlikeli bir durumdur. George Orwell’in yazdığı gibi: “*Kimsenin iktidarı sonradan bırakmak amacıyla ele geçirmediğini biliyoruz.*”^[5]

Peki karşı karşıya olduğumuz bu zorluğun çaresi nedir? Bazıları dünyayı sevginin kurtaracağını söylüyorlar fakat tiranlar bu tür duygulardan etkilenmezler. Bazıları ise gerçeğin bizi özgür kılacağını savunuyorlar. Fakat Nietzsche’nin de kabul ettiği gibi, gerçeğin tek başına asla yeterli olmadı-

ğını görmek gerekir: “*Gerçek kendi başına hiçbir güç teşkil etmez. Gerçek ya gücü kendi tarafına çekmeli ya da gücün tarafında olmalıdır. Aksi halde tekrar tekrar yok olur. Bu zaten yeterince kanıtlandı.*”

Sonuç olarak güce yalnızca bir diğer güç engel olur. Frederick Douglass’ın sözleriyle: “*İktidar talep olmadan hiçbir şeyden ödün vermez ve hiçbir zaman da vermeyecektir.*” Eğer bir toplum zorbalardan pençesinden kurtulacaksa, güç özgürlüğün yanında olmalıdır.

Bazıları dünyayı sevginin kurtaracağını söylüyorlar fakat tiranlar bu tür duygulardan etkilenmezler.

Fakat bunu başarmak için gereken güç, tiranları tiran yapan güçle aynı değildir. Öyle olsaydı, daha fazla insan başkalarını yönetme, onları manipüle etme ve baskı altında tutma becerisini geliştirir ve yalnızca bir grup ya da tiran, bir diğeriyle yer değiştirmiş olurdu. Tiranlar, kendi güçlerini geliştiren ve daha sonra bu gücü özgür bir şekilde yaşamak ve tiranlığın boyunduruğuna direnmek için kullananlar tarafından mağlup edilir.

Etienne de La Boetie'nin bundan dört yüz yıl önce söylediği gibi, yeterince insan özgürlüğü arzu eder, güçlü durur, sivil itaatsizliği uygulamak için içsel metanetini korur ve etik dışı, özgür ve müreffeh bir toplumun işleyişine aykırı olan buyruklara direnirse, zorba yöneticiler herhangi bir güç kullanmadan ve uzun mücadeleler gereksizdir tahtından indirilebilir.

“Tarladaki hayvanların dayanamayacağı tüm bu aşağılamalardan, sadece özgür olmaya istek duyarak kendinizi kurtarabilirsiniz. Daha fazla hizmet etmemeye karar verirsiniz özgürleşirsiniz. Sizden onu devirmek için zorbuy ellerinizle itmenizi değil, sadece artık onu desteklememenizi istiyorum. O zaman göreceksiniz ki, kaidesi altından çekilip alınmış dev bir heykel gibi kendi ağırlığıyla yere düşecek ve parçalara ayrılacak.” [6]

Bazı insanlar, zamanın bizden yana olduğunu ve işler gerçekten kötüye giderse, yeterli sayıda insa-

Özgürlüklerimizi koruma konusunda uyanık olmadıkça, onların bizden alınması kaçınılmazdır.

nın özgürlükten yana tavır alacağını düşünebilir. Fakat bu, tehlikeyle flört eden bir yaklaşımdır. Zira 20. yüzyılın en önemli derslerinden biri, totalitarizm bir nüfus üzerinde hüküm sürmeye başladığında yerinden oynatılmasının zor olduğudur. Özgürlüklerimizi koruma konusunda uyanık olmadıkça, onların bizden alınması kaçınılmazdır. Aleksandr Solzhenitsyn “Gulag Takım Adaları”nın birinci cildindeki bir dipnotta, kendisinin ve diğer Sovyet mahkûmların komünist yönetimin ilk günlerindeki eylemsizliklerinden dolayı hissettikleri derin üzüntüyü şöyle dile getiriyordu:

“Özgürlüğü yeterince sevmedik. Ve dahası gerçek durumun farkında değildik. Kendimizi 1917’deki kontROLSÜZ kargaşada harcadık ve sonra hemen boyun eğdik. İsteyerek teslim olduk! Daha sonra olanların tamamını hak ettik.”•

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: academyofideas.com, “The Psychology of Power – How to Dethrone Tyrants”, 19 Temmuz 2020 [1] Friedrich Nietzsche, The Dawn of Day [2] Silvano Arieti, The Will to Be Human [3] Nietzsche, On the Genealogy of Morals [4] Carl Jung, Aion [5] George Orwell, 1984 [6] Étienne de La Boétie, The Discourse on Voluntary Servitude

Prof. Susan McReynolds:
“Tolstoy ve
Dostoyevsky’i
okumak,
kendiniz için
yapabileceğiniz
en iyi şeylerden
biridir ve hayatınızı
değiştirecektir.”

1

Northwestern Üniversitesi, Rus Edebiyatı ve Dili Bölümü profesörlerinden Susan McReynolds’un çalışmalarını uzun zamandır yakından takip eden bir kişi olarak, karşılıklı tanışmayı çok arzu ediyordum. Gerçi, e-posta ile tanışıklığımız yıllar öncesine dayanır ve kendisi, bütün yakınlığı ve alçak gönüllüğü ile, benim Dostoyevsky ve Tolstoy ile ilgili bitmek tükenmek bilmez tüm

sorularıma yanıt vermiştir. Pandemi döneminde ise, “zoom” yolu ile iletişimimiz aynı verimlilikte devam etti. Son Amerika seyahatimi, fırsat bilip, Evanston’da üniversitenin kampusunda kendisi ile buluştum.

Eski bir dostu gibi beni çok candan karşılayan professor, aynı zamanda görüşme öncesi hazırlık yapmış; beni, masasının üzerinde birer kopyası alınmış akademik teb-

liğleri ve bana imzalayacağı kitapları ile karşılaşmıştı. Ancak, sohbetimize başlamadan evvelde bana bir karikatür gösterdi. Dostoevsky'nin plajda keyif için okunamayacağını anlatan bir karikatürün de bir kopyasını benim için çoğaltmıştı.

İlk önce kendisine **“Rus Edebiyatı ile ilgisinin nasıl oluştuğunu”** sordum.

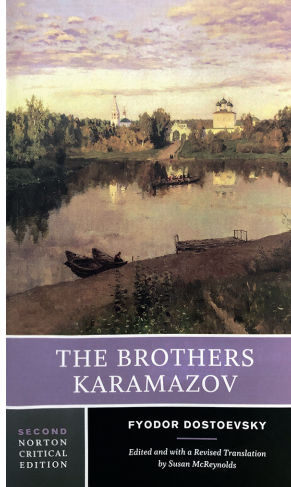
“Demir, Benim yabancı dil ve kültürlere her zaman özel bir ilgim vardı. O yüzden seyahat etmek, yurtdışında kalmak ve yabancı yerleri incelemek için her türlü fırsattan yararlandım. Gorbaçov iktidara gelip Rusya'yı reforme etmeye başladığında, ben üniversitede okuyordum. 80'li yılların sonunda “glasnost” zamanında, Rus dili ve edebiyatı okumaya başladım. Rusya hakkında bilgi edinmek için çok heyecan verici bir dönemdi. Öğrenimimi yüksek lisansa, sonrasında da akademik kariyere taşımam doğal bir ilerleme oldu.”

Uzun yıllardır Rus Edebiyatını ve özellikle Dostoevsky ve Tolstoy'u yakından takip etmeye çalışan bir kişi olarak, tercüme konusunu hep çok merak ederim. Profesör Susan McReynolds'ın da çok iyi Rusça bildiğini ve çalışmalarını,

araya başka bir kişi girmeksizin, birinci elden yapabilen konumda olduğu için kendisine, **“Rus dilini bilmeyen bizlerin, bu edebiyatı tercümelemlerden okurken; büyük bir kayıba uğrayıp- uğramadığımızı”** sordum.

“Tabii ki uğrarsın. Dil sadece bilgiyi aktaran nõtreye bir araçtan ibaret değildir. Dil anlamın ayrılmaz bir parçasıdır. Dil farklı olduğunda, anlam da farklı oluyor. Çekov'u ele al: düz yazısı, gerçekçi edebiyatın en iyi örneklerden biri

olarak kabul ediliyor. Çekov, biliyorsun; hem bir sanat adamı hem de bilim adamıydı (hekimdi aynı zamanda). Böylesine çift konumu olması, yazı tarzını kısmen şekillendirmiştir. Ve gerçekten yazıları yalın, şeffaf, sizi şaşırtacak şekilde, dünyayı olduğu gibi sunan niteliktedir. Fakat hikayelerini orijinal Rusçasında incelediğinde, adeta şiir gibidir: ses tekrarı (aliterasyon), ses

Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşler adlı romanı

yankılamaları (rezonans) ve okuma deneyimini derinden şekillendiren ses uyumları görürsün.

Tolstoy ve Dostoyevsky ise, gerçekçi edebiyatın mükemmel örnekleri olmalarına karşın; güzel üslup açısından adeta “suç” işlemekle nam kazanmışlardır. Her ikisinde, bir

bölümde aynı kelimeyi gereğinden fazla tekrarlar, bir paragraf uzunluğunda dev cümleler kullanır ve pürüzsüz, zarif bir yazı tarzının gerekliklerine genel olarak karşı koyarlar. İngilizce çevirmenler ise, geleneksel olarak yazılarını “tamir” eder, kusurlarını gidererek Tolstoy ve Dostoyevsky’den daha iyisini (!) yaparlardı.

Aç, bak: *Anna Karenina*’nın ikinci paragrafı (mutlu ve mutsuz aileler konulu ünlü açılış cümlesinin hemen sonrasına gelen paragraf). Rusçasında Tolstoy “ev” kelimesini beş (ve bu paragraftaki başka kelimelerin kökünde de geçiyor, dolayısıyla okurken daha da çok duyuyorsun), “aile” kelimesini beş, “koca” kelimesini üç, “karı” kelimesini ise iki defa tekrarlıyor. Aynı kelimeleri takip eden sayfalarda da defalarca tekrarlar. Neden? Hepimizin okulda öğrendiğimiz, zengin bir kelime hazinesi kullanarak sözcük seçimini çeşitlendirmenin daha iyi olduğunu bilmiyor mu? *Karamazov Kardeşleri*’nin ilk sayfalarında oldukça uzun, birbirine bağlı cümleler vardır. Bu tür cümleleri, biz kompozisyon derslerimizde kullanırdık, azar işitirdik. Burada önemli olan husus: Tolstoy ve Dostoyevsky’nin ne yaptıklarını bildiklerini varsayarsak, çevirilerde her zaman aktarılamayan bu dil ve biçimsel ayrıntıların romanın anlamına

Prof. Susan McReynolds ve Demir Aytaç

nasıl bir katkıda bulduklarını anlamaya çalışmaktır.

Evet, tercümede birçok şey kaybolabilir! Ancak, çeviride olsa; bir çok şey yine de hissediliyor. Tolstoy ve Dostoyevsky’i okumak, kendiniz için yapabileceğiniz en iyi şeylerden bir tanesidir ve hayatınızı değiştirecektir.”

Profesör Susan McReynolds ile sohbetimize öğle yemeğinde devam ettik. Restoranda, masamızda yerlerimizi aldıktan sonra, büyük bir heyecan ve şaşkınlıkla, “Demir, arkana bak kim var!” dedi. Evet, ikimizinde yakından tanıdığı, Rus Edebiyatı’nın en etkin kişilerden birisi, Prof. Irwin Weil’da arka masamızda genç kuşaktan birisiyle sohbet ediyordu. Prof. Weil’ı yakından tanıyan ve birlikte Rusya’da konferanslara katılmış bir kişi olarak, bu sürpriz karşılaşma benim için çok hoş oldu. Prof. Weil ile kısa bir

Prof. McReynolds Brezilya'da katıldığı bir konferansta

sohbetten sonra, biz yemek siparişlerimizi verdik ve sohbetimize devam ettik.

-Her iki yazarında eserlerini yazdığı dönemde, Rusya'da okuma yazma oranı çok düşük. Sadece belli, kısıtlı bir çevrenin okuduğu bir toplumda: Nasıl olduda? 20 yıllık bir zaman diliminde (1860-1881) dünya edebiyatının en güzel eserleri kabul edilen romanlar, adeta birbirleri ile yarışarcasına okuyucu ile buluştu?

“Demir, okur yazar kitlesinin büyüklüğüne yüzde ile bakma. Bu oran Dostoevsky ve Tolstoy için, onlar birer Avrupalı sanatçı oldukları için, önemsizdir. Her ikisi de, birkaç yabancı dile çok iyi hakimdiler. Almanca, Fransızca ve İngilizcede; edebiyat ve felsefeyi geniş, kapsamlı ve derinlemesine okurlar: Avrupa'daki kültürel ve siyasi gelişmeleri çok iyi takip ederlerdi. Onları “Rusya'da faal olan Avrupalı sanatçı” olarak düşünmek lazım. Rusya'nın en yüksek sınıfının

mensupları olarak, Rusya halkının geniş kitlesinden ziyade, Avrupa'daki eğitilmiş seçkin sınıfla daha çok ortak noktaları vardı. Eş zamanlı ola-

rak, hem Rusya'dan hem de Avrupa'dan ilham alıyorlardı ve her ikisi için yazıyorlardı. Örneğin, Tolstoy Anna Karenina'yı yazarken ve yazmaya başlamadan önce, Anthony Trollope'ın romanlarını okuyordu.

Evet, okur yazar kitle küçüktü ama bu grubu salt sayısal olarak değerlendirmeye. Boyutu ile ölçümleme. Birikimlerine baktığın zaman, hem Rusya hem de Avrupa için devasa bir öneme sahipler. Bu küçük kitlenin öyle yaratıcı bir üretkenliği var ki; yaratılan inanılmaz sanat, edebiyat ve düşünceler, sadece Rusya'nın tarihi için değil, dünya tarihi için hayret vericiydi. Entelektüel ve yaratıcı heyecan, mecmualarda ve romanlarda sürdürülen umumi tartışmalar... O dönemi yaşayan insanları kışkırttığını itiraf etmeliyim.

Dostoyevsky ve Tolstoy bize sanatın çokuluslu olduğunu hatırlattılar; yaratıcılık çöpleri karıştırıp beslenen insana benzer!”

Prof. McReynolds'un lisans ve lisans üstü sınıflarında okutmakta olduğu dersleri ve içeriklerini yakından takip ediyordum. Her dönem,

okuttuğu derslerde Dostoevsky ve Tolstoy romanlarına yer veriyor, bu romanların en önemli kısımları üzerinde titizlikle duruyor; diğer dünya klasikleri ile karşılaştırmalar yaparak: öğrencilerinin doğru sorular sorabilmesini sağlıyor, düşünmeye davet ediyordu. Her iki yazarı ve çalışmalarını çok iyi bilen bir kişi olarak, hangisini daha çok beğendiği ve sevdiği konusu kafama takıldı ve bir fırsatını bulupta, uygun bir şekilde sorsam derdim.

-Rus Edebiyatı'nın iki çok önemli yazarı: Dostoevsky ve Tolstoy'u, öğrencilerinize anlatırken hangisi sizi daha çok heyecanlandırıyor? Neden?

"Her ikisi de o kadar güçlü ve kapsayıcı ki, o anda hangisini okutuyorsam, onun etkisinde kalıyorum.

Dostoyevsky'yi öğretirken, defalarca

okumuş olmama karşın, daha önce görmediğim şeyleri algılıyorum. Ve yazılarının bu boyutları kendi gerçeğimde daha önce anlamadığım şeyleri aydınlatıyor. Tolstoy için de aynı şey geçerli. Ben değiştikçe onlar da değişiyorlar. Bana her okuduğumda daha da fazlasını sunuyorlar. Bu onları okumanın en büyük ödülleri bir tanesidir – size hayatınız boyunca eşlik edecek-

ler. Ortak noktaları budur."

-Dostoevsky romanlarında, katman katman derine inen; çok etkileyici karakterler ve olaylar var. Bunlar arasında, sizce gelecekte en çok hangi karakterler etken olacak ve niye?

"Birçok okur gibi, bende Raskolnikov'u ve Ecinniler'deki siyasi eylemcileri işaret ederdim. (Suç ve Ceza'da Roman'ın kahramanı Raskolnikov, bazı çağdaşlarının toplumsal ahlak değerlerinin üstündeki insanlık hakkındaki fikirlerini kapmış - daha iyi bir toplumu yaratmak için gereken herhangi bir suç işleme hakkına sahip olduğunu düşünmüş ve ihtiyar tefeci

Prof. McReynolds: "Dostoyevsky'yi öğretirken, defalarca okumuş olmama karşın, daha önce görmediğim şeyleri algılıyorum. Ve yazılarının bu boyutları kendi gerçeğimde daha önce anlamadığım şeyleri aydınlatıyor."

kadını öldürmüştür. Bir nevi "ahlak süperman" liğine soyunmuştur. Bir ölüm ve karşılığında yüzlerce hayat – basit matematik. Kahramanımız cinayet işlediğinde, müthiş ıstırap çekiyor, bu Dostoyevsky'ye insanoğlunun ruh derinliklerini incelemek için fırsat veriyor. Baş kahramanın etrafındaki olağanüstü ilginç tüm karakterler bu ana fikre hizmet ediyor.DA) Burada bir ABD bakışıyla

konuşuyor olacağım. Bu gün, bir Amerikan vatandaşı, birey olarak kendini ortaya koymak için, reklam yapmak için, hatta şiddet kullanmak için bile; sosyal medya üzerinde, o kadar çok olanağa sahip ki, eşi benzeri görülmemiş bir durumla karşı karşıyayız. Her gün, milyonlarca insan kendisine şöyle bir soru sora-

"Üzgünüm bayım, ama Dostoyevski tatilde okumak için uygun sayılmıyor. Bana karakola kadar eşlik etmenizi rica edeceğim."

biliyor: Ben kontrolü kendi elime almak, ulusal bir sahneye çıkıp (sosyal medyanın sağladığı ani şöhret sayesinde) kimin veya neyin iyi veya kötü olduğuna, saygıya veya hatta yaşama laik olup olmadığına dair görüşlerimi ifade etmek, anında etki yaratacak bir şekilde düşüncelerimi eyleme döndürmek istiyor muyum? Raskolnikov'un karakterinde Dostoyevsky o anlamda bir çağdaşımızı yaratmıştır. Bugün

hepimiz, sosyal medya sayesinde Raskolnikov gibi tarihin "büyük insan" rolünü oynayabiliyoruz. Raskolnikov'un deneyini mümkün kılan koşullar, bugün olsa olsa genişlemiş ve yoğunlaşmıştır. Lütfen söylediklerimi yanlış anlama! Ben, kişinin görüşünü ifade edebilmesini ve sosyal hayata katılımını eleştiren, antidemokratik bir düşünceceden bahsetmiyorum. Tam tersine bir vurgu yapıyorum: gerçek demokratik vatandaşlık demek, karşılıklı saygılı diyalogun kurallarına uymak demektir; daima uzlaşmayı ve taviz vermeyi gerektiriyor. İnsanlara birbirlerini öldürme hakkını vermiyor."

-Dostoyevsky romanlarında o kadar duygulu, o kadar içten ve derin sahneler var ki, okurken üzülmemek, satırların arasında içinizin ezilmemesi mümkün değil. Aynı zamanda en insan dışı, en kötü davranışlarda bu romanlarda mevcut. Bir insan (yazar), kanvasının üzerinde - bir uçtan öbür uca - nasıl bu kadar farklı renklerde ve değişik tonlarda dolaşabiliyor.

"Bunun cevabını bilseydim Karamazov Kardeşleri gibi eserler hakkında yazmakla yetinmezdim, kendim yazardım."

Profesör Susan McReynolds'a bana ayırmış olduğu zaman ve göstermiş olduğu yakınlık dolayısı ile çok içten teşekkür eder, bu satırlarımın kendisini sağlıklı ve mutlu günlerde bulmasını dilerim. •

(Sürecek)

demiraytacbd@gmail.com

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

AHMET MİTHAT EFENDİ SÜRGÜNDE

Tanzimat edebiyatının
ünlü yazarı Ahmet
Mithat Efendi, 1870'lerden
1908 Meşrutiyeti
sonralarına kadar süren
verimli yazı yaşamında
200'ü aşkın yapıt
yayımlamıştı. Yazdıklarıyla
toplumun okuma sevgisini

geliştirmişti. Tarih-coğrafyadan fen bilgisine,
ahlâktan ekonomiye doğru genişleyen alanda
okurlarının bilgi dağarcığını zenginleştiriyordu. »

Bizdeki ilk örneklerini imzaladığı romanlarında Osmanlı coğrafyasındaki hareketli yaşamı konu edindi. Toplumsal sorunları türlü yönleriyle ele aldı. Özellikle de kadın haklarını savundu. Yanlış Batılılaşmayı eleştirdi. Osmanlı başkentinin Sirkeci'den Beyoğlu'na, Haliç'ten Boğaziçi'ne kadar ayrıntılı görüntülerini, eğlence yerlerini, gezinti yerlerini canlandırdı. Aklın, bilginin, sağıduyunun temsilcisiydi.

Toplumsal sorunları türlü yönleriyle ele alan, Ahmet Mithat Efendi gazetesinde yer verdiği genç arkadaşlarıyla.

İlk yapıtı gençliğe bilgi vermek için hazırladığı “Hace-i Evvel” (İlk Öğretmen), dinin başlangıç bilgilerinden bilim ve teknik konularına uzanıyordu. Orada özetlediği bilgileri daha sonra yine ilk kitabının başlığıyla “Hace-i Evvel” diye adlandırarak genişletti: Matematikten tarih-coğrafyaya, astronomiden ekonomiye kadar yayılan bir çerçevede ele alacaktı. Kendisi de bu yapıtının adıyla “Hace-i Evvel” diye anılacaktı.

Gençlik yıllarından başlayarak kitaplara, onları “yiyecek derecede” düşkün olduğunu anlatır. Fransız

Devrimi'ni bu kitaplarda okuyup etkisinde kalmıştır, Mirabo gibi o devrimin önemli kişilerini düşünce görüp onlarla konuşmuş!

Felsefeden hukuka doğru pek çok konuyla ilgilenen bilgi alanı onu üniversitede kürsü sahibi yaptı. Uluslararası Doğubilimciler Toplantısı'nda ülkesinin temsilcisi oldu. Öğrenmek, öğretmek onun yaşamının bir özeti idi. Öyle ki, ölüm 68

yaşında onu, emek verdiği bir öğretim kurumunda, Darüşşafaka'da gece nöbetindeyken yakalayacaktı.

Yayımladığı dergileri, çıkardığı kitapları, ilkin kendi evinde

kurarak zamanla geliştirdiği basımevlerinde dizip basıyordu. Başlangıçta bunları satıcılara kendisinin dağıttığı da olmuştu. Öğrendiklerini öğretmek, düşüncelerini başkalarıyla paylaşmak, tartışmak en büyük tutkusuydu. Ortaçağ İslam dünyasının benimsediği birtakım görüşlerle Batı biliminin verileri arasındaki çelişkileri sergilemesinin tepki çektiği de oluyordu. Varoluş sorunları, yaratılış, evrim konusundaki görüşleri yüzünden ağır eleştiriler almıştı.

Kendi çıkardığı “Dağarcık” dergisinde yayımladığı “Duvardan Bir Seda” yazısını, tutucu çevrelerin

İslamlık aleyhinde diye suçlaması, Ahmet Mithat Efendi'nin başını büyük derde sokacaktı. Dönemin ünlü bir bilgini ve düşünürü olan Hoca İshak Efendi onu, yazıları nedeniyle Şeyhülislamlığa şikâyet ederek cezalandırılmasını istemişti.

O dönemde Namık Kemal ve “Yeni Osmanlar” örgütü içindeki arkadaşları, Veliht Murat Efendi’yi destekliyor, Abdülaziz yönetimine karşı meşrutiyet rejimine geçilmesini savunuyorlardı.

Yenilikçi yazarların tiyatro yapıtlarını sahnelemekte olan Güllü Agop Tiyatrosu'na Ahmet Mithat Efendi de arkadaşları gibi oyun yazmıştı.

Namık Kemal'in “Vatan yahut Silistre” oyununun izleyiciler üzerindeki etkisinin siyasal bir tepki olarak değerlendirilmesi nedeniyle Namık Kemal, Ebüzziya gibi yazarlarla birlikte Ahmet Mithat Efendi de tutuklandı. Onun suçu, dine aykırı sayılan görüşleriydi. Namık Kemal Mago-sa'ya sürülürken Ahmet Mithat ile yazar,

yayıncı Ebüzziya Tevfik de kale hapsiyle Rodos adasına gönderildi.

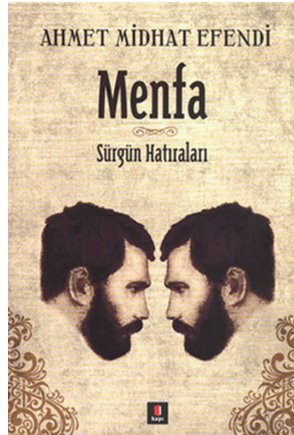

Sürgün fermanında Namık Kemal'in “zararlı yayınlar”ı nedeniyle cezalandırıldığı açıklanmıştı. Fermanla özgürlük savaşçısı yazarın, Veliht Murat Efendi'yle yakınlığı üzerinde durulmasına karşılık, Mithat Efendi bu ilişkinin uzağında idi. Suçu belli olmayan, yargılanmaksızın verilmiş ceza

padışahın ölümüne dek, 3 yıl 2 ay sürecekti.

Yazarın Rodos'taki yıldırıcı sürgün yaşamıyla ilgili olarak anlattıkları, “Menfa” (*Sürgün yeri*) kitabında. Bu yapıt sürgün dönüsünde, birbirini izleyen dört kitapçık halinde yayımlanmış, ancak tamamlanamadan kalmıştır.

Yapıtın ilk yarısında yazar, yaşam öyküsünün 29 yıl

Ahmet Mithat Efendi'nin Rodos'taki sürgün yaşamını anlattığı, “Menfa” (*Sürgün Yeri*) adlı kitabı

sürmüş ilk dönemini, ilginç ayrıntılarıyla aktarmaktadır.

Bu anlatılarda meraklı, atılan bir insanın kişilik çizgileri sergilenir:

“Bugün her şeye meraklı bir adam olduğum gibi çocukluğumda da her şeye heves eder ve her heveste aşırılığa kadar gider bir afacan olduğumdan, en deli atlara binmeye, silah atmaya av ardında

Ahmet Mithat Efendi

İstanbul delikanlı Tuna vilayetinde görevli ağabeyinin yanında

ortaokulu bitirir. Rusçuk'ta devlet hizmetine girer, valinin koruması altında bir yandan medrese dersleri görür, öte yandan Fransızca öğrenmeyi sürdürür. La Fontaine'i, Moliere'i, Voltaire'i asıllarından okur. Rusçuk'tayken Ali Suavi'nin Muhbir gazetesini, Namık Kemal'in Tasvir-i Efkâr'ını okur, biriktirmiş.

Abdülhamit döneminde sürgünden döndüğünde, saraya yaklaşması

Namık Kemal'le yollarının ayrılmasına yol açacaktır. Menfa kitabında ise sürgün öncesindeki dostluklarını, siyasi konularda birbirleriyle yakınlıklarını okuruz:

“Beylerbeyi'nda kiraladıkları eve üç beş kereler gittim. Görüşme ve tartışma konusunda gençlik dönemimden kalma ne kadar şiddetim varsa tümünü yansıtan söyleşiler yaptık. Hattâ bir keresinde iki geceyi bütünüyle uykusuz geçirip söyleşide devam gösterdim.”

“Yaşadığımız yüzyılda ihtiyaç duyduğumuz bilginin yokluğu yüzünden genel cehaletin her yanı sarmış karanlığı içinde ve yürekler acısı biçimde sürüp gittiğimizi düşündüğümüzde kendimizi pek talihsiz bulurduk.”

“Yaşadığımız yüzyılda ihtiyaç duyduğumuz bilginin yokluğu yüzünden genel cehaletin her yanı sarmış karanlığı içinde (...) kendimizi pek talihsiz bulurduk.”

Rodos sürgünlerinin kaldığı zindan hücre

resi yaşanacak gibi bir yer değildir:

“Bize konut olarak verdikleri yer, alt katı buğday ambarı olmak üzere çok kötü yapılmış üç oda, bir sofa, bir de mutfaktan meydana gelen kirlî, pis, berbat bir yerdi. Bunu biz ne kadar tarif etsek yine size anlatamayız. Siz de ne kadar çalışmış olsanız zihninizi beyhude yormuş olursunuz.”

Sağlık koşulları, hasta bakımı da

elverişsizdir: “Bir dereceye geldim ki ayakta dururken kurşun ve hattâ yıldırımla vurulmuşum gibi yere yıkılıverirdim. Bir kalp çarpıntısı ki, Allah esirgesin! Belediye doktoru diye bir cahil herif getirdiler. Bize baktı. Fakat yaptığı ilacı kullanmayı gözüm yemedi. Çünkü herifin yalnız adı hekimdi. Ondan sonra binbaşı rütbesinde Arif Efendi adında bir asker doktor geldi. Bu zat gerçekten hekim olup bizim hastalığın karamsarlık hastalığı olduğunu derhal anladı. Zaten de gizli bir şey değildi ya.

ve tutulduğu hastalığın ölüme pek yakın olduğunu görüp durmakta bulunmuş olan bir adam ne söyleyebilirse ben onun daha beş katını söyledim. Hem ağladım hem söyledim. Nasılsa birisi yetmiş, öteki elli yıllık iki yüreğe, içimin yangınını duyurabildim. Kale içinde bulunan karakola kadar (yine gözaltında) çıkarmaya müsaade buyurdular.”

Rodos sürgününde sürüklendiği karanlık günlerden onu ancak okuyup yazmak kurtaracaktır.

İstanbul’da ölmüş ağabeyinin aile bireyleri de içinde olmak üzere

Rodos sürgününde sürüklendiği karanlık günlerden onu ancak okuyup yazmak kurtaracaktır.

geçiminden sorumlu bulunduğu on beş kişilik bir ev halkı bulunmaktadır. Onları geçindirmek için Dünyaya İkinci Geliş, Açık Baş, Ahz-ı Sâr (Öç Alma) gibi kitaplarını, Kırkambar dizisinin kimi

(...) Doğruca Mutasarrıf Paşaya gidip ‘Bu çocuğu günde birkaç saat çıkarıp gezdirmezseniz yok olur gider’ demiş. Lakin bu sözlerin ne etkisi olabilir?

(...) Sonunda bir gün Mutasarrıf Paşayı ve Binbaşını çağırttık. Açtım ağzımı, yumdum gözümü. Aman Tanrım neler söyledim. Tasa içinde yaşamanın son derecesine gelmiş

bölümlerini orada yazar. İstanbul’a göndererek süt kardeşi Cevdet’in adıyla yayımlatır.

Sürgünün zindandaki yaşamını aydınlatan bir ışık, öğrenmeye olduğu kadar öğretmeye olan düşkünlüğüdür.

“Zindana girdik ya! Vakit o kadar çok ki, bitmek tükenmek bilmiyor. Yazı yazmaya da yeter, kitap

okumaya da yeter. Oturup derdine ağlamaya da yeter. Bununla birlikte yine vaktin bitip tükeneneceği yoktur.”

Bu ortamda yazarın öğretmen kimliği kendini gösterecektir. Sürgünlerden sorumlu teğmen Ahmet Efendi'nin Mustafa diye bir yeğeni vardır:

“Çocuk on, on bir yaşında ancak olup daha hiçbir harf öğrenmemiştir, zekâsı ise orta derecedeydi. Eliften başlayarak çocuğa ders vermeye başladık. Denemelerimin nasıl geçtiğini durmadan yazardım. Her gün gördüğüm gelişme, çalışmalarımın başarılı olacağını bana gösterdiğinden mutluluğum göklere çıkardı.”

Derken adadaki yönetimde değişiklik olur. Sürgünlerin kaleden çıkması da, kale içinde dolaşması da yasaklanır. Bunun sonucu olarak, derslerinde epey ilerlemiş Mustafa-çığın öğrenim görmesi yasaklanır.

Bir süre sonra koşullar değişmiştir. Ancak Mithat Efendi'nin öğrencisi artık adada değildir. Onun yerini Yusuf Ağa'nın biraz Arapça, Farsça okumuş oğlu Ethem, muha-

sebecinin oğlu on sekiz-on dokuz yaşlarındaki ortaokul mezunu Şükrü, daha beş altı öğrenci, Mithat Efendi'nin odasında öğrenim görmeye başlarlar.

Bu çalışmalar sürgün yazarın Medrese-i Süleymaniye diye adlandıracağı hatrı sayılır bir eğitim kuruluşunun temelini oluşturacak; Abdülaziz'in tahttan indirilmesiyle Rodos'taki sürgün günleri bitecek ve İstanbul'a dönecektir.

Hemen ardından kaleme alınan Menfa adlı sürgün anıları, yayımlanmaya başlayacaktır. Yapıtın yarıda kalmış son satırları şöyledir:

“Adalılarla ilişkilerimiz o dereceyi bulmuştu ki halk artık bizi öyle sürgün, mahpus gibi görmeyip sanki en onurlu, en sevilen bir hemşeri gibi telakki (...)”

“İlk öğretmen”in eğitim çalışmaları, yaşamının son gecesine dek sürecek, Medrese-i Süleymaniye ise eğitim tarihimizdeki yerini alacaktır:

Necdet Sakaoğlu, Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003. •

konurertopbd@gmail.com

Ahmet Mithat Efendi'yi önemli kılan nedir?

Onu önemli kılan içinde bulunduğu çağın ihtiyaçlarını doğru tespit etmesi ve bu alanlarda bütün gücüyle çalışmasıdır. Gerçekçidir, yapabileceği işlere soyunur ve bunları da hakkıyla yapar. Bir yol açıcıdır; yenileşme dönemi Türk edebiyatında özellikle hikâye ve romanda işlenmiş olan hemen bütün konularda ilk kalem oynatan odur. Sonradan gelenler onun açtığı yolda ilerlemişlerdir. Evet, belki sonra onu beğenmemiş ve hatta küçümsemişlerdir, fakat bu onun yolu açtığı gerçeğini değiştirmez. Esasen onun istediği de sonraki nesillerin kendisini aşmasıdır.

Prof. Dr. Fazıl Gökçek

Anka
Berk Yüksel

İNSAN DEĞİŞEBİLİR!

“Yapacağım dediğiniz zaman, yeryüzünde hiçbir şey sizi durduramaz.” Ernest Wood

Böyle gelmiş böyle gidercinin mottosudur: “İnsanlar değişmez, değişmez!” Oysa zor da olsa insan değişebilir. Sınırlayıcı, imkânsızcı, olumsuz, neyi yapamayacağınızı size söylemeye meraklı kitleyi geride bırakan kişi düşüncesini, duygusunu ve sonuçta davranışını değiştirebilir. »

Doğuştan gelen özellikleri yani mayası elbette ki etkilidir ancak kaderi değildir. İnsan olmanın en temel özelliklerinden biri irade sahibi olmaktır. Yaratılıştaki olan birçok özellik çok güç de olsa kendine güvenerek inançla çabalayarak değiştirilebilir. Cemiyetin ve yakın çevrenin kişi üzerindeki etkisi de yadsınmamalıdır.

insan yedisinde neyse yetmişinde de odur, ölene kadar kalas gibi aynı kalacağım” tarzı sözler doğanın gerçekleriyle çelişir. Rutin kitlenin zehridir. Çaba sarf etmemek, olumsuzluğa alışmak, görmezden gelmek, günü kurtarmak, fazla düşünmemek, emek harcamamak otomatik pilota bağlanmış güruh için çok genel geçer davranışlardır.

Aileden gelen genler, bireyin yetiştiği ortam, eğitimi, bulunduğu çevre kişiliğini şekillendirir. Kendine güvenemeyen, yarı yolda kalacağına inanan ya da felsefesiz yaşayanlar için değişim zaten bir ihtiyaç değildir. O kendine biçtiği ye-iç, para kazan, üre, zır cahil dörtgeninde kendince çok dolu dolu yaşadığını sanarak ancak gerçekte neredeyse boşuna yer kaplayarak yaşamaya devam eder. Her konuda parçayla ilgilenerek sıgı bakış açılı ile

**KENDİNE
GÜVENEMEYEN,
YARI YOLDA
KALACAĞINA
İNANAN YA DA
FELSEFESİZ
YAŞAYANLAR İÇİN
DEĞİŞİM ZATEN BİR
İHTİYAÇ DEĞİLDİR**

Değişmek için öncelikle kişinin buna ihtiyaç duyması gereklidir. “Değişeceğim”

diyen insanın neyin yerine ne koyarak değiştirmesi gerektiğine de karar vermesi gereklidir. İçten kaynaklanan, dışardan zorlama ile olmayan değişim uzun zaman yaşayabilecektir. Değişim, gelişim ve dönüşüm mikro anlamda bir evreni ihtiva eden insanın da özüdür.

“Ben değişmem, ben buyum,

bütünü asla göremezler.

Bazıları için değişim bir tehlikedir. Bir insan kendi yolunda uğraşarak vererek insanların gözü önünde dönüşüyorsa bu kitlece hiç de iyi karşılanmaz. Kendileri “böyle gelmiş böyle giderci” felsefesizliğin kurbanları olduğu için kuyudan çıkmak için çabalayan birini gördük-

lerinde derhal onu da alaşağı etmek için harekete geçerler.

Akıl da insan olgunlaştıkça değişir. İstemek değişim yolunun başıdır. Eksiği, yanlışı görmek ve yerine “nasıl bir yeni ben koymalıyım” a karar vermek önemlidir. Peşi sıra en zor olan içsel çekişmelerle kendini yaşarken öldürüp yeni bir ben doğurabilme süreci başlar. “Ben buyum, değişmem, huylu huyundan vazgeçmez” söyleminin temsilcisi insan için burası yolun sonudur.

Toplumun dönüştürücü baskın iradesi ile zorla bir yöne değişim, menfaat icabı pragmatist değişim, fikirde değil ambalajda değişim, günü kurtarmak için değişim hatta olumsuz değişim konumuz değildir. Hür irade ile iyi, doğru ve güzel yönünde kişinin kendi içinden alevlenen olumlu değişim yücedir. Değişim bir farkındalıktır, uyanıştır. İnsanoglu değişmek istediği kadar değişir. “Değişeceğim diyen insana

inanılır, onu değiştireceğim diyene değil” denir.

“İnsan güç de olsa değişebilir” diyenin olumsuz kutbu her zaman görev başındadır. Tüm olumlu çabalara “imkânsız” diye atılan bu kitle burada derhal kendini parçalarca-sına öne atar ve sazı ele alır:

“Değişim kocaman bir yalandır, çevrene bak kim başarmış, insan değişmez zaman zorla değiştirir, can çıkar huy çıkmaz...”

“Kaç yıldır uğraşıyorum şu kişiyi bir türlü değiştiremedim” ves-vesesi de çok geneldir. Kişi sadece ama sadece kendini özgürce değiştirebilir. Değişim yolunu içtenlikle paylaştığında biri bu yoldan almaya değer bir nokta gözlemlerse kendi iradesi ile alıp yaşamında uygular. “Değiştireceğim” şeklinde yola çıkanların kendileri nereye gitse takip eden yol arkadaşı hüznün ve hayal kırıklığıdır.

Değişim isteği önce bireyde oluşur, sonra zihniyet değişir bu

eylemi etkiler ve bu eylem ile istenilen sonuca ulaşılır. Zihniyet yani düşünce yapısı değişmeden hiçbir şey değişemez. Değişen düşünce tarzı kişinin kalıp duygu sistematüğını yırtıp atar, dönüştürür; bunun sonucu ise yepyeni bir davranış ile eyleme geçiştir. Aynı sarmal düşünce ve eylemlerle yeni sonuçlar beklemek güllünesi bir beklentidir.

Kişisel gelişim seminerleri, eğitimleri, filmleri, yazıları, kitapları, dönüşüm için hazır olmayanlarda ani bir etkiyle bazı geçici davranış değişikliklerine yol açabilir ancak potansiyel olarak

hazır olan için bunun onda biri bile yeterli olacaktır. O sadece zihninde çakacak küçük bir kıvılcım ile gelişimin o uzun yoluna derhal koyulacaktır. Onun değişimi kalıcıdır. Birey, maymun iştahının ani küçük değişim krizleri ve gel-gitleri gibi değil kesin davranış değişiklikleri ile ömür boyu sürecek olan bir farkındalık yoluna koyulacaktır. Zihniyet değişimi onlarda şiddetli ve

kalıcı olacaktır.

Karl Marx şöyle bitiriyor:
“Evrende değişmeyen tek şey değişimdir.” •

berkyukselbd@gmail.com

YAPABİLECEĞİNE İNANMAK

"Yapamam" deyip yapabileceklerinizi engellemeyin. Tek bir insan bile yapmak istediğini başarmışsa aynı güç sizde de var. Ne kadar hızlı koşabileceğinizi bilmek istiyorsanız, olimpiyatlarda en hızlı koşan insanı gözleyin, sokakta yürüyen insanı değil. Olimpiyat şampiyonu da uzun süre kaslarını, bedenini, düşüncelerini eğitti. Ve yarıştan önce koçu motive edici sözler söyledi, değil mi?

Her şey olup bittikten sonra, "Bunu ben de yapabilirdim" dedi adam. Oysa önceleri, "Yapamam" diyordu. Sonra, "Belki yapabilirim"

demeye başladı. "Peki, bir deneyeyim" noktasına geldiğinde, biri "yapmıştı" bile. Çünkü yapan bir kişi, en başından yapabileceğine inanıyordu. Bir şeyi ancak 'yaparak' yapabilirsiniz, yapabileceğinizi düşünmek yetmez. Sizi olabileceğinizin en iyisi olmaktan, istediklerinize sahip olmaktan ve yapabileceklerinizden alıkoyan ne? Tembellik mi? Risk alma korkusu mu? Başarısızlık korkusu mu? Başarı korkusu mu?

Tüm bu korkular daha başlamadan bizi bitirir. •

Azra Erhat

Deneme ve inceleme yazarı, Eski Yunan ve Roma dilleri uzmanı, filolog, arkeolog, çevirmen ve düşünce insanı Azra Erhat 1915 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Belçika'da yaptı. 1939'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni bitirerek Klasik Filoloji Bölümü'nde asistan olarak göreve başladı. 1946'da doçent oldu. 1948'de aynı fakültedeki öğretim üyeleri Per-tev Naili Boratav, Behice Boran, Adnan Cemgil, Niyazi Berkes'le birlikte üniversiteden uzaklaştırıldı. 1949-1950 arasında Yeni İstanbul ve Vatan gazetelerinde çalıştı. Uluslararası Çalışma Örgütünde (ILO) kütüphanecilik yaptı. İlk çevirileri Tercüme dergisinde çıktı. Sofokles, Aristofanes gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. A. Kadir ile birlikte gerçekleştirdiği İlyada ve Odyssea çevirileri referans kabul edilen ve özellikle Eski Yunan kla-

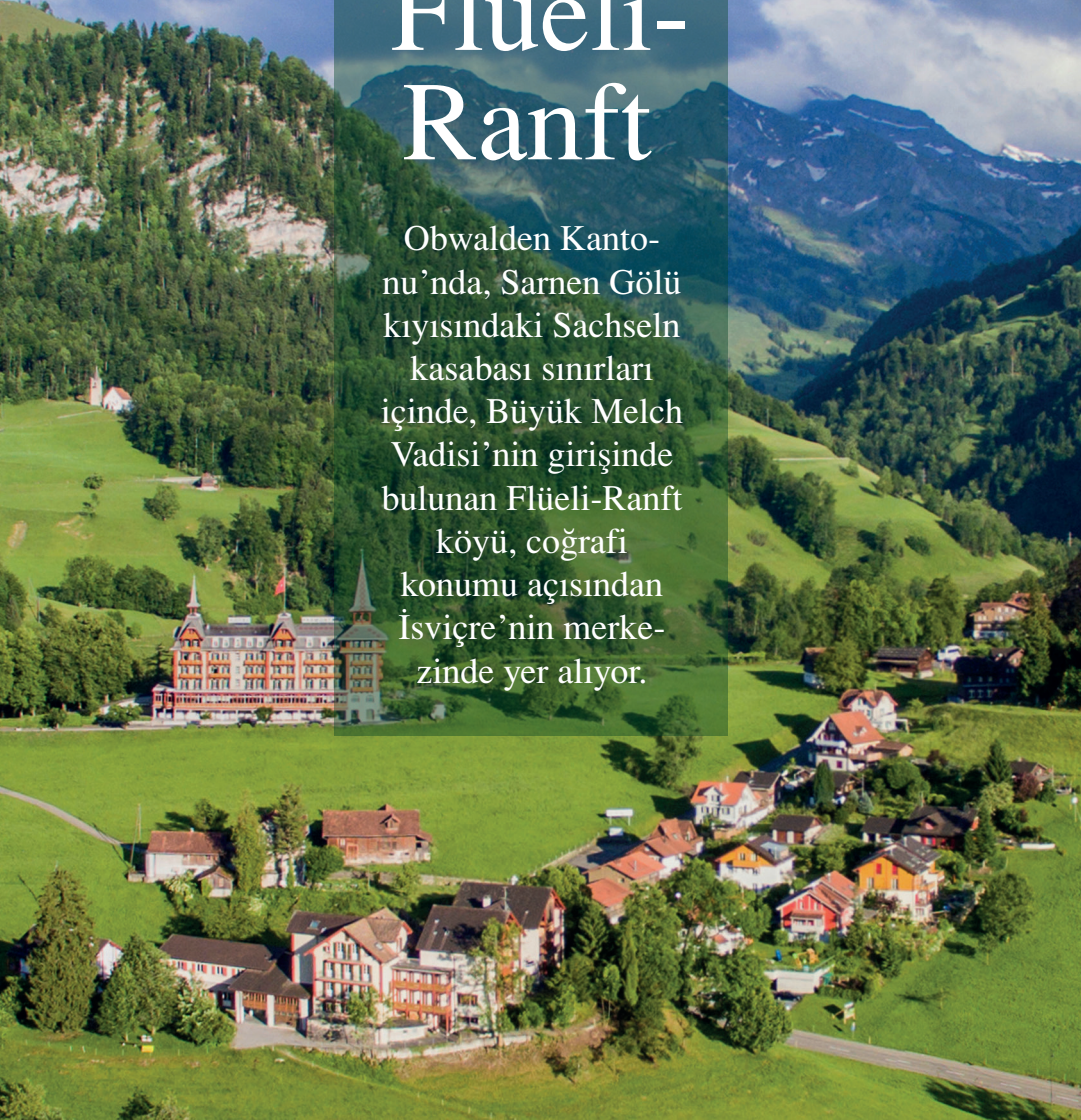
siklerinden yaptığı çevirilerle tanınan Azra Erhat, Yeni Ufuklar dergisinin çevresinde gelişen Hümanist anlayışın öncüleri arasında yer aldı. Batı uygarlığının kökenini Anadolu'ya dayandıran ve Anadolu kültürlerini bir bütün olarak gören Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı) ile aynı görüşleri paylaştı. Halikarnas Balıkcısı'nın manevi oğlu olarak eserlerini ölü-münden sonra yayımlayan, tüm kitaplarına ön söz yazan, Balıkcı'nın manevi mirasını yaşatan kişi olarak tanınan gazeteci, muhabir, akademisyen Şadan Gökovalı'nın manevi annesi de olan Azra Erhat, 1959'da Habib Törehan Bilim Ödülü, 1961 yılında da Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü ile onurlandırıldı. Azra Erhat, 1982 yılında vefat etti ve Üsküdar Bülbülderesi Mezarlığı'nda toprağa verildi. •

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

İsviçre'nin kalbindeki Flüeli- Ranft

Obwalden Kantonu'nda, Sarnen Gölü kuyısındaki Sachseln kasabası sınırları içinde, Büyük Melch Vadisi'nin giriŐinde bulunan Flüeli-Ranft köyü, coğrafi konumu açısından İsviçre'nin merkezinde yer alıyor.

Denizden 728 metre yükseklikteki köy oldukça küçük olsa da pek çok kişinin kalbindeki yeri büyük çünkü her yıl binlerce ziyaretçi, ülkenin ulusal azizi olan Aziz Klaus'un doğduğu ve yaşadığı bu köye geliyor.

1417 yılında doğan Niklaus von Flüe, asker, yargıç, meclis üyesi ve çiftçi olarak çalıştıktan sonra 50 yaşında gördüğü bir düş sonrası, inzivaya çekilerek yaşamını keşif olarak sürdürmeye karar vermiş. Eşinin de onayını alarak, o ve on çocuğu ile yaşadığı Flüeli köyündeki evinin biraz aşağısında bulunan Melchaa Nehri kıyısındaki Ranft yamacında yaşamaya başlamış. Buradaki ahşap bir kulübede yalnız ve mütevazı yaşayıp, evin yanındaki küçük kilisede rahip-

lik yaparken dua etmiş, oruç tutmuş, düşünmüş ve giderek artan sayıda ziyaretçi almış. Kendisine verdiği adıyla Kardeş Klaus, zamanla düşünceleri ve tavsiyeleri ile pek çok kişinin bildiği ve takip ettiği ruhani bir rehber, siyasi bir danışman olmuş. 1481 yılında Stans toplantısına katılan yöneticilere verdiği tavsiyelerle İsviçre Konfederasyonu'ndaki krizin barışçı bir anlaşmayla çözülmesini sağlayarak, kantonlar arasında çıkacak bir iç savaşı engellemiş.

Aziz Klaus'un
Nehir kıyısındaki
inziva evi

Flüeli-Ranft'in girişi

1487 yılında öldüğünde karısı ve çocukları da yanı başındaymış.

Önemli bir hac yeri olmasına ek olarak Sarnen Gölü'ne tepeden bakan dağların arasındaki konumu ile sakin bir tatil olanağı sağlayan Flüeli'yi dolaşmaya köy meydanından başlıyorum. Buradaki küçük bir tepede yer alan kilisenin bahçesinde durup etrafa bakınca neredeyse köyün tamamını görüyorum. Ahşap evler, çiçeklerle renklenmiş bahçeler, elma ve armutlarla dolu ağaçlar,

tepelerine beyaz bulutların düştüğü dağlar çok güzel görünüyor. Meydandaki hediyelik eşya dükkanı ile Aziz Klaus'un doğduğu ve yaşadığı evlerin yanından geçerek inzivaya çekildiği evi görmek üzere Ranft'a inen merdivene yürüyorum. Ağaçların gölgesi altında nehre inen 303 basamak, beni Aziz Klaus'un ahşap kulübesine ve 1693 yılında yeniden inşa edilen yanındaki küçük kiliseye getiriyor. Nehrin kenarında, 1501 yılında Aziz Klaus adına yapılmış

olan kilisenin içindeki fresklere baktıktan sonra suya doğru yürüyorum. Mor çiçeklerin üzerine

Aziz Klaus'un ailesinin yaşadığı ev

Ranf'ta giden yürüyüş yolu
Paxmontana Otelini ▶

konan turuncu renkteki kelebekleri izliyorum, yavaşça akan nehrin sesini dinliyorum. Flüeli'ye dönmek için tekerlekli sandalyelerin de buraya inebilmesi amacıyla yapılan yürüyüş yolundan yukarı çıkıyorum. On dakikalık kısa bir yürüyüş beni yukarıda yamacın kenarında bulunan Art Nouveau tarzındaki tarihi Paxmon-

tana Otelini getiriyor. Otelin terası ve köyün dağlara bakan bölümü

Ranf'ta inen basamaklar

Melchaa Nehri

birbirinden güzel manzaralar sunuyor. Masmavi bir gökyüzü üzerindeki bembeyaz bulutlar, dağlara özenle serpiştirilmiş gibi görünen evler, boyunlarında kocaman çanlarla otlayan ineklerin olduğu yemeyiş çayırılar...

Sachseln'in meydanında 18. yüzyılda yapılmış bir binada yer alan Kardeş Klaus Müzesi'ndeki "Nikolaus von Flüe-Dünyalar Arasındaki Arabulucu" sergisi, Aziz Klaus'un yaşamı ve çalışmalarına ışık tutuyor. Onunla ilgili bilgileri, adalete olan

bağlılığı ve diyaloga başvurmasını, maddi mülklerden vazgeçerek danışman ve barışsever olarak çalışmasını okumak Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" sözünü aklıma getiriyor. Bu sözü herkesin

Kardeş Klaus Müzesi'nden bir görünüş

Köyün etrafındaki çeşitli yürüyüş ve bisiklet rotaları da pek çok ziyaretçiyi buraya çekiyor. 1991 yılında açılan tematik "Vizyon Yolu" adlı yürüyüş ve meditasyon rotası köyden başlayarak Aziz Klaus'un mezarının bulunduğu Sachseln'deki kiliseye gidiyor.

hatırlayarak bunun için çalışmasını diliyorum, çünkü birbirimizle konuşmak, birbirimizi dinlemek, sorun olduğunda uzlaşarak ortak çözümler bulabilmek hem bireyler, hem de ülkeler için giderek daha da önem kazanıyor. •

izlensentokerbd@gmail.com

Şairin

DORUKLARINDA

Yusuf Ziya Ortaç

Yazan: SABRİ KEMAL

Şair, yazar, edebiyat öğretmeni, yayımcı, siyasetçi olan ve Türk şiirinde Beş Hececiler arasında yer alan Yusuf Ziya Ortaç, 1895 yılının 23 Nisan günü İstanbul'da doğdu. Şiir yazmaya İstanbul Vefa İdadisi / Lisesi yıllarında aruz vezni ile başladı. İlk şiiri 1914'te Kehkeşan dergisinde yayımlandı. İctihat dergisinde yayımlanan şiirleri sayesinde kendisini şiir olarak kabul ettirmeyi başardı. Ziya Gökalp'in önerisi üzerine hece vezni ile yazdığı ilk şiiri Gecenin Hamamı, Türk Yurdu dergisinde yayımlandı. 1915 yılında liseden mezun olduktan sonra Darülfünun-ı Osmani / İstanbul Üniversitesi'nin açtığı yeterlilik sınavını kazanarak edebiyat öğretmeni oldu. Çeşitli okullarda dersler verdi.

1916'da "Akından Akına" adlı kitabını yayımladı. 1918 yılında Sedat Simavi'nin çıkardığı Diken dergisinde "Çimdik" takma adı ile mizahi yazılar yazarak hiciv ve mizah alanına, "Şair" isimli bir şiir dergisi çıkararak yayıncılık hayatına atıldı. 1919 yılında mizahi manzumeler içeren Şen Kitap; kahramanlık, vatan sevgisi üzerine sekiz şiir içeren Şairin Duası ile Aşıklar Yolu 1920'de Cenk Ufukları adlı şiir kitabını yayımladı. Yanı sıra yazdığı Türk tiyatro tarihinde heceyle yazılmış başarılı ilk manzum piyes olarak kabul edilen Binnaz adlı üç perdeli trajedi 1917 yılında Darübedayi / İstanbul Şehir Tiyatrosu tarafından sahnelendi. Bu oyunu tek perdelik bir manzum komedi olan Nâme ve üç perdelik manzum piyes olan Kördüğüm adlı oyunları izledi. 1922 yılından başlayarak

Orhan Seyfi Orhon ile birlikte Akbaba mizah dergisini çıkarmaya başladı. Akbaba'nın hem patronu, hem şâiri, hem başyazarı, hem Yazı İşleri Müdürü hem de en önemli espri kaynağı oldu. 1928 yılında Yedi Meşale adlı bir kitap çıkararak sanat hayatına giren gençleri bir arada tutmak ve yüreklendirmek üzere Meş'ale adlı sanat ve edebiyat dergisini; Akbaba'nın yanı sıra Orhon Seyfi ile birlikte 1935-1937 yılları arasında Ayda Bir, siyaset ve iktisat dergisi olan Heray'ı, 1941-1948 arasında Türkçü fikir ve sanat dergisi Çınaraltı'nı çıkardı. VIII. ve IX. Dönem Ordu Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan ve yaşamının sonuna kadar adı ile özdeşleşen Akbaba dergisini çıkarmayı sürdüren Yusuf Ziya Ortaç, 1967 yılında yaşama veda etti.

ANAHTAR

-1-

Bulsam, bir sihirli anahtar bulsam,
Açsam göğün mavi kapılarını.
Bir saman yolundan geçip
dolaşsam
Yıldızların altın yapılarını!
Dolansa boynuma ışıktan kollar,
Açsa esrarını gök perde perde:
Kayıp sesleri duysam yeniden,
Kaybolan yüzleri görsem
göklerde!

-2-

Bulsam, bir sihirli anahtar bulsam,
Toprak kilidini açsam dünyanın,
Çözsem düğüm düğüm

muammasını

Ölüm denen sonsuz, büyük
rüyanın!

Gelse bahçe bahçe mevsimler dile,
Ağaçlar, çiçekler konuşsa biraz:
Kimdir şu dallarda kızıl gülleri
Böyle alev alev yakan sihirbaz!

Bulsam, bir sihirli anahtar bulsam,
Ne yıldızlar için, ne güller için!
Alnı eşğinde bekleyenlere
Açılmak bilmeyen gönüller için!

* * *

BİRGÜN

Kavuşmak bir gün toprağa,
Bir bahar cümbüşü olmak,

Dört mevsimde ayrı ayrı
Tabiatın düşü olmak...
Bir buluttan düşen yağmur,
Bir yıldızdan damlayan nur,
Bir yeşil yaprakta huzur,
Bir gonca gülüşü olmak...

Yazın savrulmak harmanda,
Kışın şahlanmak ummanda,
Fecre karşı bir ormanda,
Bir kuşun ötüşü olmak...

* * *

ESKİ EV

Köşede altın oymalı Edirne
kavukluğu,
Üstünde çeşm-i bülbül sürahi
Yıldız Serpintili mavi bir buğu...

Birinde kallavisini dinlendirmiş
asırlar,
Öbürünün ışık göğsünde
Geceler dolusu sırlar!..

Duvarlarda iki kılıcın gümüş
çaprazı,
Sene 1053 amel-i Şahin Usta
Üstündeki talik yazı...

Çeliğine su vermiş kral
kellelerinin kanı,
Bir vuruşta parçalanmış
Kim bilir kaç şövalyenin kalkanı!..

Raflarda Beykoz işlerinin ışı ışı
hevengi,
Ve sedirler üstünde has bahçeler
açan
Üsküdar çatmalarının ateş rengi...

Islak gözlü cariyeler uzanmış
onlara,
Ve kafeslerin ardından bakarlanmış
Yelkenleri zafer dolu kalyonlara!..

GİDEN GELMEZ

İşittim ki, benim için
ağlıyormuşsun,
Hâlâ adım düşmüyormuş
dudaklarından!
Geçenlerde bir yolcudan beni
sormuşsun,
Metruk, ıssız bir manastır gibiymiş
odan!
Çamlıklarda tek başına
geziyormuşsun,
Gözyaşların anıyormuş eski
günleri...
Ümidini siyah ufuklarda
yormuşsun,
Sanmışsın ki, giden günler gelecek
geri!

Artık ela gözlerinin altı çürümüş,
Bahçemdeki kuşlar gibi susmuş
kakkahan!
Kalbin bir dal mevsimin hüznü
bürümüş...

Akşamları son yolcular geçerken
kırdan
Nazarların dalyormuş, yıllardan
beri
Bir seyyahın bekleniyor gibi
haberi! •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Papa'dan Hristiyanlara "Dedikodu" Uyarısı

Katoliklerin ruhani lideri Papa Francis, St. Peter's Meydanı'nda yaptığı konuşmada Hristiyanları "dedikoduya" karşı uyardı. Papa Francis, "*Kardeşlerim lütfen dedikodu yapmamak için çaba sarf edin. Dedikodu Kovid-19'dan daha kötü bir salgın.*" dedi. Papa, dedikodunun Roma Katolik Kilisesi'ni

bölmek için kullanılabileceğini de söyledi. Papa Francis, "*Şeytan en büyük dedikoducudur. Sürekli başkaları hakkında kötü şeyler söyler; çünkü o Kilise'yi bölmeye çalışan bir yalancıdır. Eğer bir şeyler yanlış giderse, sessiz kalın ve hata yapan kardeşiniz için dua edin, ama asla dedikodu yapmayın*" dedi. Papa son dönemde yaptığı konuşmalarda sık sık "dedikodu tehlikesinin" altını çiziyor ve internette yayılan yanlış bilgileri hedef alıyor.

2 Kovid-19 Hastası Sörf Yaparken Tutuklandı

İspanya'da Kovid-19 testi pozitif olan bir kişi denizde sörf yaptığı sırada polisler tarafından elleri

kelepçelenerek gözaltına alındı. Adı açıklanmayan kadının İspanya'nın kuzey batısındaki San Sebastian şehrinde can kurtaran olarak çalıştığı belirtildi. Yerel basın sörf yapan kadının diğer can kurtaran meslektaşları tarafından görülerek polise ihbar edildiğini bildirdi. Sörfçü kadının karantina kurallarını ihlal etmekten 6 bin Euro para cezasına çarptırılması söz konusu. Virüsü başka bir kişiye bulaştırdığının ortaya çıkması durumunda ise bu ceza 100 bin Euro'yu aşabiliyor. Verilere göre; Avrupa'da Kovid-19 vaka sayısı yarım milyonu aşan ilk ülke İspanya.

3 Okyanus ve Denizlerde Karbondioksit Tehdidi

Okyanus ve denizler tahmin edilenden daha fazla karbondioksit emiyor. İngiltere Exeter Üniversitesi Küresel Sistemler Enstitüsü, karbondioksitin dünya üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmanın

sonuçlarını açıkladı. Daha önce yapılan karbondioksit emilim modelleme çalışmalarında yeryüzündeki farklı derinliklerde meydana gelen sıcaklık farklılıklarının hesaplanmadığı

hatırlatıldı. Yeni modelleme hesaplamasında ise sıcaklık farklılıkları

da hesaba katıldı. Yükseklik ve derinliğe bağlı sıcaklık farkının, emilen karbon miktarını değiştirdiği belirtildi. Araştırma ekibinden yapılan açıklamada, "Yayıdığımız karbondioksitin yarısı atmosferde kalmaz, okyanuslar ve kara bitki örtüsünün 'yutakları' tarafından emilir." denildi. Okyanus ve denizlerin 2.2 milyar benzinli arabanın ürettiği karbondioksite eşdeğer bir miktar olan 900 milyon ton karbondioksiti temizlediği vurgulandı.

4 En Zengin 400 Amerikalı

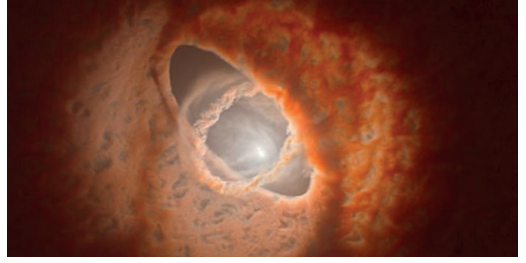
Amazon'un sahibi Jeff Bezos, Forbes'un 400 en zengin Amerikalılar listesinde üçüncü kez ülkenin en zengin insanı seçildi. Bezos'un serveti bir yılda 114 milyar dolardan 179 milyar dolara yükseldi. İkinci sırada ise, serveti 106'dan 111 milyar dolara yükselen Bill Gates yer alıyor. En hızlı yükselişlerden birini Tesla ve Space X'in kurucusu Elon

Jeff Bezos

Musk kaydetti. 2019'da Musk'ın serveti 19,9 milyar iken 2020'de toplam serveti 68 milyar dolara çıktı. 400'e giren 18 yeni isimden biri de, video konferans uygulaması Zoom'un sahibi Eric Yuan. Yuan, 11 milyar dolarlık servetiyle listenin 43. sırasında. Forbes'un kaybedenleri arasında en dikkat çeken isim ise Amerikan Başkanı Donald Trump oldu. Salgın nedeniyle Trump'ın sahibi olduğu ofislere, otellere ve tatil köylerine talep azaladı. Trump'ın serveti 3,1 milyar dolardan 2,5 milyar dolara düştü.

5 3 Yıldızlı Güneş Sistemi Keşfedildi

Gökbilimciler, Dünya'dan 1300 ışık yılı uzaklıkta 3 yıldızlı bir güneş sistemi keşfetti. Orion Takımyıldızı'nın kenarında yer alan ve Orionis adı verilen sistemde, 2 yıldızın birbirlerinin yörüngesinde, 3. yıldızın da diğer 2 yıldızın yörüngesinde döndüğü belirtildi. Yıldızların birbirine mesafesinin 1190 milyon kilometre olduğu ifade edildi. Üçlü sistemin dev ön gezegen diskinde farklı yönelime sahip 3 halka belirleyen gökbilimciler, yalpalayan iç halkanın, yeni oluşan bir gezegene işaret ediyor olabileceğini kaydetti. Diskte en dıştaki halkanın da, bugüne kadar ön gezegen disklerinde gözlenen en büyük halka olduğu vurgulandı.

6 Avustralya'da Son 100 Yıl İçinde 3. Mavi Balina

Avustralya'da, Sydney'in Maroubra bölgesi açıklarında son 100 yıl içinde üçüncü kez mavi balina görüldü. Ulusal Parklar ve Vahşi Yaşam Hizmetleri olayı doğ-

tabloyu, Londra'daki Christie's Müzayede Evi'nden 1,6 milyon Euro'ya satın aldı. Kadın Başı, Van Gogh'un, Kuzey Brabant Müzesi tarafından satın alınan beşinci yapıtı. Müze daha önce, "Neunen'deki Papazın Bahçesi", "Kazıcı Köylü Kadını", "Collse Su Değirmeni" ile "Şişeler ve Kabuklu Natürmort" isimli tablolarını koleksiyonuna katmıştı.

ruladı. Açıklamada mavi balinaların nadiren kıyıya böylesine yakın görüldüğü belirtildi. 25 metreden daha uzun ve 100 tondan daha ağır olabileceği vurulanan balina bir fotoğrafçı tarafından görüntü-landı. Bu fotoğrafla mavi balina türünün Avustralya açıklarından geçişinin ilk kez doğrulanmış bir kaydının oluşturulduğu ifade edildi. Fotoğrafi çeken Sean Keenan paylaşımında, "Büyüledim. Büyük ikramiye vurmuş gibi hissediyorum" dedi. Nüfusu artan kambur balinaların aksine, mavi balinaların sayısına ilişkin herhangi bir kayıt bulunmuyor.

Müzedede, Van Gogh'un diğer müzelerden ödünç alınan 8 ayrı eseri de sergileniyor. Van Gogh, Kuzey Brabant eyaletinde doğmuş ve yaşamının bir bölümünü burada geçirmişti.

7 Van Gogh'un "Kadın Başı" Tablosu

Vincent Van Gogh'un "Kadın Başı" isimli tablosu Hollanda'ya geri dönüyor. Hollanda'nın Kuzey Brabant Müzesi,

8 En Mutlu Çocuklar Hollanda'da Yaşiyor

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNICEF, çocukların bedensel ve ruhsal sağlıkları, eğitim

durumları ve toplumsal koşullarına ilişkin 41 ülkede yapılan araştırmanın sonuçlarını paylaştı. 15 yaşındaki çocukların hayatından memnuniyeti açısından yapılan değerlendirmede oranın en yüksek olduğu ülke yüzde 90 ile Hollanda oldu. Meksika yüzde 86 ile ikinci, Romanya yüzde 85 ile üçüncü sırada yer aldı. 15 ile 19 yaş arasındaki kız ve erkekler arasında intihar oranının en yüksek olduğu ülke yüzde 18,2 ile Litvanya oldu.

9 Yeni Ölümcül Pandemiler Ortaya Çıkabilir

Bilim insanları, ormanların hızla yok edilmesi ve biyoçeşitliliğin azalması sonucu yeni ölümcül pandemilerin ortaya çıkabileceği uyarısı yaptı.

Uzak bölgelere madenlerin açılması, vahşi hayvanların gıda, geleneksel tıp veya egzotik ev hayvanları olarak istismar edilmeleri, hastalıkların vahşi yaşamdan insanlara doğrudan geçişine neden oluyor.

Yeni ortaya çıkan hastalıkların

hemen hemen üçte birinin, toprak alanlarının kullanımındaki değişikliklerden kaynaklandığı öne sürülüyor. Her yıl dünya nüfusunu etkileyecek beş ya da altı yeni pandeminin ortaya çıkabileceği uyarısı yapılıyor.

10 BM'den Macaristan'a Sığınmacı Uyarısı

Viktor Orban

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden Macaristan'a uyarı geldi. Uluslararası hukuka aykırı olarak Budapeşte'nin, sığınmacıları ülkeden tamamen çıkarma aşamasında bulunduğu belirtildi. Avrupa yargı kurumlarının kararları ve uluslararası insan hakları derneklerinin uyarıları Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın daha fazla sertleşmesine yol açtı. Orban, haziran ayından bu yana düzensiz göçmenlerin hiçbir şekilde sınırdan içeri girmesine izin vermiyor. İltica talebinde bulunanların dosyaları komşu ülkelerdeki Macar diplomatik misyonlarına yönlendiriliyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Nesne

6-(d) Seçkin

11-(b) Ölçüt

2-(d) Saygınlık

7-(c) Taklit

12-(d) Zihniyet

3-(a) Esnek

8-(b) Küresel

13-(c) Karmaşık

4-(b) Sıradan

9-(c) Yazıcı

14-(a) Nakil

5-(a) Tekdüze

10-(a) Dağıtıcı

15-(b) Vuruç

“Bilginizi Denetleyin”

1-(d) Antoloji

2-(b) Antikor

3-(c) Çin

4-(a) Metafizik

5-(b) Mücbir

6-(c) Korumak

7-(d) Koyak

8-(a) Nükte

9-(d) Vakar

10-(b) İrmik

11-(c) Pat

12-(a) Yarım ay

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	S	A	L	İ	H	B	O	Z	O	K	F	A	V	A	
2	E	L	A	M		R		A	T	İ	N	A		E	R
3	V	E	K	A	L	E	T		A	R	A	Z	İ		A
4	G		T	R	E	N		A	M	İ	Y	A	N	E	
5	İ	T	İ		M	T	A		A	B	A		E	L	A
6	S	A	K	A	İ		B	E		A	B	U	K		L
7	O	R		R		K	A	R	A	T		L		B	A
8	Y	A	K	A	M	O	Z		D	İ	Y	A	B	E	T
9	S	M	A	Ç		Z	A	R	A		A	K	A	L	A
10	A	A	R		T	A		E	N	A	M		K	E	N
11	L		A	B	A	N	A		A	S	A	L	A	K	
12		İ	M	A	N	A		S	E		İ	C	A	R	P
13	A	L	A	M	A	N	A		A		İ	R	A	M	A
14	K	İ	N	A	Y	E		İ	F	O		A		U	N
15	S	M		K		K	A	B	A	R	E		A	T	E
16	E		A	O	R	T		R	T	L					
17	K	A	M		İ	A	N	E		A					
18	İ	Z	O	L	E	R		T	A	N					
19		İ	R		D	İ	L		A	D					
20	A	L	F	A		N	İ	L		O					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ata Ernar, Ankara

Kıvanç Tanrıverdi, Çanakkale

Duru Kırbiyık, Samsun

Rüzgar Konukçu, İstanbul

Atlas Kürklü, *İstanbul*

Tuna Çolpan, *İzmir*

Yaman ve Poyraz Biçer, *Bodrum*

Melek Naz Boğar, *Adana*

Orhan Aras Omrak, *Ankara*

İrem Alya Sayar, *Adana*

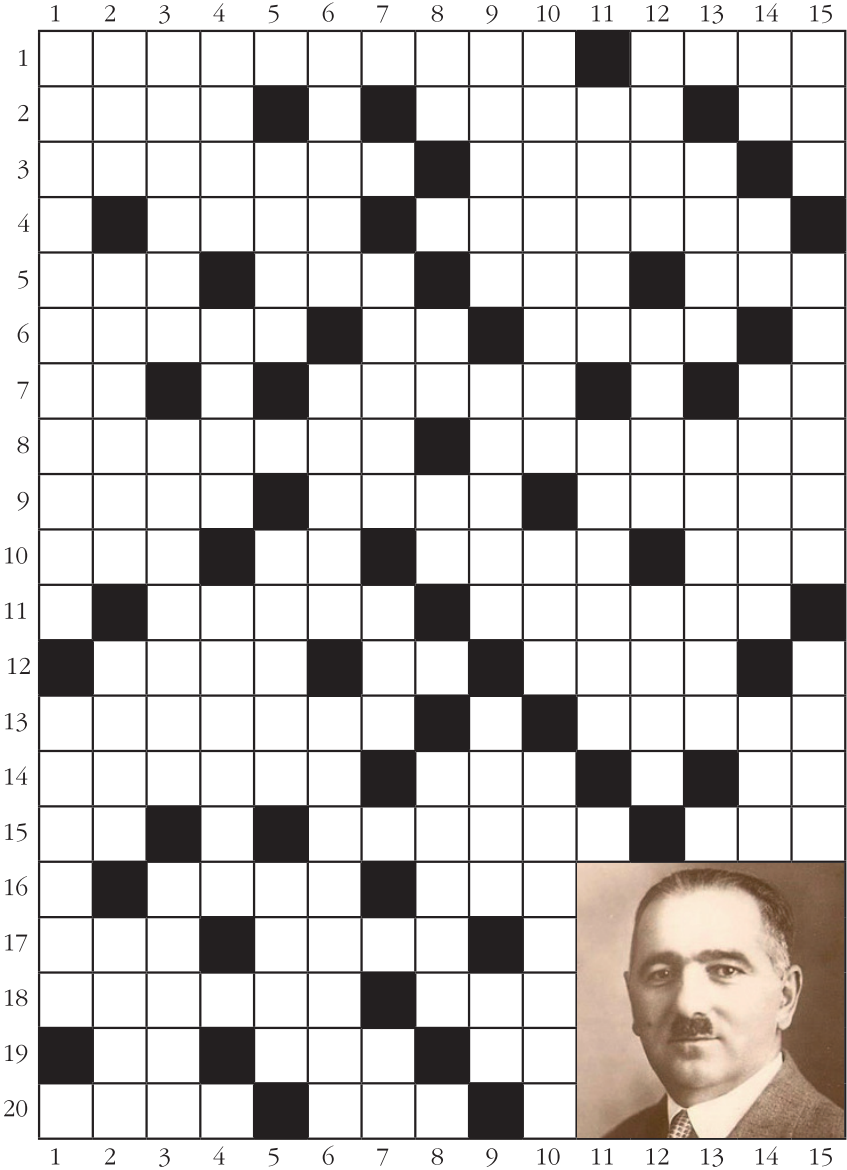
Zeynep Davutoğlu, *İstanbul*

Tark Aydoğın, *Manisa*

Yiğit Yaşar, *Ordu*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĐA: 1-Ulu önderimiz Mustafa Kemal Ataürk'ün yaverliğini de yapmış olan fotoğrafta görölen asker ve siyasetçimiz.-Bakla içi ile yapılan bir meze. 2-Mezoptamya'da kurulmuş eski bir uygarlık.-Avrupa'da bir başkent.-Rütbesiz asker. 3-Birisine kendi adına resmi iş yapması için verilen belge.-Toprak parçası. 4-Bir tür taşıma gereci.- Kibarca olmayan, bayağı. 5-İtici güç, ilham verici.-Maden Tetkik Arama Kuruluşu'nun kısa adı.-Kalın ve kaba bir kumaş-Bir göz rengi. 6-Japonya'da bir şehir.-Berilyumun simgesi.-Saçmalık, biçimsizlik. 7-Müstahkem yer.-Bazı değerli taşların saflığını gösteren birim.-Baryumun simgesi. 8-Denizde balıkların veya küreklerin kımıldanışıyla oluşun parlıtı.-Şeker hastalığı. 9-Basketbol ve voleybolda bir terim.-Sivas'ın bir ilçesi.- Amerikan tohumundan üretilen bir pamuk türü. 10-İsviçre'de bir kanton.-Uzaklık işareti.-Kur'anda bir sure.-Tilki eniği. 11-Kastamonu'nun bir ilçesi.-Parazit. 12-İnanç-Tavlada bir sayı.-Kiralamak, kiraya vermek. 13-Büyük balıkçı kayığı.-Uzaklaştırma. 14-Düşünüleni, dolaylı olarak anlatan söz.-Ekonomik Araştırma Enstitüsü'nün kısa adı.-Hububat tozu. 15-Samaryumun simgesi.- Çeşitli gösterilerin yapıldığı eğlence yeri.-Tanrıtanımaz. 16-Vücuda kırmızı kan dağıtan büyük atardamar. -Lüksemburg Radyo TV kuruluşu'nun kısa adı. 17-Büyücü, sihirbaz.-Yardım. 18-Bilgisayarda kullanılan özel bir program.- Güneş doğmadan önceki alaca karanlık. 19-İridyumun simgesi.-. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi.-İsim. 20-Yunan alfabesinde bir harf.-Afrika'da bir ırmak.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Yenişehir'de Bir Öğle Vakti', Hoş geldin Ölüm' adlı yapıtlarından tanıdığımız merhum edebiyatçımız.-Antalya'nın bir ilçesi. 2-Bir tür İngiliz birası.- Balık yumurtası ile yapılan bir tür meze.-Bilim.-Görevden uzaklaştırma. 3-Ekşi sütte ve bitkilerin çoğunda bulunan asit.-Bir ilimiz.-Biçimsiz ,şekilsiz. 4-Bayındır duruma getirme, geliştirme.-Kastamonu'nun bir ilçesi.-Asya'da bir başkent. 5-'.... Atlı'(bestekarımız).- Ay gibi parlıtılı.-Avusturya'da bir sanayi bölgesi. 6-Küçük bir kaz cinsi.-Adana'nın bir ilçesi.-Tüysüz bir şeftali türü. 7-İnek sütünden yapılan ve yassı biçimde dilimlenen bir tür kaşar peyniri.-Baston.-Lityumun simgesi. 8-Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi.-'... Ryan'ı Kurtarmak' (Steven Spielberg'in 1998 yapımı ödüllü filmi.-Bir nota.- Kötü bir olaydan alınması gereken ders. 9-Tedavi işi.-Bir ilimiz.- Sıkıntıya yol açan hadiseler.-Bir haber ajansının simgesi. 10-Mikronezya'nın parçası olan Orta Pasifik ada ülkesi-Akdeniz bölgesinde bir akarsu.-ABD'nin Florida eyaletinde bir şehir. 11-Bulunmayan, benzeri olmayan.- Ayağkabi yamayan, onaran kimse. 12-Zahmet, meşakkat.-Haberci.-Antalya'nın dünyaca ünlü plajı. 13-Nazım Hikmet'in bir yapıtı.- İskambil kâğıtları ile oynanan bir oyun. 14-Bir bağlaç.-'... Kızı'(Orhan Kemal'in bir yapıtı)-Antalya'ya bağlı turistik bir belde. Yaklaşık iki avuç dolusu tahılı içine alan ölçek. 15-Renkli tüyleri olan bir papağan türü.- Güneş doğmadan önce ufukta beliren karışık renkler.- Levha, tabaka.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

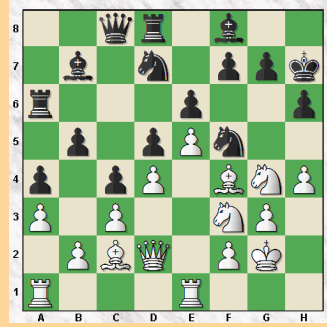
İLK PANDEMİ OLİMPİYATININ İKİ BİRİNCİSİ OLDU

27– 31 Ağustos tarihlerinde Hindistan ile Rusya takımları arasında online oynanan ilk Pandemi Olimpiyatı finaline internet bağlantısı sorunu damga vurdu. Finalin ilk etebında tüm maçlar beraberlikle sonuçlandı, ikinci etap maçları sürerken internet bağlantısı kopan Hindistan önce yenik sayıldı ancak itiraz üzerine FİDE tarafında gerekçesi geçerli kabul edildi ve her iki finalist takım da birinci ilan edildi.

Deshmukh Divya (Hindistan) - Polina Shuvalova (Rusya), Final

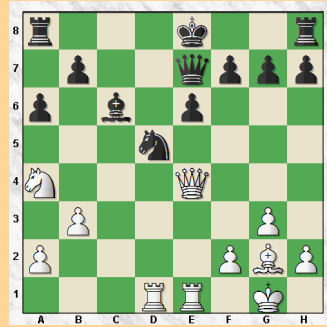
Hiç taş değişilmemiş bu konumda, siyah taşların birbirleriyle bağlantısızlığı ve sıkışıklığı nedeniyle Beyaz'ın üstün olduğu rahatlıkla ileri sürülebilir.

25.Kh1 Şg8 Beyaz, h dikeyinde oyun peşinde. Sonraki hamlede Af3g5+ tasarlıyor belli ki ama Siyah şahını kalenin karşısından kaçıyor. Hemen **25.Ah6! gxh6** **26.g5** ile açmazdaki ata saldırı daha kısa ve kesin sonuç getirici olabilirdi. Ancak bundan sonrasında bağlantı sorunu nedeniyle Hint oyuncu hamle yapamadı ve zamanı bitti, yenik sayıldı. **0-1**

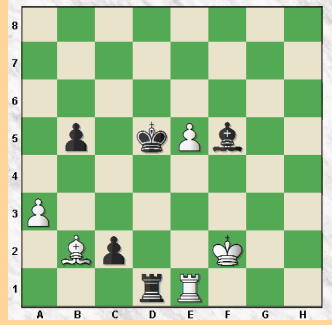
Andrey Esipenko (Rusya) - Sarin Nihal (Hindistan) Final 2.4.

21.Vg4 f5 Elbette vezir, filin çaprazında duramaz, kalenin karşısında da durmaması gerekir doğal olarak. Siyah, şimdilik 1 piyon önde ama açılıştan ağır tempo yitimiyle çıkmış, e6 piyonunun açmazda olması nedeniyle henüz rok da yapamaz, bu nedenlerden ötürü durumu pek iyi sayılmaz. Ne yapacak? Veziri kovalayacak! **22.Ve2 Kd8** **23.Vxe6 Vxe6** **24.Kxe6** Vezir değişimi sonucunda Siyah bir piyon yitirdi. **25.Ke5** Siyah, bu hamleye bağlantı sorunu nedeniyle yanıt veremedi. **1-0**

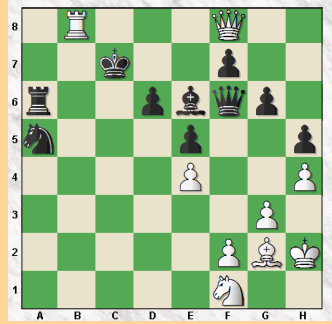
Jan-Krzysztof Duda (Polonya) - Viswanathan Anand (Hindistan) Yarı Final

İlerlemiş siyah piyon, Beyaz'ın elini kolunu bağıyor. **61.e6?!Fxe6** Bu piyonu vermekle ele geçen bir şey olmadı. **61.Fc1 Fe6** devam yolu belirsizlik içeriyor. **62.Ke5+ Şd6** **63.Ke1 Fc4** **64.Kg1 Şc5** **65.Kg5+ Fd5** **66.Kg1 Şc4** **67.Kg4+ Şb3** **68.Kb4+ Ka2** Beyaz kale, artık savunmaya dönemez ve c2 piyonu yükselir. **69.Şe3 Fb3** Beyaz terk etti. **0-1**

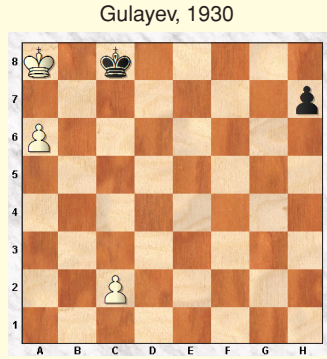
Ian Nepamniachtchi (Rusya) - Samuel L. Shaklandd (ABD) Yarı Final

Beyaz'ın iki ağır figürü, veziri ve kalesi karşı kampın arkasına sarkmış durumda ancak kesin sonuç için yeterli değil, at da saldırıda görev almalı. **39.Ae3 Ac6??** Vakit darlığından mıdır nedir Siyah, beyazın atını d5'te fil ile alabileceğini sanıyordu belki, -alması zaten çatala gelmiş oluyor- ama **40.Ad5!** ve terk etti. **1-0** (40...Fxd5 41.Vc8+# Başa dönelim: 39...Ab7 40.f4 Ad8 41.fxe5 dxe5 Oyun biraz daha uzardı.)

ÖĞRETİCİ BİR KONUM Başarıya Giden Yol / Peyço Peev

1.a7! h5 (1... h6 2.c4!) **2.c3 h4** **3.c4 h3** **4.c5 h2** **5.c6 h1V Pat.** Piyonu kaleye yükseltmek de yararsız. **5...h1K** **6.c7 Şxc7 Pat**

Beraberlik

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Ailem Covid-19 ve Ben

Özgür
Karcioğlu

Say
Yayımları

Afet ve Acil Tıp uzmanı; Covid konusunda Türkçe ilk yayınlanan kitapların yazarı Karcioğlu meslektaşlarından sonra, toplumu da bilinçlendiriyor. Karşısında kilitlenip kaldığımız bir çoğunu anlamadığımız terimlerle çözmeye çalıştığımız sıkıntıyı yalın bir dille anlatıyor: “Size bir iyi, bir de kötü haberimiz var. Önce kötü haberi verelim: Bu son salgın değil, olmayacak da. Ortaçağ ve sonrasındaki veba salgınları dışarıda bırakılırsa insanlığın sosyoekonomik ve kültürel anlamda en yoğun etkilendiği pandemilerden birini yaşıyoruz. Bu salgın bir süre sonra bitse bile yeni salgınlar gelecektir. İyi haber mi? Salgına karşı mücadelede dayanışmayı, sevgiyi, dostluğu, gerçek yardımlaşmanın değerini öğrenme fırsatımız oldu.

Hastalıktan “sosyal mesafe” ile değil, “toplumsal dayanışma” ile kurtulacağımızı öne çıkardık. Maskeler, el dezenfektanlarıyla geçirecek uzun yıllarımız, yeni kuşaklarımız olacağı ortadadır. O nedenle sosyo-kültürel kodların uzun vadeli olarak evrilmesi düşünülmelidir. Bunun için okul-öncesi ve okul çocukları ile kadınların eğitimi kilit rol oynar. “Zincir, en zayıf halkası kadar güçlüdür,” değil, “Zincirin tümü kadar güçlüyüz,” diyeceğiz. Pandemi sadece sağlıkçıların özveri ve kahramanlığıyla yenilmeyecektir. Herkes bir yapıdaki kilit taşları gibi doğru işlev gördüğünde, doğaya aykırı saldırılar, yaşam alanları kısıtlamaları durduğunda yenilir pandemiler.”

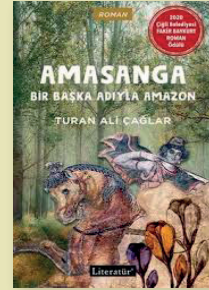
Amasanga

Bir Başka Adıyla Amazon

Turan Ali Çağlar

Literatür
Yayıncılık

Daha önce Z a l a l ı , Yolgeçen Hanı, Mersin-Tarsus Halk Kültürü, Tarsuslu Aşık Mahrumi adlı yapıtları yayınlanan, özellikle Çukurova, Taşeli bölgesi

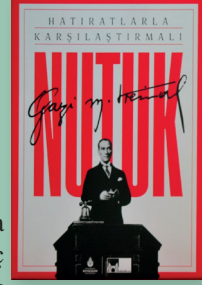

halk kültürü konusunda değerli çalışmalar yapan; parçada kalarak sığ bir alanda kalmak yerine bütünleştirici yaklaşımıyla yeni ufuklar açan Turan Ali Çağlar; Çiğli Belediyesinin Adnan Bin-yazar, Hidayet Karakuş, Öner Yağcı, Işık Baykurt, Bahri Karaduman'dan oluşan Seçici Kurulunca 2020 Fakir Baykurt Roman Ödülü'ne değer görülen Amasanga romanıyla edebiyat dünyamıza yeni bir nefes getirdi. Adları yanlışlıkla "Amazon" olarak tarihe geçen eşitlikçi Amasangaları anlatan bu roman, Hititlerden başlayıp Frigyalılara, Selçuklu'ya, Osmanlı'ya, Cumhuriyet'e uzayan tarihsel dönemlerin toplumsal gelişim sürecini irdeliyor. Turan Ali Çağlar, Amasanga ile coşkulu, derinlikli anlatımı, büyük emeğiyle edebiyatımızın toplumcu gerçekçi anlayışına da önemli bir halka ekliyor. Yer yer alaysamalı bir dil, yer yer iç sızlatan bir gerçeklikle yazılmış bu sürükleyici romanla okur, akıllarını kullanarak zorlukları aşmasını bilen yaratıcı, dirençli, boyun eğmeyen kadınlarımızı görecek; Anadolu'yu, Anadolu'nun binlerce yıllık sesini işitecektir. Kendini de daha iyi anlayıp değerlendirecektir. Büyük tarihi yolculuğa çıkan okur için hazırlanan sözlük bölümü ise yapıta yarı bir tat katıyor.

Hatıratlarla Karşılaştırmalı Nutuk

Mustafa Kemal Atatürk

Kültür A.Ş.

Nutuk'a daha önce hiç bu gözle bakmış mıydınız? "Hatıratlarla Karşılaştırmalı NUTUK"... Mustafa Kemal Atatürk'ün sadeleştirilmiş Nutuk kitabını bölüm bölüm, bizzat yaşanmış hatıralar ve yazılmış hatıratlarla anlatıyor bu eser. Ve yetinmiyor, çerçeve yazılarla hatırat sahiplerini, Milli Mücadele'nin önemli olaylarını, kim kimdir'i anlaşılır bir dille okuyucuya sunuyor. Roman gibi film gibi bir akışla, bir solukta anlatıyor... Milli Mücadele'yi, Vatan'ın nasıl kurtulduğunu, Cumhuriyet'in nasıl inşa edildiğini ve Mustafa Kemal Atatürk'ü anlatıyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yıllardır eksik kalan yayın alanında da hizmet verme konusunda ileri bir adım attı. Göz boyamak ya da aferin almak için prestij kitaplar basmak; sadece protokole, eşe dosta dağıtmak; ne yazık ki çoğunun kapağı açılmadan hurdacıları ya da kağıt toplayıcılarını boyladığı yapıtlar yayınlamak yerine güzellikleri halkla, toplumla buluşturmayı gerçekleştiriyor.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: DEFNE YILMAZ, ANTALYA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

Ş Ü K R İ Y E D İ K M E N

Dünya resim sanatının merkezi Paris’te resmi öğretime değil yeni ileriye dönük sanatçılarının atölyelerine yöneldi. Matisse ve Modigliani’nden etkilendi. Portreler, peyzajlar, çiçekler ana konularıydı. Porteleri, vazgeçilmezi sadelikle, gerçekçi, kendi renk düzeni içinde işlediği; badem gözleriyle, Kaf’tan Kaf’a uzanan dudaklarıyla, kafeslerinden kulelerinden kaçırılmış kadınların yüzleriydi. Çiçekleri, biçim ve renklerini ruhunda bıraktıkları etkilerle yorumladı. Peyzajları, gördüğü ve sevdiği yerlerin hafızasında kesin iz bırakan görüşleriydi: “Mizacım ve sanat anlayışım gereği, her türlü gereksiz gösteri ve süslü ustalık oyunlarından uzak, çok mütevazı, aza kanaatle, içimden geldiği gibi resim yapmaktayım.”

ISSN 1301-7608

9 771 301 760320